

ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

« ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ »

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Κώδικες μετανάστευσης 2014, 2023: μια συγκριτική ανάλυση
και οι αλλαγές που εισήγαγαν

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Γεώργιος Κοντογιάννης

Αθήνα 2024

Επιτροπή

- Δημήτρης Χριστόπουλος, καθηγητής- πρόεδρος του τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας (επιβλέπων)
- Απόστολος Καψάλης, επίκουρος καθηγητής

Copyright © Γεώργιος Κοντογιάννης, 2024
All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται στον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Στη μητέρα μου, Ευτυχία

Ευχαριστίες

Με την περάτωση της διπλωματικής μου εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω τον διευθυντή μεταναστευτικής πολιτικής του υπουργείου μετανάστευσης και ασύλου κο Μιχάλη Κοσμίδη όπως επίσης και τους βουλευτές κ.κ Άγγελο Συρίγο και Γιώργο Ψυχογιό, οι οποίοι μέσω της των συνεντεύξεων που μου παραχώρησαν συνέβαλαν τα μέγιστα στη διαμόρφωση και παρουσίαση από μέρους μου μιας σφαιρικής οπτικής για το φαινόμενο της μετανάστευσης και των ζητημάτων που απορρέουν από αυτή.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ στο διδακτικό προσωπικό του Παντείου συνολικά, αλλά και στον Δημήτρη και τον Χρήστο, χωρίς τη συνεργασία, τη βοήθεια και την πολύτιμη καθοδήγηση των οποίων δεν θα ήταν δυνατή η ολοκλήρωση της εργασίας.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	8
Ιστορική αναδρομή	9
Κώδικας μετανάστευσης και κοινωνικής ένταξης ν.4251/14	
• πολιτικό πλαίσιο.....	16
• διαπιστώσεις, επιδιώξεις, θέσεις, αλλαγές	19
Μεσοδιάστημα: Το πέρασμα και η πορεία προς την τομή του 2023	25
Κώδικας μετανάστευσης ν.5038/23	
• πολιτικό πλαίσιο.....	28
• διαπιστώσεις, επιδιώξεις, θέσεις, αλλαγές.....	29
Κατηγορίες αδειών διαμονής	38
Εξαρτημένη εποχική εργασίας και μετάκληση.....	39
Ανθρωπιστικοί- Εξαιρετικοί λόγοι.....	44
Υψηλή ειδικευσης	46
Οικογενειακή επανένωση.....	48
Επί μακρόν διαμένοντες.....	49
Εκπαιδευτικοί λόγοι, εθελοντισμός, έρευνα.....	50
Λοιποί λόγοι.....	52
Ομογενείς π .Ε.Σ.Σ.Δ, Αλβανίας, Τουρκίας.....	52
Στατιστικές επιδόσεις νομοθετημάτων.....	60
Εμπειρικό μέρος	61
Συμπεράσματα- Συζήτηση	72
Κριτική αξιολόγηση- Αποτίμηση στόχων.....	76
Επίλογος	78
Πηγές- Βιβλιογραφία.....	80
Παράρτημα συνεντεύξεων	

Περίληψη

Αντικείμενο της εργασίας είναι η παρουσίαση, ανάλυση και κατ' επέκταση ερμηνεία των αλλαγών που έγιναν στον κώδικα μετανάστευσης του 2023, που τελεί εν ισχύ αυτή τη στιγμή, σε σχέση με τον προηγούμενο του 2014. Επιχειρήται η αναλυτική παρουσίαση του πολιτικού πλαισίου, των ζητημάτων που βρίσκονταν στην επικαιρότητα τις αντίστοιχες περιόδους, των εκατέρωθεν επιχειρημάτων και την προσέγγιση που υιοθετεί κάθε μία πλευρά και που οδήγησαν στην σύνταξη αυτών των νομοθετημάτων. Γίνεται μια αντιπαραβολή των αντίστοιχων άρθρων στους δύο κώδικες ώστε να αναδειχθούν οι αλλαγές και να διαπιστωθεί κατά πόσο αυτές ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις και τα ζητήματα που απορρέουν από την εφαρμογή της μεταναστευτικής πολιτικής. Παράλληλα, μέσω της σύγκρισης επιδιώκεται να φανεί η συνέχεια και οι τομές που εισήγαγε ο τελευταίος μεταναστευτικός κώδικας του 2023, τι είναι αυτό που αλλάζει τόσο δραστικά και γίνεται η αιτία που η κυβέρνηση αποφάσισε να τον εισαγάγει. Ο νέος κώδικας ευαγγελίζεται την απλούστευση και την απαγκίστρωση από τις χρονοβόρες και πολύπλοκες διαδικασίες χορήγησης αδειών διαμονής και την προσαρμογή στις σύγχρονες ανάγκες της ελληνικής οικονομίας. Ως εκ τούτου θα ήταν χρήσιμο να δούμε σε λίγα χρόνια από σήμερα τον βαθμό στον οποίο το επέτυχε, κρίνοντας βέβαια από τον αριθμό των μεταναστών που νομιμοποιήθηκαν, λαμβάνοντας αυτές τις άδειες.

Λέξεις- κλειδιά:

μετανάστευση, μεταναστευτικός κώδικας, άδεια διαμονής, εργασία, μετάκληση

Immigration codes 2014, 2023: a comparative analysis and the changes they introduced

Georgios Kontogiannis

abstract

The purpose of the work is to present, analyze and, by extension, understand the changes made to the 2023 immigration code currently in force, compared to the previous one of 2014. This is achieved by presenting in detail the political framework, the issues that were current during those periods, the operations of both sides and the approach adopted by each side to lead us to the drafting of these laws. A comparison of the correspondences of articles in the two codes is made in order to highlight the changes and to determine whether they correspond to the provisions and issues arising from the implementation of immigration policy. At the same time, through the comparison, it is sought to show the continuity and the sections introduced by the last immigration code of 2023, what is changing so drastically and is the reason why the government decided to introduce it. The new code heralds the simplification and streamlining of the time-consuming and complex procedures for granting residence permits and the adaptation to the modern needs of the Greek economy, and it would be useful to see in a few years from now the extent to which it has succeeded, judging of course by the number of immigrants who were legalized by receiving these permits.

Keywords:

Immigration, Immigration Codes, Residence Permission, Labor, Callback

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ανάμεσα στις πιο σημαντικές -αν όχι η σημαντικότερη- από τις κοινωνικές μεταβολές που υπέστη η ελληνική κοινωνία τα τελευταία 35 χρόνια, δηλαδή από “το τέλος της ιστορίας” και έκτοτε, κατά την ρήση του Φουκουγιάμα, είναι η αλλαγή στην εργασία όσον αφορά τους όρους της, αλλά και σε όλες τις πτυχές της, που εμφανίζεται σαν απότοκο των μεταναστευτικών ροών, προς τη χώρα μας πλέον. Μέσα στο διάστημα αυτό το ελληνικό κράτος διήλθε περιόδους ανασυγκρότησης, εκσυγχρονισμού, ευμάρειας και κρίσεων, ωθώντας το δειλά δειλά να αναπτύξει πολιτικές για τη μετανάστευση είτε με τη μορφή νομοθεσίας, είτε εσχάτως με τη μορφή των κωδικών μετανάστευσης. Τα προτάγματα, οι ανάγκες και οι προτεραιότητες διαφοροποιήθηκαν σημαντικά, μαζί και το περιεχόμενο των αξόνων των μεταναστευτικών πολιτικών, που κάθε φορά ορίζονταν από τις εκάστοτε επιδιώξεις του κράτους.

Κατά καιρούς ανοίγει η συζήτηση για το αν υπάρχει αυτά τα χρόνια ενιαία, συγκροτημένη και μακρόπνοη μεταναστευτική πολιτική, αφού παρατηρείται ένα διαρκές ράβε-ξήλωνε, συνάρτηση πολλών διαφορετικών παραγόντων και πολιτικών από τις κυβερνήσεις. Η συζήτηση αυτή τροφοδοτείται από μια άρνηση των κυβερνήσεων για κατάρτιση νομοθεσίας που θα νομιμοποιεί πλήρως τους οικονομικούς μετανάστες, μη διαχωρίζοντας τους από τη χώρα προέλευσης ή τον τομέα που θα απασχοληθούν στη χώρα μας.

Με την παρούσα εργασία επιχειρείται, μετά από μια σύντομη ιστορική αναδρομή στους μεταναστευτικούς νόμους που ψηφίστηκαν στην χώρα μας από το 1991 όταν και διαπιστώθηκε ότι χρειάζεται νομοθεσία για μεταναστευτικά θέματα, η ακτινογραφία των δυο κωδικών μετανάστευσης (ν.4251/14 και ν.5038/23) που ισχύουν την τελευταία δεκαετία στην Ελλάδα και την μεταχείριση που επιφυλάσσουν σε πολίτες των λεγόμενων “*τρίτων χωρών*” στην προσπάθειά τους να λάβουν μία από τις πολλών ειδών άδειες διαμονής. Από το κώδικα του 2014 σε αυτόν του 2023 παρατηρούνται σημαντικές αλλαγές, ωστόσο στον πυρήνα του προβλήματος της νομιμοποίησης των οικονομικών μεταναστών εισέρχεται μια “*ad hoc*” ρύθμιση που προστέθηκε σαν τροπολογία από τον υπουργό μετανάστευσης και ασύλου Δ. Καιρίδη στο τέλος του 2023, σχετικά με αυτούς που έχουν δικαίωμα πρόσβασης στην εξαρτημένη εργασία απλοποιώντας τις προϋποθέσεις για λήψη άδειας διαμονής. Έτσι μέσα από τη σύγκριση θα δούμε αναλυτικά τις αλλαγές που επήλθαν σε όλες τις κατηγορίες των αδειών διαμονής που εισάγει ο νέος κώδικας αλλά και αρκετές νέες ρυθμίσεις που δημιουργούν καινούριες κατηγορίες αδειών. Ακολουθεί μέσω συνεντεύξεων η προσθήκη των απόψεων ανθρώπων που είχαν ενεργό συμμετοχή στην κατάρτιση αλλά και την ψήφιση των κωδικών μετανάστευσης, όσο και οι εκτιμήσεις επιστημόνων που ασχολούνται επί χρόνια με τις μεταναστευτικές σπουδές και τα εργατικά δικαιώματα, της Εθνικής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), αλλά και της Ελληνικής Ένωσης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΛΕΔΑ) που στοχεύει στην εξασφάλιση καλύτερων συνθηκών εργασίας για τους οικονομικούς μετανάστες. Η παρουσίαση ξεχωριστά της προσέγγισης των ανωτέρω για το ζήτημα συμβάλλει στο να εμπλουτιστεί η συζήτηση γύρω από αυτό, ώστε να καταλήξουμε σε μια σειρά από χρήσιμα συμπεράσματα για τη σύνδεση εργασίας και μετανάστευσης.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η Ελλάδα από τη δεκαετία του 1920 ως την αυγή της δεκαετίας του 1990 είχε γνωρίσει σαν χώρα προορισμού μόνο, το μεγάλο κύμα προσφύγων που ακολούθησε τον ξεριζωμό της μικρασιατικής καταστροφής το 1922 και της ανταλλαγής των πληθυσμών που έφερε η συνθήκη της Λοζάνης το καλοκαίρι του 1923. Αποτέλεσμα αυτού του γεγονότος ήταν στη χώρα μας να ισχύει νόμος του 1929 που ρύθμιζε τα ζητήματα που εγείρονταν εκείνη την εποχή από την αθρόα είσοδο των Μικρασιατών και να απουσιάζει η μεταναστευτική πολιτική αλλά και μεταναστευτική νομοθεσία.¹ Ο λόγος ήταν απλός. Δεν χρειαζόταν, αφού τις προπολεμικές δεκαετίες αλλά κυρίως αυτές του 1950 και 1960 η Ελλάδα έστελνε οικονομικούς μετανάστες στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα. Το νεοελληνικό κράτος και η ελληνική κοινωνία διαθέτουν μακροχρόνια μεταναστευτική εμπειρία για δύο κυρίως λόγους. Πρώτον, ο ελληνικός λαός υπήρξε στην ιστορική του πορεία διασπορικός λαός και δεύτερον, η Ελλάδα με την έννοια του συγκροτημένου εθνικού κράτους λειτουργεί από τα τέλη του 19ου αιώνα ως χώρα αποστολής μεταναστών. Παράλληλα με τις μεταναστευτικές εκροές υπήρξαν κατά καιρούς και μεταναστευτικές εισροές προερχόμενες κυρίως από την ελληνική διασπορά. Οι εισροές ομοεθνών στην Ελλάδα δεν έθεσαν ποτέ την ελληνική πολιτεία και την κοινωνία προ κοινωνικό-πολιτισμικών διλημμάτων, ακόμα και αν αυτές ήταν μαζικές. Η εν λόγω πληθυσμοί και όταν ακόμα ήταν αλλόφωνοι, αυτοπροσδιορίζονταν ως Έλληνες ομοεθνείς και ήταν πρόθυμοι να ενταχθούν στην ελληνική κοινωνία. Με το ζήτημα της ενσωμάτωσης αλλοεθνών μεταναστευτικών πληθυσμών ήρθε αντιμέτωπη η Ελλάδα μετά την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού και τη λήξη του ψυχρού πολέμου, όταν εισέρρευσαν στην ελληνική επικράτεια εκατοντάδες χιλιάδες μετανάστες κυρίως από τις γειτονικές βαλκανικές χώρες αλλά και από τις παρευξείνιες, όπως επίσης και τον Καύκασο. Την δε πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα, μαζί με την Ιταλία και την Ισπανία, εξελίχθηκε σε χώρα εισόδου μετάβασης εκατοντάδων χιλιάδων μεταναστών από ασιατικές και αφρικανικές χώρες, ενώ μετά το 2010 λόγω της οικονομικής κρίσης ξεκίνησε μία μαζική μετανάστευση Ελλήνων, κυρίως ακαδημαϊκών εργαζομένων προς τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και σε παραδοσιακές χώρες υποδοχής μεταναστών όπως οι Η.Π.Α, ο Καναδάς και η Αυστραλία.² Το νομικό πλαίσιο εισόδου, παραμονής, εγκατάστασης, εργασίας και απέλασης των αλλοδαπών στη χώρα όπως ρυθμιζόταν από το Ν.4310/1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων», ο οποίος διατηρήθηκε σε ισχύ για εξήντα χρόνια. Με το νόμο αυτό ο Έλληνας νομοθέτης θέλησε να

1 Νόμος 4310/1929, Κώδικας Μετανάστευσης, «Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας» (ΦΕΚ Α 287/16-8-1929)

2 Μιχάλης Δαμανάκης, Στέφανος Κωνσταντινίδης, Αναστάσιος Τάμης, «Η Ελλάδα ως χώρα αποστολής και υποδοχής μεταναστών», στο Μ. Δαμανάκης, Σ. Κωνσταντινίδης & Α. Τάμης (επιμ.), *Νέα μετανάστευση: από και προς την Ελλάδα*. χ.τ, Πανεπιστήμιο Κρήτης ΚΕΜΕ, 2014 σ. 11

ρυθμίσει για πρώτη φορά ζητήματα που αφορούσαν στην εθνική ασφάλεια, τον έλεγχο των αλλοδαπών, την απασχόληση, όπως επίσης και τον επαναπατρισμό Ελλήνων ομογενών και μεταναστών.³

Ο αλλοδαπός μετανάστης που έχει φτάσει στην Ελλάδα από τα μέσα της δεκαετίας του 1970, κυρίως από τις χώρες της Ασίας και της Αφρικής είναι «αφανής» πληθυσμός που απασχολείται παράνομα σε εργασίες ανθυγιεινές και κακοπληρωμένες. Το Σύνταγμα του 1975 με διατάξεις που κρίνονται προοδευτικές και φιλελεύθερες καθώς και πρωτοποριακές στο χώρο του συγκριτικού συνταγματικού δικαίου, εγγυάται τα δικαιώματα των αλλοδαπών και κατοχυρώνει κάποια από αυτά εξίσου για τους Έλληνες και τους αλλοδαπούς (άρθρο 5 παρ.1). Από το τέλος της δεκαετίας του 1980 και την κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ πυροδοτήθηκε ένα κύμα μετανάστευσης στην Ευρώπη και το μεταναστευτικό ρεύμα προς την Ελλάδα αυξάνει. Δημιουργείται επιτακτική ανάγκη απόκτησης νέου νόμου. Ενώ η Ελλάδα έγινε αποδέκτης κυρίως Αλβανών μεταναστών από το 1990, είχε ως αποτέλεσμα τη θέσπιση του πρώτου νόμου μετά το 1929, του νόμου 1975/91.⁴ Ουσιαστικά το ελληνικό κράτος πιάνεται απροετοίμαστο αφού οι αρμοδιότητες εν πρώτοις αναλαμβάνονται από το Υπουργείο Δημοσίας Τάξης και όχι από το Υπουργείο Εσωτερικών ή το Υπουργείο Εργασίας και κατά δεύτερον η επίσημη πολιτεία αντιμετώπισε το θέμα ως ζήτημα εθνικής ασφάλειας περιορίζοντας τη δράση της στον έλεγχο χαρτιών και συνόρων. Παρόλα αυτά το κύμα των εισερχομένων μεταναστών από την Αλβανία ήταν μεγάλο ως το 1995. Μετά την αρχική αυτή επιδερμική και αμήχανη αντιμετώπιση της εισόδου μεταναστών, φτάνουμε στο 1996 για να επιχειρηθεί μια προσπάθεια για καταγραφή τους από το υπουργείο εργασίας με το νόμο 2434/96, που αν και έχει εργασιακό πρόσημο, ουσιαστικά προωθεί την καταγραφή. Η νομιμοποίηση τους έρχεται με τη χορήγηση των λεγόμενων “*λευκών*” και “*πράσινων*” καρτών εργασίας και όχι με το νόμο αλλά με τα προεδρικά διατάγματα 358 και 359 αφού λαμβάνονται σοβαρά υπόψη τα ξενοφοβικά ένστικτα της ελληνικής κοινής γνώμης. Για τη “*λευκή*” κάρτα ήταν απαραίτητη η προσκόμιση του βιβλιαρίου ασφάλισης, που συνεπάγονταν καταγραφή και με 40 ένσημα χορηγούνταν και η “*πράσινη*” κάρτα για ένα(1) έως τρία(3) χρόνια. Από εκεί και πέρα απαιτούνται 150 ένσημα ώστε να ανανεωθεί για άλλα δύο χρόνια. Όπως και να ‘χει αρχίζει να προσανατολίζεται η ανεπίσημη μεταναστευτική πολιτική του ελληνικού κράτους σε εργασιοκεντρικές λογικές, αφού νομιμοποιούνται μόνο όσοι εργάζονται, ενώ όλοι οι υπόλοιποι μένουν εκτός νομοθεσίας. Αποτέλεσμα της ρύθμισης αυτής ήταν ως το 1997 να χορηγηθούν

3 Βανέσσα Γρηγοριάδη, *Διοικητική δικαιοσύνη και μετανάστες* (διπλωματική εργασία). Αθήνα, Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, 2014, Ανακτήθηκε από το www.pandemos.gr

4 Ευστάθιος Πουλαράκης, *Η προσωρινή δικαστική προστασία του αλλοδαπού από την πράξη της διοικητικής απέλασης*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2014, σ.15

200.000 περίπου “λευκές”, και 180.000 “πράσινες” κάρτες. Απώτερος σκοπός του νομοθέτη ήταν αφενός η πάταξη της παράτυπης εισόδου στη χώρα και αφετέρου η θέσπιση των αναγκαίων ρυθμίσεων με τις οποίες ο αλλοδαπός μπορεί να εισέρχεται, να παραμένει, να κυκλοφορεί και να εργάζεται στην Ελλάδα.⁵ Ωστόσο, αν και μετά την ανάληψη των Ολυμπιακών αγώνων από την Ελλάδα το 1997 και την ανάγκη για χιλιάδες εργατικά χέρια για την κατασκευή των ολυμπιακών έργων, μειώθηκαν αισθητά οι έλεγχοι από το κράτος, το έτος 2000 οι περισσότεροι κάτοχοι “πράσινης” κάρτας την απώλεσαν, αφού δεν συγκέντρωναν τον απαιτούμενο αριθμό των 150 ενσήμων ώστε να ανανεώσουν. Φτάνουμε έτσι και πάλι στο σημείο “μηδέν” το 2001, όταν και γίνεται η θλιβερή διαπίστωση ότι από τη μία το κράτος δεν νομιμοποίησε κανέναν οικονομικό μετανάστη και από την άλλη ότι δεν υπήρχαν στατιστικά και επίσημα στοιχεία για τον αριθμό τους. Αυτή η διαπίστωση-ομολογία έγινε με την εισαγωγή του νόμου 2910 του 2001 και την εφεύρεση της “μετάκλησης” για εργασία και διαμονή, μεταξύ άλλων και έτσι δημιουργήθηκε ένα καθεστώς ημινομιμότητας. Αυτό γιατί και πάλι έπρεπε να εργάζεται κάποιος για να πάρει αυτού του τύπου της άδειες για ένα χρόνο, ενώ απευθύνονταν σε όσους είχαν ήδη πράσινη κάρτα με την πρόσθετη απαίτηση να διαθέτει 150 ένσημα από τον εργοδότη. Ειρήσθω εν παρόδω ότι και αυτή η ρύθμιση της μετάκλησης περνά και πάλι χωρίς συζήτηση στη Βουλή μέσα από τις μεταβατικές διατάξεις του, αφού δεν θέλει η κυβέρνηση να δώσει την εντύπωση ότι προχωράει σε ευρεία νομιμοποίηση όσων μεταναστών βρίσκονται και εργάζονται στην Ελλάδα. Έτσι, η αυξημένη εποχική εργασία προσέελκυσε μεγάλο πληθυσμό ανδρών μεταναστών από τις γειτονικές βαλκανικές χώρες και χώρες της πρώην ΕΣΣΔ που εργάστηκαν και στη γεωργία. Αυτοί έκαναν εντονότερη τη ζήτηση για άτυπη εργασία στις συγκεκριμένες περιοχές που στηρίχθηκε στη διαμόρφωση ενός «ανειδίκευτου», ευέλικτου και χαμηλού κύρους εργατικού δυναμικού.⁶ Στην υποπερίοδο αυτή της μεταναστευτικής ωρίμανσης (1997/2007) σχηματίζεται ένα μεταναστευτικό απόθεμα της τάξης του 8% - 10% του νόμιμου πληθυσμού της χώρας και οι βασικοί ημεδαποί δρώντες συνειδητοποιούν ότι αυτό θα διαμείνει πλέον μόνιμα στη χώρα. Η πρόσληψη της προσωρινότητας των μεταναστών υποκαθίσταται από αυτή της μονιμότητας και γι αυτό το 1997 εφαρμόζεται το πρώτο πρόγραμμα νομιμοποίησης. Την περίοδο της μεταναστευτικής ωρίμανσης οι βασικοί δρώντες λειτουργούν παρά την αντιφατικότητα της συμπεριφοράς τους και τις παλινωδίες τους, πραγματιστικά και εγκαθιδρύουν ένα σχετικά πλήρες σώμα μεταναστευτικού δικαίου, συμπεριλαμβανομένης για πρώτη φορά της ενταξιακής διάστασης με μεταφορά πολιτικής στο πλαίσιο εξευρωπαϊσμού της χώρας ως κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι ελληνικές κυβερνήσεις αναγνωρίζουν

5 Επαμεινώνδας Βερόπουλος, «Ειδικά ζητήματα του νομικού καθεστώτος των αλλοδαπών», στο Ξ. Κοντιάδης, Θ. Παπαθεοδώρου (επιμ.), *Η Μεταρρύθμιση της Μεταναστευτικής πολιτικής*, Παπαζήσης, Αθήνα, 2007, σ.98

6 Ιορδάνης Ψημμένος, (2020). *Το μεταναστευτικό εργατικό δυναμικό: σχέσεις, αντιλήψεις, δράσεις*, Παπαζήσης, Αθήνα, 2020, σ. 142

πλέον ότι η Ελλάδα συγκαταλέγεται στις χώρες υποδοχής μεταναστών και προσπαθούν ν' αριθμήσουν τις σημαντικότερες διαστάσεις του ζητήματος όπως της υγείας, της εκπαίδευσης των παιδιών, της συνένωσης οικογενειών και άλλων θεμάτων. Ταυτόχρονα μεταφέρουν την αρμοδιότητα για τους νόμιμους μετανάστες από το υπουργείο Δημόσιας Τάξης, στο υπουργείο Εσωτερικών, σηματοδοτώντας την έμφαση που αποδίδουν στην πολιτική, κοινωνική, οικονομική και πολιτισμική θεώρηση του ζητήματος. Παρόλα αυτά το νομοθετικό πλαίσιο πάσχει από ατολμία και απουσία μιας ολικής σύλληψης και διαχείρισης όπως αποτυπώνεται στο νόμο 2910 του 2001. Μερικά χρόνια μετά την ατολμία και την μερικότητα του νομοθετικού πλαισίου έρχεται να αντιμετωπίσει ένας νέος και πληρέστερος νόμος ο 3386/05. Μέσω αυτού συνεχίζεται για ενσωμάτωση ενωσιακών ρυθμίσεων στο εθνικό δίκαιο όπως του επί μακρόν διαμένοντος και άλλα.⁷ Κρινόμενος από τα αποτελέσματα του και τον τεράστιο αριθμό τροπολογιών που δέχτηκε μέσα στα αμέσως επόμενα χρόνια, ούτε αυτός φάνηκε ρεαλιστικά ικανός να διευθετήσει τα πράγματα, μολονότι ήταν όντως η πρώτη φορά που το κράτος φώναζε παρών, περνώντας στη φάση της ενηλικίωσης της ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής⁸

Στη δεύτερη αυτή προσπάθεια νομιμοποίησης, επί υπουργίας Προκόπη Παυλόπουλου με το νόμο 3386/05, πάλι διαπιστώνεται από τις αρμόδιες αρχές ότι υπάρχουν αρκετοί μετανάστες χωρίς άδειες διαμονής. Ουσιαστικά απλοποιείται ο νόμος 2910 του 2001 και χορηγεί επτά κατηγορίες αδειών (για εργασία, οικονομική δραστηριότητα, ειδικούς λόγους, εξαιρετικούς λόγους, οικογενειακή επανένωση, αόριστης διάρκειας, επί μακρόν διαμένοντος), ενώ οι αρμοδιότητες περάτωσης των διαδικασιών μετατίθενται πλέον στις κατά τόπους περιφέρειες. Παράλληλα, παρατείνονται οι ήδη υπάρχουσες άδειες και τακτοποιούνται οι εισερχόμενοι στη χώρα μέχρι την 31ή Δεκεμβρίου 2004. Εδώ εντάσσεται για πρώτη φορά η οικογενειακή επανένωση, η οποία όμως εισέρχεται με προεδρικά διατάγματα αφού και στο λυκαυγές του εικοστού πρώτου αιώνα, το 2005, θεωρείται ακόμα θέμα ταμπού για την ελληνική κοινωνία. Ωστόσο το σύστημα παραμένει γραφειοκρατικό και προτάσσοντας τη γνώση της ελληνικής γλώσσας ή εισοδηματικά κριτήρια δύσκολα προσεγγίσιμα για τους μετανάστες, δυσκολεύει σε τεράστιο βαθμό την ένταξή τους στην κατηγορία της οικογενειακής επανένωσης. Εκτός των άλλων, εκείνη την εποχή η οικογενειακή επανένωση είχε κατά μεγάλο βαθμό συντελεστεί για τους Αλβανούς που βρίσκονταν στην Ελλάδα οπότε η ρύθμιση είχε κυρίως στόχο την ένταξη οικονομικών μεταναστών από την Αφρική και την Ασία. Με το άρθρο 91 παρ.11 του νόμου 3386/2005 η πολιτεία στόχευε στη τακτοποίηση των αλλοδαπών που διέμεναν παράνομα στη χώρα χωρίς άδεια διαμονής και όσων είχαν άδεια αλλά το

7 Αντώνης Κόντης, «Η μεταναστευτική μετάβαση στην Ελλάδα», στο Μ. Δαμανάκης & Σ. Κωνσταντινίδης (επιμ.), *Νέα μετανάστευση: από και προς την Ελλάδα*, Πανεπιστήμιο Κρήτης ΚΕΜΕ, χ.τ., 2014 σ.276-277

8 Α. Τριανταφυλλίδου, «Είκοσι χρόνια ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής», στο Α. Τριανταφυλλίδου & Θ. Μαρούκης, (επιμ.), *Η μετανάστευση στην Ελλάδα του 21ο αιώνα*.: Κριτική, Αθήνα, 2010, σ.106

αίτημά τους απορρίφθηκε ή δεν μπορούσε να ανανεωθεί, εφόσον αποδείκνυαν έλευση στη χώρα πριν την 31/12/2004 βάσει αποκλειστικά αναφερομένων στην εν λόγω παράγραφο δικαιολογητικών. Επρόκειτο για διαδικασία νομιμοποίησης, η οποία προβλέπεται μόνο κατά περίπτωση στο πλαίσιο της κοινής πολιτικής για τη μετανάστευση και το πολιτικό άσυλο για την Ευρωπαϊκή Ένωση, λαμβανομένων υπόψη ανθρωπιστικών και οικονομικών λόγων. Συγκεκριμένα το άρθρο όριζε ότι: « Με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της αρμόδιας Περιφέρειας χορηγείται άδεια διαμονής σε υπηκόους τρίτων χωρών που διέμεναν στην Ελλάδα μέχρι 31.12.2004 και δεν συντρέχουν στο πρόσωπο τους λόγοι δημόσιας τάξης και ασφάλειας. Η απόδειξη της διαμονής τους γίνεται από τη σχετική θεώρηση εισόδου στη Χώρα ή από την ημερομηνία υποβολής αίτησης χορήγησης άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους ή από τη χορήγηση αριθμού φορολογικού μητρώου (Α.Φ.Μ.) ή και από βεβαίωση ασφαλιστικού φορέα για την καταβολή ενσήμων. Ειδικά, στις περιπτώσεις που έχει απορριφθεί αίτημα παροχής ασύλου, η διαμονή του πρώτου εδαφίου αποδεικνύεται από την ημερομηνία έκδοσης της σχετικής απορριπτικής απόφασης. Η ανωτέρω άδεια διαμονής επέχει και θέση άδειας εργασίας και έχει ετήσια ισχύ. Οι σχετικές αιτήσεις υποβάλλονται στους οικείους δήμους κατά το χρονικό διάστημα από 1.10.2005 μέχρι 31.12.2005. Οι δήμοι υποχρεούνται, μέσα σε αποκλειστική προθεσμία δύο μηνών από την υποβολή της αίτησης, να διαβιβάσουν τους σχετικούς φακέλους στην αρμόδια Περιφέρεια.».⁹ Όμως το 2007 διαπιστώνεται εκ νέου ότι αυτές οι δύο προϋποθέσεις ουσιαστικά απονομιμοποιούν τους μετανάστες και καταργείται η σύμβαση εργασίας για κάποια λίγα επαγγέλματα όπως για αγροτικές εργασίες, οικοδόμους, αποκλειστικές νοσοκόμες και κατ' οίκον εργαζόμενες, ενώ προβαίνει και σε μερικές ακόμα ευνοϊκές ρυθμίσεις για την οικογενειακή επανένωση. Παράλληλα αυξάνει τη διάρκεια της άδειας διαμονής στα δύο χρόνια, συμπεριλαμβάνει και τις εκπρόθεσμες αιτήσεις, ενώ τα 150 ένσημα που απαιτούνται για την ανανέωση μπορεί να εξαγοραστούν. Φτάνοντας το 2011 ψηφίζεται ο νόμος 3907 με τον οποίο ιδρύεται η υπηρεσία ασύλου, η υπηρεσία πρώτης υποδοχής, ενώ ρυθμίζονται λοιπά θέματα επιστροφών και εισάγονται οι ανθρωπιστικοί και εξαιρετικοί λόγοι για τη διετή χορήγηση αδειών διαμονής. Έτσι έλαβαν άδεια για δύο χρόνια περίπου 50.000 μετανάστες. Οι εξαιρετικοί λόγοι χορήγησης τεκμαίρονταν από αποδεδειγμένη πενταετή νόμιμη διαμονή, είτε επταετή ως παράτυπος.

Το ζήτημα της διαχείρισης των μεταναστών που δεν έχουν χαρτιά συχνά έρχεται στην επικαιρότητα και τη δημόσια συζήτηση μέσα από τις επιχειρήσεις σκούπα που διαρκούν λίγες ώρες, τις εξεγέρσεις των κρατουμένων ή τις εξαγγελίες των κομμάτων για την εξάλειψη του φαινομένου. Μια σειρά ερωτημάτων τα οποία επανέρχονται περιοδικά τρέφουν ιδεολογικά τους αποδέκτες τους

9 Ζωή Παπασιώπη- Πασιά, *Ο νέος νόμος 3386/05 για τους αλλοδαπούς: σκέψεις και προβληματισμοί*, Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2006, σ.28-29

και εξαφανίζονται στην προσωρινή λήθη της κοινής γνώμης και της κυβέρνησης. Όχι όμως και των ίδιων των ανθρώπων σε όποια νομική κατάσταση και αν βρίσκονται (νόμιμη, παράνομη, κρατούμενοι, υπό απέλαση) που σε πολλές περιπτώσεις βιώνουν καταστάσεις οι οποίες ανάλογα, παραβιάζουν κάθε έννοια σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Η πιο ευαίσθητη κατηγορία υποκειμένων δικαιωμάτων είναι οι αλλογενείς αλλοδαποί και μάλιστα χωρίς χαρτιά. Στο δημόσιο λόγο η κατηγορία αυτή άρρητα θεωρείται ως “μη υποκείμενο δικαιωμάτων”, ως μια ομάδα ανθρώπων στους οποίους μπορεί να εφαρμοστεί κάθε μέτρο χωρίς λογοδοσία, χωρίς έλεγχο και επαγωγή σε θεμελιώδες κανόνες δικαίου. Η στάση αυτή υποκρύπτει τη βαθιά υποκρισία και ανεπάρκεια δικαίου και πολιτικής να δώσει λύσεις στο πολύπαθο μεταναστευτικό ζήτημα αλλά και στην ιδεολογική φυσικοποίηση της παραδοχής ότι οι άνθρωποι αυτοί είναι μη υποκείμενα: οι «λάθρο- μετανάστες», δεν μπορεί παρά να είναι «λαθροϋποκείμενα». Δεν μπορεί να αμφισβητήσει κανείς ότι η σύλληψη και η απομάκρυνση των μεταναστών οι οποίοι εισήλθαν παράτυπα στη χώρα είναι ζήτημα το οποίο επαφίεται στις αρμοδιότητες του κράτους. Η αρμοδιότητες όμως δεν ασκούνται σε κενό δικαίου αλλά οφείλουν να υπακούν σε γενικούς κανόνες που αφορούν ειδικά ζητήματα όπως το άσυλο ή γενικά δικαιώματα όπως οι συνθήκες κράτησης και η νομιμότητα της στέρησης της ελευθερίας. Τα θέματα αυτά αναδεικνύουν τα δικαιοκρατικά ελλείμματα της διοίκησης, της κοινωνικής πρόνοιας αλλά και τα δίκτυα οικονομικής εκμετάλλευσης των κρυφών ή φανερών συμφερόντων και της σιωπής που τους στρέφουν.¹⁰

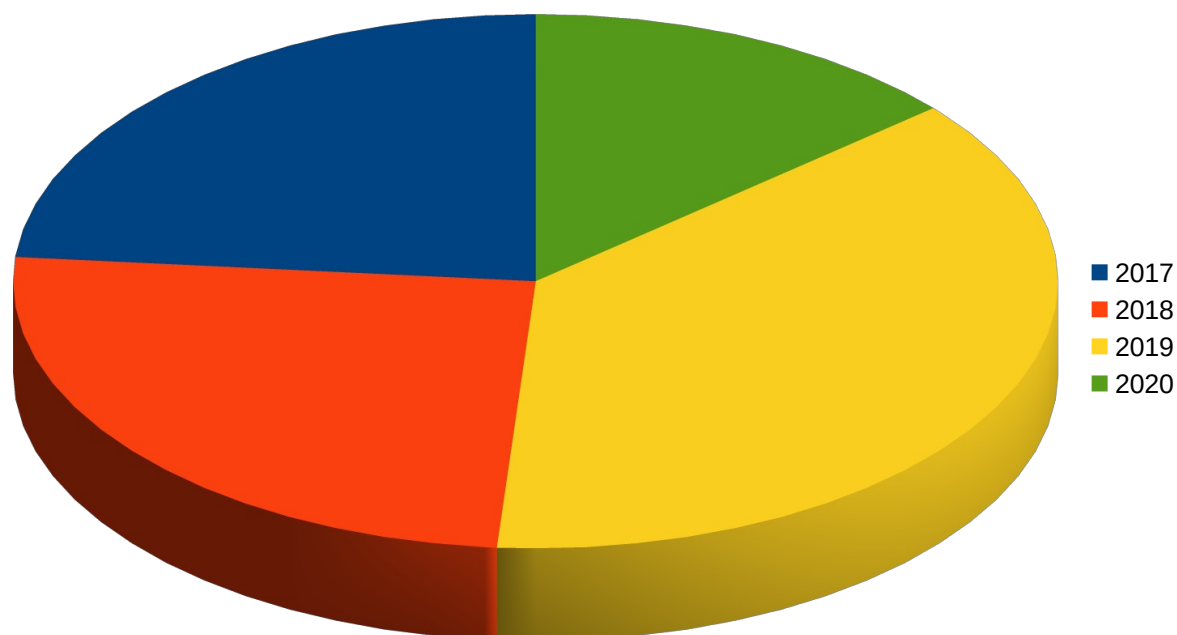
Το 2014 έχουμε την εισαγωγή του πρώτου κώδικα μετανάστευσης και ένταξης με το νόμο 4251. Δεν είναι τίποτα άλλο από μία μαζική κρυφή νομιμοποίηση και αυτό γιατί ο νόμος βαφτίστηκε ως κώδικας, καθώς έπρεπε να περάσει ενιαία από τη Βουλή και όχι κατ’ άρθρο, κάτι το οποίο το απαγορεύει ο κανονισμός της. Ο φόβος πλέον των κυβερνήσεων δεν είναι η κοινή γνώμη και ο αντίκτυπος σε αυτή αλλά ή εσωκομματικές αντιδράσεις στο εκάστοτε κυβερνών κόμμα. Εισήγαγε μία σειρά από μέτρα παρολαυτά για να αποτραπεί η μαζική απονομιοποίηση, όπως οι απλοποίηση των διαδικασιών καταγραφής και χορήγησης αρχικής διετούς άδειας με το λεγόμενο *one stop shop*, ενώ η διαδικασίες έγιναν πιο εύκολες και για επί μακρόν διαμένοντες , οικογενειακή επανένωση αλλά και για τους μετανάστες δεύτερης γενιάς πλέον. Η παρέμβαση της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ σε νομοθετικό επίπεδο κατά την περίοδο 2015-19 ήταν ο νόμος 4332 του 2015 που βελτιώνει τους όρους και τις προϋποθέσεις για κτήση ιθαγένειας, την εποχική εργασία και όσων αιτούνται είσοδο στη χώρα με σκοπό αυτήν, όσων εμπίπτουν στην κατηγορία εξαιρετικών και ανθρωπιστικών λόγων, ενώ δίνει τη δυνατότητα απόκτησης άδειας “επί μακρόν διαμένοντος” στους κατόχους ειδικού δελτίου ταυτότητας ομογενούς, όπως και άδεια διαμονής για μετανάστες

¹⁰ Κώστας Τσιτσελίκης, «Το μεταναστευτικό ως μεταβλητή γεωμετρία δικαιωμάτων και αποκλεισμών», άρθρο στο www.constitutionalism.gr/tsitselikis. (τελευταία πρόσβαση 15/5/24)

δεύτερης γενιάς. Από το σημείο αυτό και μετά ακολουθεί η προσφυγική κρίση του 2015-16 με τα γνωστά γεγονότα της Ειδομένης και το κλείσιμο του λεγόμενου “βαλκανικού δρόμου”. Το μεταναστευτικό γίνεται προσφυγικό και όλες οι προσπάθειες της κυβέρνησης επικεντρώνονται στην αντιμετώπιση του, ψηφίζοντας το νόμο 4375 τις πρώτες μέρες του Απρίλη του 2016. Περιγράφει τη λειτουργία της υπηρεσίας ασύλου, της υπηρεσίας υποδοχής και ταυτοποίησης και των διαδικασιών που λαμβάνουν χώρα εκεί. Όπως και τις προϋποθέσεις πρόσβασης στην απασχόληση των δικαιούχων ή αιτούντων διεθνούς προστασίας, καθώς και όσων είχαν άδεια παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους.

Στο διάστημα μέχρι το νόμο 5038 τον Απρίλιο του 2023 -που μελετάμε στην παρούσα εργασία- μεσολαβεί περίοδος της πανδημίας του κορωνοϊού. Οι ανάγκες για εργατικά χέρια το 2021 καλύφθηκαν με παρέμβαση του κράτους για πολίτες τρίτων χωρών που δεν χρειάζονταν θεώρηση εισόδου(VISA). Ουσιαστικά επρόκειτο για τους αλβανούς ,για τους οποίους είχε ήδη από το 2010 καταργηθεί βίζα και μπορούσαν να εργαστούν κατά παρέκκλιση με τη δήλωση του εργοδότη και απλά πατώντας το “ENTER”. Την εποχή εκείνη ξεκινούν και τις διμερείς συμφωνίες με χώρες της Ασίας για κλάδους της εποχιακής εργασίας, όπως με το Μπανγκλαντές, για εργασία εννέα μηνών το χρόνο επί συνολικά πέντε χρόνια. Τέσσερις χιλιάδες εργάτες θα έρχονταν κάθε χρόνο, ενώ παράλληλα καλύφθηκε και το καθεστώς όσων παρανόμων ομοεθνών τους βρίσκονταν ήδη στην Ελλάδα. Φτάνοντας λοιπόν στο σήμερα τον Απρίλη του 2023 ο δεύτερος μεταναστευτικός κώδικας (ν.5038) ο οποίος θα χαρακτηριστεί και πάλι ένα ανούσιο νομοθέτημα, αφού με το να μην προσμετράται ο χρόνος παραμονής του αιτούντος άσυλο στη συμπλήρωση επταετίας, καταργείται στην ουσία η άδεια παραμονής για εξαιρετικούς λόγους, ενώ και οι ανθρωπιστικοί λόγοι επαφίενται στη διακριτική ευχέρεια του Υπουργού Μετανάστευσης και Ασύλου. Ακόμα απαιτείται η επταετής παρουσία στη χώρα για χορήγηση αδείας διαμονής για εξαρτημένη εργασία. Θα χρειαστεί η ξεχωριστή “ad hoc” νομοθέτηση της τροπολογίας Καιρίδη για να δοθεί μία προσωρινή λύση στην έλλειψη εργατικών χεριών αντιμετωπίζοντας μόνο το πρόβλημα των αδειών διαμονής των οικονομικών μεταναστών, χωρίς να ακουμπά θέματα συνθηκών εργασίας, ασφαλιστικού ή οικογενειακής επανένωσης που πιθανόν θα αποτελέσει αφορμή για φαινόμενα απομετανάστευσης στο μέλλον. Στο παρακάτω γράφημα εμφανίζεται η ανταπόκριση που έδειξαν οι ενδιαφερόμενοι να ενταχθούν στις διατάξεις της τροπολογίας που περιλήφθηκε στο άρθρο 193 του Ν.5078/23.

Αιτήσεις χορήγησης νέου τύπου άδειας διαμονής Ν.5078/23 αρθρ.193

* Ως τις 31/12/24 είχαν πάρει έγκριση για χορήγηση βεβαίωσης 27.118 αιτήσεις.

Συνολικός αριθμός αιτήσεων	43.625
Χορηγήθηκαν	9.314
Απορρίφθηκαν	6.298
Αρχείο	662
Σε επεξεργασία	27351

Πίνακας 1. Πηγή Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου

ΚΩΔΙΚΑΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ Ν.4251/14

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Όπως αναφέρθηκε τα χρόνια πριν το 2014 έγιναν αρκετές νομοθετικές παρεμβάσεις στο πεδίο της μεταναστευτικής πολιτικής, με κύρια στόχευση την αντιμετώπιση των προβλημάτων που δημιουργούνταν από την ουσιαστική απουσία της από το αρχικό νόμο 1975 του 1991 και την χορήγηση λευκών και πράσινων καρτών με το νόμο 2434 του 1996, τον 2910 του 2011 με τη μετάκληση μέχρι και την πιο οργανωμένη ως τότε προσπάθεια νομιμοποίησης με το νόμο 3386/2005 στο σύνολό τους προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν τα επίκαιρα ζητήματα που ξεπηδούσαν σε κάθε εποχή και απαιτούσαν άμεσα να βρεθεί η καταλληλότερη λύση κάθε φορά. Το

έτος 2014 διαπιστώνεται τόσο από την συγκυβέρνηση Νέας Δημοκρατίας – ΠΑΣΟΚ, όσο και από τα κόμματα του δημοκρατικού τόξου, ότι αφενός υπάρχει μία πολυνομία για το συγκεκριμένο θέμα και αφετέρου ότι υπάρχει η αδήριτη ανάγκη να κωδικοποιηθούν όλα αυτά σε ένα ενιαίο νομοθετικό κείμενο, ώστε να αποσαφηνιστεί το νομοθετικό πλαίσιο. Συγκεκριμένα ο Κορς Άγγελος Συρίγος, εκ των συντακτών του νόμου 4251 αναφέρει ότι συμπεριλαμβάνονται σε αυτόν 20 νόμοι 6 προεδρικά διατάγματα και 42 άλλες κανονιστικές πράξεις.¹¹ Με τη συγκεκριμένη νομοθετική πρωτοβουλία αφενός επιχειρείται η κωδικοποίηση της υφιστάμενης πολυκερματισμένης νομοθεσίας στο πεδίο της νόμιμης μετανάστευσης και γίνεται προσπάθεια να απλοποιηθούν ως ένα βαθμό οι διαδικασίες έκδοσης των αδειών των μεταναστών που διαμένουν νόμιμα στην Ελλάδα. Αφετέρου, όμως, η συγκεκριμένη πρωτοβουλία έρχεται πολύ αργά και με σημαντικές ελλείψεις, καθώς δεν περιέχει καμία πρόβλεψη για την επαναφορά στη νομιμότητα όσων έχουν εκπέσει από αυτή λόγω κρίσης, δεν ασχολείται συστηματικά με τα ζητήματα της ένταξης, υποκαθιστώντας την απόκτηση ελληνικής ιθαγένειας και, εν ολίγοις, δεν αποφεύγει την πεπατημένη της άτολμης διαχείρισης του μεταναστευτικού ζητήματος. Ένα υπεύθυνο κράτος δικαίου δεν χρησιμοποιεί διαζευκτικά τη δυνατότητα εξασφάλισης μακράς διαμονής των μεταναστών με τη δυνατότητα κτήσης ιθαγένειας. Οι δύο δρόμοι οφείλουν να παρέχονται από κοινού, ώστε τα πρόσωπα που πληρούν τις προϋποθέσεις να δύνανται να επιλέξουν.¹² Γενική αίσθηση που αφήνουν οι τοποθετήσεις της πλειοψηφίας των πολιτικών κομμάτων είναι ότι ο νόμος βρίσκεται προς τη σωστή κατεύθυνση χωρίς βέβαια να λείπουν οι προβληματικές διατάξεις κατά την θεώρησή τους, οι οποίες είτε επιδέχονται αλλαγών, είτε επιβάλλεται η συμπλήρωση επιπλέον ρυθμίσεων ώστε να μην βρίσκεται κανείς μετανάστης σε καθεστώς επισφάλειας. Από την άλλη μεριά δεν εκλείπουν και οι τοποθετήσεις κομμάτων στον δεξιό ριζοσπαστικό χώρο της Νέας Δημοκρατίας ή και ακροδεξιά, οι οποίες προσέγγιζαν τον κώδικα είτε ως προσπάθεια για νομιμοποίηση της διαμονής παράτυπων μεταναστών και συνεπώς ως επικίνδυνη για την κοινωνική βιωσιμότητα, αλλά και ως νόμο με αρκετές αοριστίες, όπως οι ΑΝΕΛ, είτε ως χρυσή ευκαιρία ανθρώπων που δεν το δικαιούνται να νομιμοποιηθούν μέσω των οικογενειακής επανένωσης, των σπουδών και της εμπορίας ανθρώπων και ως προσπάθεια των Ευρωπαίων μέσω της ενσωμάτωσης οδηγιών να μετακυλήσουν όλο το βάρος της μετανάστευσης στην Ελλάδα.¹³

11 Συνέντευξη Άγγελου Συρίγου, παράρτημα συνεντεύξεων

12 «Νέος “Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής ένταξης”»: Πολύ λίγα, πολύ αργά για να βοηθήσουν τους μετανάστες ή αδειάστε μας τη γωνιά, παρακαλώ»: <https://www.news247.gr>

13 Επεξεργασία και εξέταση του σχεδίου νόμου του υπουργείου εσωτερικών «κώδικας μετανάστευσης και κοινωνικής ένταξης» μαγνητοσκοπημένη συνεδρίαση 20-02-2014.Αρχείο πολυμέσων, διαθέσιμο στο <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToKtirio/Fotografiko-Archeio/#62363e4e-535f-4e42-bfb4-110b6a4ec60a>

Μία από τις ιδιαιτερότητες που χαρακτηρίζουν το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας που ηγείται της συγκυβέρνησης εκείνη την εποχή, πράγμα που αναδεικνύει και τον πολυσυλλεκτικό της χαρακτήρα, είναι το γεγονός ότι εμπερικλείει στους κόλπους της ψηφοφόρους αλλά και στελέχη που αντιπροσωπεύουν χώρους από την κεντροδεξιά, ως και τις παρυφές της ακροδεξιάς. Συνεπώς ο εκάστοτε αρχηγός του κόμματος καλείται να κρατήσει τις κατάλληλες ισορροπίες εντός του, αφού όλες αυτές οι συνιστώσες που αναφέραμε αποτελούν αρκετά υπολογίσιμη δύναμη για τη διατήρηση της συνοχής στο κυβερνητικό σχήμα. Χαρακτηριστικό είναι το περιστατικό που έλαβε χώρα κατά την ψήφιση του μεταναστευτικού κώδικα το 2014, όταν και η συγκυβέρνηση κατέθεσε δύο τροπολογίες της τελευταίας στιγμής με τις οποίες αν ένας νόμιμος μετανάστης καταδικαστεί για κάποιο αδίκημα με αναστολή ακόμα και αν δεν την παραβιάσει, θα στερηθεί το δικαίωμα της πολιτογράφησης του. Η άλλη προέβλεπε ότι αν ένας μετανάστης ισχυριστεί ψευδώς ότι υπέστη κακομεταχείριση από τις αρχές, θα τιμωρείται με απέλαση.¹⁴ Η τροπολογία αυτή ξεσήκωσε μεγάλο κύμα αντιδράσεων από σχεδόν σύσσωμη την αντιπολίτευση και τελικά αποσύρθηκε στο παρά πέντε της ψήφισης της.¹⁵ Προεξάρχοντα ρόλο στην εισαγωγή αυτών των τροπολογιών είχε ο τότε Γενικός Γραμματέας της κυβέρνησης Τάκης Μπαλτάκος, δεξί χέρι του πρωθυπουργού Αντώνη Σαμαρά.¹⁶ Προκλήθηκαν σφοδρές αντιδράσεις από τα κόμματα της αντιπολίτευσης αλλά και από φορείς όπως η ΕΛΕΔΑ οι οποίοι τη χαρακτήρισαν απαράδεκτη και αντισυνταγματική, καθώς δημιουργεί ανισότητα μεταξύ πολιτών και εξουσίας. Αποτέλεσμα ήταν η επεισοδιακή τριπλή επαναφορά έως ότου αποσυρθεί οριστικά στη συνεδρίαση της ολομέλειας, αφού ο άλλος κυβερνητικός εταίρος το ΠΑΣΟΚ κράτησε κατηγορηματικά αντίθετη στάση παρ' όλες της πιέσεις της σκληρής ακροδεξιάς ομάδας της Νέας Δημοκρατίας, υπό τους Μ. Βορίδη Γ. Μιχελάκη, Τ. Μπαλτάκου.¹⁷

Ανάλογο περιστατικό συνέβη με πρωταγωνιστή πάλι τον Τ. Μπαλτάκο, ο οποίος εν αγνοία μιας διάταξης από δεκαπενταετίας που αφορούσε τους παρατύπως εισερχόμενους στη χώρα που είχαν πέσει θύματα trafficking και τη δυνατότητα τους να πάρουν άδεια διαμονής αν το έκρινε εισαγγελέας. Προφανώς ο γενικός γραμματέας θεώρησε ότι ανοίγει μία κερκόπορτα για μαζική είσοδο και δια του υπουργού Γιάννη Μιχελάκη, απέσυρε την συγκεκριμένη διάταξη την οποία επανέφερε ο εισηγητής της κυβέρνησης Λεωνίδας Γρηγοράκος. Την παρεξήγηση έλυσε ο τότε υπουργός δικαιοσύνης Χαράλαμπος Αθανασίου ο οποίος επισήμανε ότι πρόκειται για μία ισχύουσα παλιά διάταξη.¹⁸

14 Τρομοκώδικας για μετανάστες, *Η εφημερίδα των συντακτών*, 20/3/14 σ. 4

15 Απέσυρε ο αναπληρωτής υπουργός Εσωτερικών Λ. Γρηγοράκος διάταξη για απέλαση μεταναστών που προβαίνουν σε ψευδή καταγγελία, μετά από έντονες αντιδράσεις του ΣΥΡΙΖΑ: <https://www.news247.gr>

16 Τρομοκώδικας για μετανάστες ο.π, σ.40

17 Άγγελος Συρίγος, ο.π

18 Άγγελος Συρίγος, στο ίδιο

Όπως και να έχει, για την σύνταξη του μεταναστευτικού κώδικα του 2014 υπήρξε η ευτυχής συγκυρία να εργαστούν και να συνεργαστούν σημαντικά πρόσωπα με γνώση και θέληση να γίνει μια πλήρης κωδικοποίηση όλων των υφισταμένων νομοθετημάτων. Περιλαμβάνει είκοσι νόμους, έξι προεδρικά διατάγματα και σαράντα δύο άλλες κανονιστικές πράξεις σχετικές με την είσοδο και τη διαμονή πολιτών τρίτων χωρών. Εισηγητής του νόμου ήταν ο προερχόμενος από το ΠΑΣΟΚ Λεωνίδας Γρηγοράκος, με άμεσο συνεργάτη τον πανεπιστημιακό Άγγελο Συρίγο και τους έτερους εισηγητές της συγκυβέρνησης Ανδρέα Κουτσούμπα από τη Νέα Δημοκρατία και Παναγιώτη Ρήγα από το ΠΑΣΟΚ. Αλλά και από τα κόμματα της αντιπολίτευσης συμμετείχαν αξιόλογοι ειδικοί αγορητές όπως η Βασιλική Κατριβάνου και ο Γιάννης Πανούσης. Όλοι οι παραπάνω, με την προσθήκη των φορέων και των θέσεων που εκφράστηκαν από τα εξωκοινοβουλευτικά πρόσωπα, όπως εκπρόσωποι εργαζομένων αποκεντρωμένων διοικήσεων, φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, εκπρόσωποι μεταναστών, γυναικών και της ελληνικής ένωσης δικαιωμάτων του ανθρώπου, συνέβαλλαν σε ένα εξαιρετικά γόνιμο διάλογο. Αποτέλεσμα υπήρξε η κατάρτιση ενός όσο το δυνατόν πληρέστερου κώδικα μετανάστευσης που θα ανταποκρίνονταν επιτυχώς στις επιταγές της εποχής.

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ- ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ- ΘΕΣΕΙΣ- ΑΛΛΑΓΕΣ

Φτάνοντας λοιπόν στο 2014 είναι γενική διαπίστωση ότι η μεταναστευτική πολιτική της χώρας βρίσκεται σε έναν κυκλώνα νομολογιών διατάξεων και ρυθμίσεων. Οι πολίτες τρίτων χωρών με άδειες διαφόρων τύπων σε ισχύ, είναι 473.124 χιλιάδες, με το 25% αυτών, σε άτομα έως 19 ετών, 12 χιλιάδες για επί μακρόν διαμένοντες και αορίστου χρόνου, 60 χιλιάδες είναι μέλη οικογενειών Έλληνα πολίτη και 78 χιλιάδες ανανεώνονται με την προσκόμιση ενσήμων όπως δήλωσε ο αναπληρωτής υπουργός εσωτερικών Λεωνίδας Γρηγοράκος.¹⁹ Έρχεται λοιπόν αυτό το νομοθέτημα προς συζήτηση φέρνοντας ρηξικέλευθες αλλαγές και μια σειρά θετικών μέτρων σύμφωνα με τον υπουργό, που απλουστεύει τη διαδικασία χορήγησης άδειας διαμονής και βοηθά στην περαιτέρω καταπολέμηση της γραφειοκρατίας αφού πλέον η διαχείριση των αιτήσεων και οι αποφάσεις λαμβάνονται από τις αποκεντρωμένες διοικήσεις. Επιπλέον, αλλάζουν οι όροι και οι προϋποθέσεις πρόσβασης σε μακροχρόνιους τίτλους διαμονής, διασφαλίζοντας παράλληλα τη νομιμότητα διαμονής της δεύτερης γενιάς, ενώ διευκολύνεται και η κινητικότητα εντός Ευρώπης, αλλοδαπών που ζουν ως μετανάστες στην Ελλάδα.²⁰ Βέβαια ο νέος κώδικας δεν άπτεται καθόλου του θέματος της απόδοσης ιθαγένειας σε μετανάστες χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα και πρόσφυγες που είναι

19 Σε 473.124 ανέρχονται οι νόμιμοι μετανάστες, *Η Καθημερινή*, 16/2/14 σ. 6.

20 Αλλαγές στην Ελλάδα με τον νέο κώδικα, *Η Καθημερινή*, 12/2/14 σ. 9.

και το κύριο σημείο κριτικής της αντιπολίτευσης²¹ Αυτό συνέβη γιατί την εν λόγω περίοδο ήταν στα σκαριά η οριστικοποίηση του κώδικα ιθαγένειας , ο οποίος δεν πρόλαβε να ολοκληρωθεί και να έρθει προς ψήφιση αφού τον Δεκέμβρη του 2014 η συγκυβέρνηση έπεσε και προκηρύχθηκαν εκλογές για τον Ιανουάριο του 2015.²²

Από την πλευρά της αξιωματικής αντιπολίτευσης, η ειδική αγορήτρια του ΣΥΡΙΖΑ Βασιλική Κατριβάνου είδε μία προσγείωση της κυβέρνησης στην πραγματικότητα, που στην ουσία θεσμοποιεί το διεθνές φαινόμενο της μετανάστευσης. Αναντίρρητα βρίσκεται σε θετική κατεύθυνση ο νόμος, χωρίς βέβαια να αποσιωπάται το γεγονός ότι σε κάποιες περιπτώσεις είναι πλέον αργά, αφού περίπου 100.000 εκπίπτουν στην παρανομία, μη έχοντας την κατοχή τους στα απαραίτητα ένσημα. Επιπλέον, εντοπίζει το βασικό πρόβλημα του νόμου στο γεγονός ότι οι άδειες για τους επί μακρόν διαμένοντες χρησιμοποιούνται ως μοχλός παράκαμψης του ζητήματος της νομικής τακτοποίησης της ιθαγένειας των παιδιών δεύτερης γενιάς που εκείνη την εποχή αποτελούσε φλέγον ζήτημα. Η έτερη αγορήτρια του ΣΥΡΙΖΑ Ιωάννα Γαϊτάνη σημείωσε, ότι θα φανεί στην πράξη πόσο επιτυχημένα θα είναι τα νέα μέτρα του κώδικα και επισήμανε ότι πρέπει να αποσυνδεθεί η καταβολή ενσήμων και τα εισοδηματικά κριτήρια για την παραμονή λόγω οικογενειακής επανένωσης. Επίσης συμπλήρωσε ότι η αντικατάσταση της δεκαετούς άδειας με δύο πενταετείς αποσκοπεί στον καλύτερο έλεγχο από την πλευρά της πολιτείας, ενώ η δεύτερη γενιά αντιμετωπίζεται ως μετανάστες αφού ο νέος κώδικας ιθαγένειας που ετοιμάζεται θα είναι πολύ πιο σκληρός.

Στο ίδιο μήκος κύματος με τους εισηγητές του νόμου βρίσκονται και ο εισηγητής της συγκυβέρνησης Παναγιώτης Ρήγας από το ΠΑΣΟΚ που σημείωσε ότι ο κώδικας εξορθολογίζει τα κενά που προϋπήρχαν, ρυθμίζοντας τα, όπως και τα δικαιώματα των νομίμως διαμενόντων. Επιπλέον απλουστεύονται οι διαδικασίες με το λεγόμενο one stop shop, φανερώνοντας την άμεση ανταπόκριση της πολιτείας στις απαιτήσεις των καιρών, αφού προστατεύει και τα θύματα ρατσιστικής βίας. Ο βουλευτής της ΔΗΜΑΡ Γιάννης Πανούσης εντοπίζει μεθοδολογικές και νομοτεχνικές ατέλειες και χαρακτηρίζει το νομοσχέδιο “διακήρυξη αρχών”. Μετά τη διαπίστωση ότι η Ελλάδα είναι μία ξενοφοβική χώρα, αναφέρει ότι αφήνει τους μετανάστες σε μία κατάσταση εντός-εκτός, αφού δεν είναι έτοιμη η ελληνική κοινωνία να τους αναγνωρίσει αστικά, κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα. Πολύ περισσότερο να τους απορροφήσει και να τους εντάξει κοινωνικά, πράγμα που γίνεται μόνο μέσα από το σχολείο, οπότε η “κοινωνική ένταξη” στον τίτλο είναι μάλλον αχρείαστη προσθήκη.

21 Μεταναστευτικός κώδικας αλλά...για λίγους, *Η εφημερίδα των συντακτών*, 15-16/2/14 σ. 26

22 Συνέντευξη Άγγελου Συρίγου, ο.π

Το ΚΚΕ μέσω του ειδικού αγορητή Σπύρου Χαλβατζή εξέφρασε την πεποίθηση ότι ο νόμος εξυπηρετεί ουσιαστικά την εργοδοσία αφού προσφέρει φθηνά εργατικά χέρια, ενώ τίθεται εν αμφιβόλω αν θα λειτουργήσει η συγχώνευση της γραφειοκρατίας με την υποστελέχωση που παρατηρείται στις αρμόδιες υπηρεσίες. Στα αρνητικά ακόμα, εντάσσεται η μη απόδοση ευθέως της ιθαγένειας στα παιδιά των μεταναστών, ενώ με την κατάργηση της δεκαετούς άδειας και τη μετατροπή της σε επί μακρόν διαμένοντος, ο έλεγχος γίνεται τακτικότερος. Κλείνοντας με το κοινοβουλευτικά πρόσωπα, ο αγορητής των “*Ανεξαρτήτων Ελλήνων*” Κωνσταντίνος Γιοβανόπουλος αφού αναγνωρίζει ότι το μεταναστευτικό είναι ένα σύνθετο και κεφαλαιώδες πρόβλημα, θεωρεί ότι γίνεται μία προσπάθεια νομιμοποίησης της διαμονής. Η πρόταση του κόμματος είναι ποσόστωση 2,5% επί του πληθυσμού, ώστε να εξασφαλιστούν οι προϋποθέσεις κοινωνικής βιωσιμότητας. Η Χρυσή Αυγή μέσω των βουλευτών Πολύβιου Ζησιμόπουλου και Μιχάλη Αρβανίτη εκφράζει τα προβληματισμό για τις κατηγορίες οικογενειακής επανένωσης, σπουδών, έρευνας και εμπορίας ανθρώπων, αφού αφενός θα επωφεληθούν άσχετα με τις κατηγορίες αυτές άτομα, αφετέρου η ανεργία ήταν εκείνη την εποχή στο 28% και εισδοχή υπηκόων τρίτων χωρών θα την αύξανε. Συν τοις άλλοις θεωρούν ότι ο νόμος θα αποτύχει καθότι έχει αδύναμη συγκολλητική ουσία, ενώ ούτε και η ενσωμάτωση θα πετύχει γιατί ανάλογες προσπάθειες σε ευρωπαϊκές χώρες όπως οι σκανδιναβικές ή η Ολλανδία δεν πέτυχαν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.²³

Συμμετοχή στη διαβούλευση είχαν και σημαντικά εξωκοινοβουλευτικά πρόσωπα και φορείς που εμπλέκονται εμμέσως ή αμέσως με τη διαχείριση των μεταναστευτικών θεμάτων. Από εκπροσώπους της κρατικής μηχανής ο πρόεδρος του συλλόγου αποκεντρωμένης διοίκησης Αττικής Ηλίας Χρονόπουλος είπε ότι ο νόμος βρίσκεται στη σωστή κατεύθυνση σε σχέση με τους νόμους που ίσχυαν ως τότε. Πρόκειται περί ενός σοβαρού νόμου που δίνει τη δυνατότητα να αντιμετωπιστεί η έκπτωση των μεταναστών από την νομιμότητα αφού τα ένσημα πλέον δεν είναι σημαντικά και προτείνει ως πάγια λύση να μη μετρούν ούτε βέβαια οι ασφαλιστικές ενημερότητες για τους ήδη κοινωνικά ενταγμένους. Ο αντιδήμαρχος Παρανεστίου Δράμας, που αποτελεί έδρα κέντρου κράτησης αλλοδαπών (ΠΡΟ. ΚΕ. ΚΑ), Μιχάλης Παρλόγλου στάθηκε στα προβλήματα που δημιουργούνται από την λειτουργία του κέντρου στην περιοχή, όπως οι έλλειψη νερού και οι ελλειπείς υγειονομικές υπηρεσίες που παρέχονται από το τοπικό Κέντρο Υγείας. Στα άμεσα αιτήματα της δημοτικής αρχής που εκπροσωπεί είναι η δημιουργία αντισταθμιστικών έργων για την τουριστική και οικιστική ανάπτυξη της περιοχής με τις συμπερίληψη ειδικής χρηματοδότησης για το δήμο σε άρθρο του νέου νόμου.

²³ Επεξεργασία και εξέταση του σχεδίου νόμου του υπουργείου εσωτερικών «κώδικας μετανάστευσης και κοινωνικής ένταξης» μαγνητοσκοπημένη συνεδρίαση της 20-02-2014. *Αρχείο πολυμέσων*, διαθέσιμο στο <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToKtiro/Fotografiko-Archeio>

Από την πλευρά των εκπροσώπων των μεταναστών, το λόγο πήραν εκ μέρους της οργάνωσης ASANtE για την προάσπιση των δικαιώματα των μεταναστών ο Νικόδημος Μάινα, που είναι και ο ίδιος μετανάστης δεύτερης γενιάς. Στάθηκε στο γεγονός ότι απουσιάζουν οι ρυθμίσεις για την ιθαγένεια από το νέο νόμο, ενώ η διαδικασίες έκδοσης αδειών είναι εξαιρετικά χρονοβόρες καθότι το προσωπικό είναι λίγο. Ουσιαστικά είναι σε ισχύ ο νόμος 3838/10, η σημαντικότερη καινοτομία του οποίου είναι η απόδοση της ιθαγένειας σε παιδιά μεταναστών που γεννήθηκαν στην Ελλάδα υπό την προϋπόθεση την νόμιμης και μόνιμης παραμονής των δύο γονέων του.²⁴ Από 'κει και πέρα κινείται σε θετική τροχιά και τόνισε ότι είναι απαραίτητη η παρουσία των συμβουλίων ένταξης μεταναστών των δήμων στις διαβουλεύσεις γιατί αποτελούν έναν επίσημο φορέα και οι προτάσεις τους πρέπει να λαμβάνονται υπόψιν. Από την πλευρά της Ένωσης Αφρικανών Γυναίκων η κα Λορέτα Μακόλεϊ αναφέρθηκε στις ρυθμίσεις του νόμου και τις άδειες για τους επί μακρόν διαμένοντες τονίζοντας πως αφορούν μόνο τους νόμιμους μετανάστες και τα παιδιά αυτών, χωρίς να προβλέπει κάτι για όσους στερούνται νομιμοποιητικών εγγράφων. Ωστόσο χαρακτηρίζει θετικές της ρυθμίσεις για το προαιρετικό των απαιτούμενων ενσήμων, τα θύματα ρατσιστικών επιθέσεων και τις υπηρεσίες μιας στάσης.

Για τον Δημήτρη Χριστόπουλο, πρόεδρο της ελληνικής ένωσης δικαιωμάτων του ανθρώπου, ο νόμος 4251 βάζει σε τάξη την υφιστάμενη ως τότε πολυνομία που οδήγησε σε κακή διοίκηση και γενικά, αν και κάπως αργά βρίσκεται σε θετική κατεύθυνση. Ωστόσο πάλι δεν γίνεται ολοκληρωμένη η δουλειά, αφού η απόδοση ιθαγένειας στην δεύτερη γενιά δεν περιλαμβάνεται στις διατάξεις. Το μεγάλο ζητούμενο είναι μέσω αυτού του νόμου να γίνει το κρίσιμο βήμα προς τη μη απένταξη και τη μη ώθηση των μεταναστών στο κοινωνικό περιθώριο. Ουσιαστικά αναφέρεται στις απορριφθείσες αιτήσεις διαμονής όσο και στην επαναφορά της νομιμότητα όσων έχασαν τα προηγούμενα χρόνια και υπουργείου και η παγίωση της. Αυτό θα μπορούσε να γίνει να γίνει με τροποποίηση του άρθρου 138 και την πρόσθεση ενός εδαφίου που να τακτοποιεί τις παραπάνω εκκρεμότητες, είτε μέσω των μεταβατικών διατάξεων. Από κει και πέρα προτείνει γρήγορες και αποκεντρωμένες λύσεις στους εξαιρετικούς λόγους, καθότι αυτοί αποτελούν ένα χρήσιμο μηχανισμό που διαθέτει το κράτος για ενσωμάτωση στην κανονικότητα των παραδοξοτήτων που δημιουργεί το σύστημα. Επίσης, θεωρεί απαραίτητη την ύπαρξη φίλτρων στη χορήγηση αδειών διαμονής δηλαδή ένα ξεκάθαρο νόμο που θα εφαρμόζεται και όχι ένα αβέβαιο καθεστώς που επίσημα σταματά, αλλά ανεπίσημα επιδιώκει να υπάρχει ένα θολό τοπίο όσον αφορά στην νομιμότητα των μεταναστών. Γενικά θεωρεί ότι η ένταξη είναι πολιτική επιλογή και χωρίς την ιθαγένεια είναι ελλιπής, ενώ το δίκιο της ιθαγένειας δεν γίνεται με ρυθμίσεις των αλλοδαπών. Ο

²⁴ Δημήτρης Χριστόπουλος, *Ποιος είναι ο Έλληνας πολίτης: δύο αιώνες ιθαγένειας*, 2ή έκδ., Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2019, σ. 238

Βασίλης Παπαδόπουλος, μέλος της ομάδας δικηγόρων για τα δικαιώματα προσφύγων και μεταναστών στέκεται στο γεγονός ότι πρέπει να δοθεί ειδικό βάρος στις μεταβατικές διατάξεις και να τακτοποιηθούν μέσω αυτών, όσοι έχασαν τη νομιμότητα τους λόγω ενσήμων ή μη επαρκούς εισοδήματος. Εν συνεχεία, η τροποποίηση των εξαιρετικών λόγων, όπως το πέρασμα των αρμοδιοτήτων από τον υπουργό στους γενικούς γραμματείς αποκεντρωμένων διοικήσεων και η σύνδεση της αίτησης ασύλου με αυτούς, καθότι στις περισσότερες περιπτώσεις όσοι την καταθέτουν βρίσκονται και δουλεύουν ήδη στη χώρα μας. Τέλος, επιδιώκει την απόδοση ιθαγένειας στη δεύτερη γενιά μεταναστών, την άρση προϋπόθεσης ύπαρξης VISA ως λόγος χορήγησης άδειας διαμονής και οι απορριπτικές αιτήσεις ασύλου να μη λογίζονται έτσι.²⁵

Στις τελευταίες δύο συνεδριάσεις της επιτροπής, οι εκπρόσωποι των κομμάτων διατύπωσαν τις θέσεις, τις παρατηρήσεις και τις προτάσεις τους για την τελική κατάρτιση του νόμου. Η ειδική αγοράτρια του ΣΥΡΙΖΑ Βασιλική Κατριβάνου επικεντρώθηκε στις διατάξεις για τους εξαιρετικούς και Ανθρωπιστικούς λόγους, τους επί μακρόν διαμένοντες και την οικογενειακή επανένωση. Η προβληματικές διατάξεις στο άρθρο 19 των εξαιρετικών λόγων εντοπίζονται στο γεγονός ότι παραμένουν ατακτοποιήτοι όσοι έχουν ιδιαίτερους δεσμούς και διαμένουν στη χώρα καθώς μένουν εκτός αφού δεν έχουν θεωρημένη βίζα την τελευταία τριετία. Ζητάει να καταργηθεί τυπική προϋπόθεση της προ τριών ετών θεώρησης εισόδου και προσφέρει ως εναλλακτική την άδεια δεκαετούς παραμονής, ενώ θα πρέπει να ισχύσει και για τα εκκρεμή και απορριφθέντα αιτήματα ασύλου η συμπερίληψη στους εξαιρετικούς λόγους. Ανάλογα, προτείνει το ίδιο να ισχύσει γενικά για τις ανανεώσεις αδειών διαμονής πέρα από τις εμπρόθεσμες αιτήσεις με το βιβλιάριο υγείας που προβλέπεται στην παράγραφο 12 του άρθρου 138 και για τα εκπρόθεσμα και απορριφθέντα αιτήματα με ταυτόχρονα απόσυρση του χρονικού ορίου. Στη βασική άδεια αυτή του επί μακρόν διαμένοντος διατύπωσε την άποψη ότι πρόκειται για απαράδεκτο τρόπο κτήσης της, η απόδειξη της ελληνομάθειας μέσω των εξετάσεων. Η χορήγηση θα πρέπει να γίνεται με το βιβλιάριο υγείας και χωρίς εισοδηματικά κριτήρια. Όσον αφορά στην οικογενειακή επανένωση οι προτάσεις του ΣΥΡΙΖΑ ήταν να απαλειφθούν οι επαρκείς πόροι, η συνέντευξη και η έγκριση από το προξενείο της χώρας αποστολής. Και όλα αυτά να γίνονται απλά με την προσκόμιση του βιβλιαρίου υγείας. Τέλος στην άδεια ανθρωπιστικών λόγων, η απόσυρση των λόγων εθνικής ασφάλειας είναι απαραίτητη, καθότι αρκετά από τα θύματα εμπορίας ανθρώπων είναι πιθανόν να έχουν ποινικό μητρώο. Από την

25 Επεξεργασία και εξέταση του σχεδίου νόμου του υπουργείου εσωτερικών «κώδικας μετανάστευσης και κοινωνικής ένταξης» μαγνητοσκοπημένη συνεδρίαση της 21-02-2014. δεύτερη συνεδρίαση, ακρόαση κοινοβουλευτικών προσώπων. *Αρχείο πολυμέσων*, διαθέσιμο στο <http://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToKtirio/Fotografiko-Archeio/>

άλλη θεωρείται αυτονόητη η προστασία των θυμάτων ρατσιστικών εγκλημάτων και δεν εννοείται κράτηση ένεκα απουσίας νομιμοποιητικών εγγράφων.²⁶

Ο Γιάννης Πανούσης από τη ΔΗΜΑΡ επισήμανε ότι ο νόμος αφήνει στον αέρα το θέμα της ιθαγένειας αφού δεν δίνει λύση στις λεγόμενες “ζώες σε εκκρεμότητα”. Προτείνει να συνεκτιμηθεί και όχι να αποτελεί απαγορευτική προϋπόθεση για την άδεια εξαιρετικών λόγων η είσοδος στη χώρα χωρίς θεωρημένη VISA. Επιπλέον, να εκτιμάται από τις επιτροπές αν υπάρχει δεκαετής παραμονή και οι απορριφθείσες άδειες να θεωρούνται ως εκκρεμείς. Όσον αφορά την ένταξη που ευαγγελίζεται ο κώδικας, προτείνει το ολλανδικό μοντέλο με διακομματικές επιτροπές και ξεχωριστές επιτροπές πολιτικών ένταξης. Καθότι η ένταξη κατά γενική ομολογία επιτυγχάνεται στο σχολείο, πρέπει να συζητηθεί στο νόμο για την ιθαγένεια και όχι στο μεταναστευτικό κώδικα. Κλείνει την αγόρευση του με την προσδοκία να ανοίξει το μυαλό των Ελλήνων για μία άλλη σχέση με τους μετανάστες, αποδεχόμενοι την ταυτότητά τους.

Για τον Σπύρο Χαλβατζή και το ΚΚΕ, οι θετικές ρυθμίσεις στις μεταβατικές διατάξεις αντιμετωπίζουν προσωρινά, αλλά δεν λύνουν το πρόβλημα. Εντοπίζει αλληλοεπικαλύψεις, γενικές διατυπώσεις και ασάφειες που ωφελούν την εργοδοσία σε βάρος των μεταναστών. Μάλιστα σε κάποιες περιπτώσεις παρατηρείται άνιση αντιμετώπιση και μεταξύ των μεταναστών, όπως για παράδειγμα για όσους έρχονται στη χώρα ως επενδυτές. Συνεπώς ψήφισαν τον νόμο κατ’ άρθρο θετικά, αρνητικά ή παρόν.

Οι “Ανεξάρτητοι Έλληνες” εντάσσουν των μεταναστευτικό κώδικα στα ατυχή νομοθετήματα, καθώς στην κωδικοποίηση δεν αναφέρονται πουθενά οι προηγούμενοι νόμοι και καθίσταται δύσκολο να ανατρέξει κάποιος σε αυτούς. Από την άλλη ο νόμος βρίσκεται από αοριστίες, ενώ ο όρος “πολίτης” είναι αδόκιμος αφού δεν έχει πολιτικά δικαιώματα, οπότε βρισκόμαστε από την αρχή ακόμα μπροστά σε μια εννοιολογική σύγχυση. Για τους τύπους αδειών διαμονής διατηρείται ένα δαιδαλώδης καθεστώς με τις πολλαπλές αδειοδοτήσεις και η διαδικασία για τη χορήγηση άδειας διαμονής δεύτερης γενιάς διέπεται από μία παρωχημένη φιλοσοφία των εξετάσεων ελληνομάθειας η οποία ακυρώνεται στην πράξη. Γενική εκτίμηση του κόμματος είναι ότι η διατήρηση παράλληλων πολιτισμών στην ίδια χώρα δεν οδηγεί σε καμιά ένταξη, αλλά σε γκετοποίηση και περιθωριοποίηση.²⁷

26 Συνέχιση της επεξεργασίας και εξέτασης του σχεδίου νόμου του υπουργείου εσωτερικών « κώδικας μετανάστευσης και κοινωνικής ένταξης» μαγνητοσκοπημένη συνεδρίαση της 25-02-2014. Τρίτη συνεδρίαση, *Αρχείο πολυμέσων*, διαθέσιμο στο <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToKtiro/Fotografiko-Archeio>

27 Συνέχιση της συζήτησης επί του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Εσωτερικών « Κώδικας μετανάστευσης και κοινωνικής ένταξης» μαγνητοσκοπημένη συνεδρίαση της 28-02-2014. *Αρχείο πολυμέσων*, διαθέσιμο στο <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToKtiro/Fotografiko-Archeio>

ΜΕΣΟΔΙΑΣΤΗΜΑ: ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΚΑΙ Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΜΗ ΤΟΥ 2023

Το διάστημα που μεσολαβεί από τον πρώτο έως τον δεύτερο μεταναστευτικό κώδικα που ίσχυσε ποτέ στην Ελλάδα είναι εννέα χρόνια. Διάστημα στο οποίο άλλαξαν πολλά τόσο σε θέματα εξέλιξης, όσο και σε άλλα που σχετίζονται με γεωπολιτικές εξελίξεις οι οποίες επηρέασαν σε μεγάλο βαθμό τη μετανάστευση και τους όρους που σχετίζονται μ' αυτή. Έτσι λοιπόν και η χώρα μας ήταν υποχρεωμένη να ακολουθήσει τις εξελίξεις αυτές που τις περισσότερες φορές έφταναν με την μορφή ευρωπαϊκών κανονισμών και οδηγιών που έπρεπε υποχρεωτικά να υπαχθούν και στην εθνική νομοθεσία.

Οι επικείμενοι στόχοι που επιτεύχθηκαν με την αναπροσαρμογή του προηγούμενου νομικού καθεστώτος είναι ξεκάθαρο ότι εδράζονται στην πρόθεση του νομοθέτη να εμπλουτίσει με τις καινούργιες διατάξεις την βάση της περιοριστικής πολιτικής, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης στον εθνικό χώρο αφενός και αφετέρου της κοινωνικής δικαιοσύνης των νεοεισερχομένων πολιτών τρίτων χωρών στον ελληνικό και ευρωπαϊκό χώρο με απώτερο σκοπό να επιτευχθούν και οι παρακάτω ειδικότεροι στόχοι της νέας μεταναστευτικής πολιτικής.

- Η αναμόρφωση του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου για θέματα εισόδου και μακράς διαμονής των πολιτών τρίτων χωρών στην ελλαδικό χώρο.
- Η ενσωμάτωση της Οδηγίας 1883/2021/Ε.Ε του Συμβουλίου της 20ής Οκτωβρίου 2021 σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την απασχόληση υψηλής ειδίκευσης και την κατάργηση της προηγμένης οδηγίας 2009/50/ΕΚ του Συμβουλίου, αλλά και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που απολαμβάνουν από τις διεθνείς συνθήκες, την ΕΣΔΑ αλλά και τη σύμβαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων της Ε.Ε.
- Η συμπερίληψη του συνόλου των συνεχών τροποποιητικών υπουργικών αποφάσεων περί των αδειών και των τίτλων διαμονής που προβλέπονται πλέον σε ένα ενιαίο κείμενο.
- Ο εξορθολογισμός των υφιστάμενων κατηγοριών αδειών διαμονής, με την απαλοιφή όσων αποτελούν εθνικές ρυθμίσεις και την υπαγωγή τους σε συναφείς κατηγορίες αδειών διαμονής που προβλέπονται στο ευρωπαϊκό δίκαιο, καθώς και την ομαδοποίηση τους με βάση τον σκοπό και τη συνάρπεια.
- Η αναμόρφωση της διαδικασίας μετάκλησης πολιτών τρίτων χωρών για την κάλυψη αναγκών της εγχώριας αγοράς εργασίας σε μόνιμο αλλά και εποχιακό εργατικό δυναμικό.

- Η άρση της απαγόρευσης της αλλαγής του σκοπού της διαμονής για συγκεκριμένες κατηγορίες αδειών διαμονής με σκοπό την αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού που διαμένει ήδη νομίμως στη χώρα και την απλούστευση της διοικητικής διαδικασίας για όλες τις εμπλεκόμενες διοικητικές υπηρεσίες (ελληνικές προξενικές αρχές και τις αρχές συνοριακού ελέγχου).
- Η προσαρμογή των διαδικασιών αδειοδότησης των πολιτών τρίτων χωρών στις σύγχρονες ψηφιακές απαιτήσεις, μέσω της καθιέρωσης της ηλεκτρονικής αίτησης για χορήγηση αλλά και ανανέωσης όλων των τύπων αδειών διαμονής, όπως και η συνεχής ταυτοποίηση τους.
- Η επικαιροποίηση και η μείωση των δικαιολογητικών που απαιτούνται για την έκδοση ή ανανέωση αδειών διαμονής και η αποφυγή υποβολής ίδιων δικαιολογητικών σε διαφορετικά στάδια της διαδικασίας εισδοχής ιδιαίτερα κατά τη θεώρηση εισόδου αλλά και την άδεια διαμονής.

Συμπερασματικά για την τελική αναμόρφωση του υφιστάμενου κώδικα μετανάστευσης του νομού 5038/2023 κρίθηκε αναγκαία η συμπερίληψη σε αυτόν του συνόλου των αδειών διαμονής που προβλεπόταν από το προηγούμενο κώδικα (ν.4251/2014) αλλά και την ενσωμάτωση του νέου ευρωπαϊκού χάρτη περί χορήγησης αδειών διαμονής και ασύλου σε πολίτες τρίτων χωρών.

Συνεπώς ο στόχος του νέου κώδικα μετανάστευσης σύμφωνα με το άρθρο 1, είναι η αναμόρφωση της πολιτικής μετανάστευσης στο ελλαδικό χώρο και η συμπερίληψη σε αυτόν του συνόλου των αδειών διαμονής που χορηγούνται από τις αρμόδιες ελληνικές αρχές σε πολίτες τρίτων χωρών, ώστε να διασφαλίζονται η πληρέστερη ανταπόκριση της μεταναστευτικής πολιτικής στις σύγχρονες ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας και της ελληνικής οικονομίας, καθώς απλούστευση, η διαφάνεια, η αποτελεσματικότητα και η ταχύτητα των διαδικασιών.²⁸ Στην αιτιολογική έκθεση του νέου κώδικα αναφέρεται ρητά ότι μετά την ψήφιση του ν.4251/2014 ακολούθησε μία σειρά από τροποποιήσεις των επιμέρους διατάξεών του, η ψήφιση αυτοτελών ρυθμίσεων, καθώς και η έκδοση σημαντικού αριθμού κανονιστικών πράξεων, με αποτέλεσμα να υφίσταται πληθώρα διατάξεων που τροποποιούν, συμπληρώνουν ή αντικαθιστούν τις αρχικές ρυθμίσεις το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο. Περαιτέρω, με διαδοχικές υπουργικές αποφάσεις θεσμοθετήθηκαν νέες κατηγορίες αδειών διαμονής, οι οποίες δεν εμπεριέχονταν στον προηγούμενο καθεστώς και θεσπίστηκαν αρκετοί νέοι τύποι αδειών διαμονής που αποτελούσαν εθνικές ρυθμίσεις και οι οποίες εναρμονίσθηκαν με τις επιταγές του Ενωσιακού δικαίου περί αδειών διαμονής και ασύλου. Πέραν των ανωτέρω, η εφαρμογή του προϊσχύοντος νομοθετικού πλαισίου έχει αναδείξει ζητήματα που δημιουργούν προσκόμματα στην αποτελεσματική και ταχεία ανταπόκριση της διοίκησης, όπως το γεγονός ότι ένας πολίτης τρίτης χώρας που αιτείται θεώρησης εισόδου και άδειας διαμονής, είναι αναγκασμένος να καταθέτει δύο φορές τα ίδια δικαιολογητικά, τόσο στις προξενικές αρχές της χώρας όσο και στο Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου ή στις

²⁸ Νόμος 5038/2023, Κώδικας Μετανάστευσης, «Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας» (ΦΕΚ Α 81/1-4-2023)

υπηρεσίες της Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Οι υπηρεσίες αυτές λοιπόν είναι αναγκασμένες να ελέγχουν τα ίδια δικαιολογητικά δύο φορές. Από εκεί και πέρα το γεγονός ότι απαγορεύεται η αλλαγή σκοπού της διαμονής πολίτη τρίτης χώρας για συγκεκριμένες κατηγορίες αδειών διαμονής, έχει ως αποτέλεσμα να απαιτείται η αναχώρηση και η επανείσοδος του στη χώρα με νέα θεώρηση εισόδου. Τέλος, είναι φανερό ότι η διαδικασία μετάκλησης πολιτών τρίτων χωρών, όπως αυτή προβλεπόταν με τις μέχρι πρότινος ισχύουσες ρυθμίσεις, δεν έχει καταφέρει να ανταποκριθεί στις σύγχρονες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, με αποτέλεσμα επιχειρήσεις πολλών κλάδων της οικονομίας να μην δύνανται να καλύπτουν τις ανάγκες τους με εποχιακό ή άλλο εξειδικευμένο προσωπικό. Για τους ανωτέρω λόγους κρίθηκε αναγκαία η συμπερίληψη όλων των ισχυουσών αδειών σε ένα νομοθέτημα και η αναθεώρησή τους, προκειμένου να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της κοινωνίας και των πολιτών.

Αφορμή για μια μεγάλη συζήτηση αποτέλεσε το ερώτημα που διατυπώθηκε από κάποιους εάν υπήρξε ανάγκη για μια εκ νέου νομοθέτηση των κανόνων που αφορούν στη μετανάστευση ή ήταν ουσιαστικά ένα αχρείαστο νομοθέτημα και η σύνταξη του νέου κώδικα μπορούσε να περιμένει. Ο Βασίλης Παπαδόπουλος, πρόεδρος του ελληνικού συμβουλίου για τους πρόσφυγες, είναι απαισιόδοξος για το αν ο νέος μεταναστευτικός κώδικας θα προσφέρει λύση στην έλλειψη εργατικών χεριών, όχι γιατί δεν είναι καλές οι διατάξεις του νόμου ή για τα γραφειοκρατικά προβλήματα που σοβούν στην κρατική μηχανή, αλλά γιατί και αυτός πάσχει από την ασθένεια που έπασχαν όλοι οι κατά καιρούς κώδικες. Φοβικό σύνδρομο απέναντι στην μετανάστευση και πρεμούρα να κλείσουμε όλα τα παράθυρα για να μη μπουν οι μετανάστες μέσα. Τα μόνα επίκαιρα ζητήματα που είχαν τεθεί και έχρηζαν αντιμετώπισης ήταν το ζήτημα της έλλειψης εργατικού δυναμικού στους τομείς της γεωργίας και του τουρισμού- επισιτισμού καθώς και το ζήτημα των ανηλίκων που ενηλικιώνονταν και βρίσκονταν σε κενό προστασίας μετά από τυχόν απόρριψη αιτήματος ασύλου. Στο επίκεντρο βρέθηκε μάλιστα η περίπτωση του ανηλίκου Σαϊντού Καμαρά από τη Γουινέα και του δεκαεννιάχρονου Κούρος από το Ιράν, που παρότι ενταχθέντες πλήρως στο σχολικό σύστημα, απειλούντο με απελάσεις. Το ζήτημα βέβαια αντιμετωπίστηκε προσωρινά με την χορήγηση ασύλου από ανεξάρτητες επιτροπές ασύλου, κάτι που περίμεναν όλοι καθώς και κάποιες νέες διατάξεις ίσως για διευκόλυνση πρόσβασης μεταναστών στην αγορά εργασίας. Επιπρόσθετα, ήταν περιοριστικό το ασφυκτικό πλαίσιο της νομοθεσίας, το οποίο έγινε ακόμα πιο περιοριστικό με τις νομοθετικές ρυθμίσεις της περιόδου της πανδημίας το 2020 και το 2021.²⁹ Και για τον Άγγελο Συρίγο είναι άξιο απορίας η εσπευσμένη εισαγωγή ενός νέου μεταναστευτικού κώδικα. Σαφώς είχαν δημιουργηθεί προβλήματα από τις καθυστερήσεις λόγω κορονοϊού γιατί η υπηρεσία δεν λειτουργούσε για ενάμιση χρόνο, άλλα θεωρεί ότι το ζήτημα που είχε δημιουργηθεί με τον υπερδιπλάσιο αριθμό των αδειών που λήγανε, αντιμετωπιζόταν με απλή αλλαγή του άρθρου 19 και όχι ολόκληρου του νόμου όπως επεσήμανε στον υπουργό Νότη Μηταράκη.³⁰

29 Βασίλης Παπαδόπουλος, Νέος κώδικας μετανάστευσης, διατήρηση των ίδιων προβλημάτων, *Η εφημερίδα των συντακτών*, 27/3/23, σ. 22.

30 Συνέντευξη Άγγελου Συρίγου, ο.π

ΚΩΔΙΚΑΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ Ν. 5038/23

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η συζήτηση και ψήφιση του νομοσχεδίου για τον μεταναστευτικό κώδικα 2023 επισκιάστηκε από τη μεγάλη εθνική τραγωδία του πολύνεκρου σιδηροδρομικού δυστυχήματος στα Τέμπη στις 28 Φεβρουαρίου του ίδιου έτους. Ωστόσο πέρασε από σαράντα κύματα αφού λίγες μέρες πριν το δυστύχημα και ενώ είχε ανακοινωθεί από τον Δεκέμβριο, ξαφνικά αποσύρεται ενόψει των εκλογών που τελικά δεν έγιναν την άνοιξη. Με τα πολλά φτάσαμε στο τρίτο δεκαήμερο του Μαρτίου για να συζητηθεί και να ψηφιστεί με διαδικασία express που στηλιτεύτηκε από όλα τα κόμματα. Διανύοντας λοιπόν χρονιά εκλογών η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας είχε να μεριμνήσει για την εξεύρεση της καλύτερης δυνατής λύσης για την επιχειρηματικό κόσμο και τον γεωργικό τομέα. Η έλλειψη εργαζομένων σε πολλούς κλάδους της ελληνικής οικονομίας ήταν εμφανής, ενώ από την άλλη έπρεπε να ικανοποιήσει το λεγόμενο εσωτερικό “δεξιό ακροατήριο” κρατώντας τις λεπτές αυτές ισορροπίες εντός του κόμματος.

Έτσι λοιπόν τα περισσότερα κόμματα και οι φορείς όπως θα δούμε παρακάτω καταλογίζουν μια αδικαιολόγητη βιασύνη, προχειρότητα και σημαντικές ελλείψεις στον νεοεισερχόμενο μεταναστευτικό κώδικα. Αυτό μαρτυρούν οι περισσότερες από 75 νομοτεχνικές βελτιώσεις γραμματικού τύπου της τελευταίας στιγμής, ενώ δέκα βελτιώσεις κατατέθηκαν κυριολεκτικά την “δωδεκάτη ώρα” καθώς βρίσκονταν στο στάδιο συνεννόησης με τα συναρμόδια υπουργεία.³¹ Συν τοις άλλοις, καθώς η εφαρμογή του νόμου μετατίθεται από την άνοιξη του 2023, που έγινε νόμος του κράτους, για την 1ή Ιανουαρίου του 2024, εκφράζεται η άποψη ότι ο νέος μεταναστευτικός κώδικας με την εσπευσμένη επανεισαγωγή και ψήφισή του καθίσταται ένα ξεκάθαρα προεκλογικό νομοθέτημα ώστε να δοθεί η εντύπωση στον επιχειρηματικό κόσμο, ότι η κυβέρνηση μεριμνά για τη θεραπεία της μάστιγας της έλλειψης εργαζομένων σε πολλούς κλάδους της οικονομίας, μέσα από την αναμόρφωση ιδίως του συστήματος της νόμιμης, δηλαδή της εποχικής μετανάστευσης από το εξωτερικό.³² Οι ανάγκες της ελληνικής οικονομίας ξεκινάνε την περίοδο της άνοιξης και του καλοκαιριού αφού τόσο η συλλογή της σοδιάς στις αγροτικές περιοχές αλλά και η αυξημένη ανάγκη στον τουρισμό- επισιτισμό παρουσιάζονται αυτή την περίοδο.

31 Κώδικας μετανάστευση με βιασύνη και προχειρότητα, *Η εφημερίδα των συντακτών*, 29/3/23 σ.19

32 Απόστολος Καψάλης, *Μετανάστες εργάτες γης: καθεστώς εξαίρεσης στην εργασία και την κινητικότητα*, Άπαρσις, Αθήνα, 2023, σ. 25

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ- ΕΠΙΛΟΓΕΙΣ- ΘΕΣΕΙΣ- ΑΛΛΑΓΕΣ

Ο νόμος 5038/23 έγινε η επί υπουργίας Νότη Μηταράκη, με υφυπουργό τη Σοφία Βούλτεψη και εισηγητή από την πλευρά της πλειοψηφίας των βουλευτή Ημαθίας Λάζαρο Τσαβδαρίδη. Κατατέθηκε ως σχέδιο νόμου την Δευτέρα 20 Μαρτίου βελτιωμένος σε σχέση με την αρχική κατάθεση του στη διαβούλευση και μετά τις αντιδράσεις που προκάλεσε σχετικά με τη αρχική πρόβλεψη για χορήγηση άδειας διαμονής σε πολίτες τρίτων χωρών που διέμεναν μόνιμα στη χώρα με οριστικό τίτλο διαμονής, κάτι που ελάχιστοι από τους εν δυνάμει αιτούμενους διέθεταν και που άλλωστε αυτός ήταν ο λόγος για να αιτηθούν τη δεκαετή άδεια.³³ Παράλληλα, εμπεριέχει βελτιώσεις για τους ενήλικους που είχαν εισέλθει ως ασυνόδευτοι ανήλικοι, στους οποίους και χορηγείται δεκαετής άδεια διαμονής. Από την άλλη αφαιρεί τις προϋποθέσεις εισαγωγής σε τριτοβάθμια ή μεταλυκειακή εκπαίδευση, ενώ δίνει στη δεύτερη γενιά μεταναστών τη δυνατότητα να αποκτήσουν άδεια διαμονής με την ολοκλήρωση έξι τάξεων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ως τα 23 τους χρόνια και τέλος, δεν αποκλείει από την άδεια εξαιρετικών λόγων αυτούς οι οποίοι έχει απορριφθεί τελεσίδικα η αίτηση ασύλου.³⁴ Η διαπίστωση της κυβέρνησης ότι επιβάλλεται τακτοποίηση της νομοθεσίας για το μεταναστευτικό γέννησε την ανάγκη να διασφαλιστεί η πληρέστερη ανταπόκριση της μεταναστευτικής πολιτικής στις σύγχρονες ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας. Επομένως καθίσταται σημαντική η αναμόρφωση και επικαιροποίηση του νομοθετικού πλαισίου για θέματα νόμιμης εισόδου και διαμονής ώστε να γίνει ορθολογικό, δίκαιο και πάνω από όλα λειτουργικό. Στην εννιαετία αυτή που μεσολάβησε σύμφωνα με τον κο Τσαβδαρίδη ο νόμος 4251/14 κατέστη παρωχημένος γιατί τροποποιήθηκαν ή αντικαταστάθηκαν οι αρχικές ρυθμίσεις ως προς τις ανάγκες της χώρας και των πολιτών τρίτων χωρών, ενώ θεσπίστηκαν νέες κατηγορίες και τύποι αδειών διαμονής που αποτελούν εθνικές ρυθμίσεις και επικαλύπτουν τους προβλεπόμενους από το ενωσιακό δίκαιο τύπους αδειών.

Έτσι λοιπόν σύμφωνα με τον εισηγητή της κυβέρνησης σε αυτόν τον κώδικα συγκεντρώνονται όλοι οι τύποι και κατηγορίες αδειών που προβλέπονται από το εθνικό δίκαιο σε ένα ενιαίο κείμενο, προς διασφάλιση της διαφάνειας, της αποτελεσματικότητας και της ταχύτητας των διαδικασιών, μειώνει τους τύπους αδειών διαμονής, ενώ παράλληλα καταργεί όσους τύπους λειτουργούν ως παραθυράκια για αθρόα εισδοχή. Έτσι αυστηροποιεί τις προϋποθέσεις απόκτησης, όπως για παράδειγμα για τις κατηγορίες της μπλε κάρτας ή της συμμετοχής σε εταιρείες. Πλέον η κατάθεση των αιτημάτων γίνεται ηλεκτρονικά και η αρχική χορήγηση είναι για τρία χρόνια. Από τις

³³ Άρση εμποδίων για δεκαετή άδεια διαμονής και ασυνόδευτους, *Η Καθημερινή*, 21/3/23, σ. 8

³⁴ Βελτιώσεις στον κώδικα μετανάστευσης μετά την κριτική, *Η εφημερίδα των συντακτών*, 22/3/23, σ. 24

σημαντικότερες αλλαγές όμως είναι η αναμόρφωση της διαδικασίας των μετακλήσεων που ισχύει πλέον για εννέα μήνες το χρόνο, δίνει μελλοντικό δικαίωμα στην ελληνική ιθαγένεια και όλα τα παραπάνω ρυθμίζονται από πράξη υπουργικού συμβουλίου κάνοντας το λιγότερο χρονοβόρο και περισσότερο ευέλικτη τη διαδικασία απόκτησης άδειας διαμονής.

Ο εισηγητής του ΣΥΡΙΖΑ Γιώργος Ψυχογιός, αφού καυτηρίασε το γεγονός ότι η δημόσια ανοιχτή διαβούλευση διήρκησε μία εβδομάδα αντί για τουλάχιστον 20 μέρες όπως προβλέπεται, διέκρινε ελλείψεις στην διάταξη που αφορά τα ασυνόδευτα ανήλικα παιδιά αλλά και τις άδειες διαμονής δεύτερης γενιάς με τα υψηλά παράβολα. Τελικά έγιναν κάποιες ρυθμίσεις για όλα τα παραπάνω, αλλά η βελτίωση μπορεί να γίνει μεγαλύτερη και για άλλες άδικες και δυσανάλογες διατάξεις. Ουσιαστικά ξαναγράφεται ο νόμος 4251 χωρίς κάποια αξιολογή προσθήκη εγκλωβίζοντας ακόμα περισσότερο ανθρώπους στις δαιδαλώδεις διαδικασίες. Οι λύσεις που θα έπρεπε να μεριμνήσει να δώσει ο νέος κώδικας θα έπρεπε να ήταν για τις τεράστιες καθυστερήσεις στις άδειες διαμονής και στο θέμα των εποχιακών εργαζομένων. Σαφώς η χώρα μας να φέρνει αλλοδαπούς εργάτες μέσω των διακρατικών συμφωνιών, αλλά είναι απαραίτητη και η ρύθμιση για τους ήδη διαμένοντες πολίτες των χωρών αυτών στην Ελλάδα. Επιπλέον επιβάλλεται λύση για όσους εξέπεσαν από τα κριτήρια να λάβουν άδεια διαμονής από το καθεστώς των δεκαετών αδειών στις τριετίες και βέβαια να αντιμετωπιστεί οριστικά το ζήτημα της ιθαγένειας και της υγειονομικής κάλυψης. Περνώντας στους εξαιρετικούς λόγους που εισάγει το νομοσχέδιο ο κος Ψυχογιός αναφέρει ότι δεν είναι λογικό να μην προσμετράτε το διάστημα που έχει κάποιος ως αιτών άσυλο στην επταετία που απαιτείται γιατί σε αυτά τα χρόνια σαφώς και έχει αναπτύξει ισχυρούς δεσμούς με τη χώρα. Ακόμα, δεν είναι λογική η μη συμπερίληψη των δικαιούχων επικουρικής προστασίας στην οικογενειακή επανένωση, ενώ όσον αφορά τη μετάκληση θεωρεί ότι ισχυρό λόγο για το θέμα θα έπρεπε να έχουν και οι περιφέρειες της χώρας που γνωρίζουν καλά τις ανάγκες της κάθε περιοχής για εργαζομένους.³⁵

Στην παρέμβασή του ο ειδικός αγορητής του ΠΑΣΟΚ- ΚΙΝΑΛ Γιώργος Καμίνης ασκώντας κριτική για το γεγονός ότι η διαβούλευση ήταν πολύ σύντομη και ότι λείπει ο όρος « κοινωνική ένταξη», επισημαίνει τα μεγάλα διακυβεύματα του νομοσχεδίου. Συγκεκριμένα τα άρθρα για τη δεύτερη γενιά μεταναστών τους ασυνόδευτους ανήλικους και την άδεια διαμονής εξαιρετικών και ανθρωπιστικών λόγων. Αναφέρεται σε ζητήματα κρατικής μηχανής όπως υποστελέχωση της και τα προβλήματα που γεννώνται σε προξενεία του εξωτερικού, εκεί όπου η διαδικασίες είναι αργόσυρτες. Διαπιστώνει επιπλέον, ότι αν και η κυβέρνηση επιλέγει να δημιουργήσει σταθερές βάσεις με ενταξιακό χαρακτήρα για την νόμιμη μετανάστευση στο ζήτημα της πολιτογράφησης, εμφανίζεται συντηρητική. Από την άλλη στηλιτεύει τη μηδενική ανοχή σε όσους στερούνται

³⁵ Ένα αντιδραστικό νομοσχέδιο στο παρά πέντε των εκλογών, *Η Αυγή*, 23/3/23, σ. 8.

εγγράφων, δηλαδή στους αιτούντες άσυλο και τους εγνωσμένους πρόσφυγες. Στους ανθρωπιστικούς λόγους οι υποχρέωση χορήγησης γίνεται δυνατότητα του υπουργού κατά περίπτωση, ενώ στους εξαιρετικούς λόγους αποκλείστηκαν ήδη αιτούντες άσυλο και αυτά συγκαταλέγονται στα αρνητικά του νομοσχεδίου. Ο Γιώργος Καμίνης βλέπει με θετικό μάτι την αύξηση διάρκειας της άδειας διαμονής σε τρία χρόνια και τη δυνατότητα αλλαγής σκοπού άδειας διαμονής, μη παραβλέποντας όμως το γεγονός ότι οι νέοι άνθρωποι μόλις βρουν την ευκαιρία θα φύγουν από τη χώρα με μικρές πιθανότητες να επιστρέψουν.

Από την πλευρά του ΚΚΕ και η Μαρία Κομνηνάκα στέκεται στο γεγονός ότι τέτοια νομοθετήματα που αφορούν στη ζωή εκατοντάδων χιλιάδων ανθρώπων πρέπει να συζητούνται και να εκτιμώνται προσεκτικά, επιβεβαιώνεται η επίθεση στα δικαιώματα των μεταναστών αφού επιτυγχάνεται η προσαρμογή του νόμου στις σύγχρονες ανάγκες του κεφαλαίου με μια σειρά από μέτρα που υπηρετούν μία πολιτική εγκλωβισμού των οικονομικών μεταναστών στις επιδιώξεις της εργοδοσίας και του κεφαλαίου. Αυτές εκφράζονται μέσω της εποχιακής εργασίας, της μετάκλησης και τον καθορισμό του όγκου εισδοχής που δημιουργούν άθλιες συνθήκες εργασίας και διαβίωσης για τους εργαζόμενους και τους εργάτες γης. Πρόκειται λοιπόν για ένα βαθιά ταξικό νόμο καθότι παρατηρούνται διαφοροποιήσεις και διακρίσεις μεταξύ των εργαζομένων, των εργατών και των μεταναστών υψηλής ειδίκευσης ή για επενδύσεις και άλλες εταιρικές ανάγκες. Σχετικά με το άρθρο 134, θεωρεί απαράδεκτη την πρόβλεψη ότι ο χρόνος εξέτασης της αίτησης ασύλου δεν προσμετράται για τη συμπλήρωση της επταετίας, ώστε να λάβει άδεια διαμονής εξαιρετικών και ανθρωπιστικών λόγων. Απαράδεκτη είναι επίσης και η προωθούμενη αυστηροποίηση των ποινών που στην ουσία στρέφεται εναντίον σε αυτούς τους ανθρώπους οι οποίοι προσπαθώντας να ξεφύγουν από την εξαθλίωση πέφτουν θύματα των κυκλωμάτων διακινητών.

Συναφές με το πρόβλημα της υποστελέχωσης των υπηρεσιών οι οποίες ταλανίζονται από το καθεστώς των συμβασιούχων είναι και η εκχώρηση του έργου λήψης βιομετρικών δεδομένων σε ιδιώτες. Είναι ένα ευαίσθητο θέμα προσωπικών δεδομένων και δεν θα έπρεπε να βρίσκεται αυτή η βάση δεδομένων σε χέρια ιδιώτη, πράγμα που θα την καταστήσει ευάλωτη σε έξωθεν παρεμβάσεις και χρήσης με δόλιο σκοπό.

Η οπτική του ειδικού αγορητή της Ελληνικής Λύσης Κωνσταντίνου Χήτα, είναι ότι η είσοδος παράτυπων μεταναστών δεν θα ωφελήσει την ελληνική οικονομία. Τουναντίον μάλιστα, θα συμβάλλει στην περαιτέρω εξαθλίωση, τη φτωχοποίηση και την ανεργία των Ελλήνων. Κι αυτό γιατί περνώντας στην πλευρά του παράτυπου πετώντας σκόπιμα τα έγγραφα τους, δασκαλεμένοι από τις ΜΚΟ, είτε δηλώνουν ανήλικοι χωρίς να είναι, ώστε να απολαμβάνουν τα προνόμια που απορρέουν από αυτό. Ουσιαστικά καταλογίζει στην κυβέρνηση αδυναμία να λύσει το μεταναστευτικό, που μη μπορώντας να το αποδεχθεί ως πρόβλημα των αντιμετωπίζει ως δεδομένο.

Έτσι λοιπόν θεωρεί ότι νομιμοποιεί τη μετανάστευση για προώθηση κομματικών συμφερόντων, κλείνει το μάτι στους μετανάστες, απλουστεύοντας τη γραφειοκρατία και τις διαδικασίες για μία “εύτακτη” όπως και χαρακτηρίζει μετανάστευση. Κλείνοντας ο Κωνσταντίνος Χήτας επισημαίνει ότι ζητούμενο είναι να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για να αυξηθεί η απασχόληση με ταυτόχρονη μείωση της ανεργίας των νέων και όχι πως θα ανορθωθεί οικονομία με κάθε τρόπο και η προσέλκυση όσο δυνατόν περισσότερων μεταναστών. Πρέπει να συνοδεύεται το νομοσχέδιο από μία έκθεση του γενικού λογιστηρίου του κράτους για τις οικονομικές επιπτώσεις αυτής της πολιτικής που προωθεί ο νόμος 5038/23 και η πολιτεία να δώσει κίνητρα για απασχόληση και δημιουργία οικογένειας από τα νέα ζευγάρια.³⁶

Στην επιτροπή κλήθηκαν να καταθέσουν τις απόψεις και τις προτάσεις τους εξωκοινοβουλευτικά πρόσωπα ως εκπρόσωποι φορέων που συνδέονται με το μεταναστευτικό. Συγκεκριμένα, η σύμβουλος του Δ.Σ.Α για θέματα μετανάστευσης, διεθνούς προστασίας και ιθαγένειας Χρυσούλα Μαρινάκη, ο αντιπρόεδρος της Εθνικής Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Χρήστος Γιαννακάκης, ο επικεφαλής του νομικού τμήματος του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης Ελλάδας Κωνσταντίνος Δημόπουλος, η νομική σύμβουλος του Generation 2.0 για τα δικαιώματα την ισότητα και την ετερότητα Σωτηρία Χήρα, η διευθύντρια του γραφείου του ελληνικού φόρουμ μεταναστών Άντλα Σασάτη, ο νομικός σύμβουλος της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες- γραφείο Ελλάδας Βασίλης Χριστογιώργος, η επιστημονική συνεργάτιδα της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου Εύα Τζαβαλά, ο προεδρεύων του τρίτου τμήματος Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου Αλέξανδρος Κωνσταντίνου και ο πρόεδρος της Ομοσπονδίας Συλλόγων Εργαζομένων Αποκεντρωμένων Διοικήσεων Ελλάδας Γαβριήλ Ιωαννίδης. Κοινή συνισταμένη των εκπροσώπων των μεταναστών ήταν η θετική τους στάση στην πρόβλεψη του νόμου να λαβαίνουν άδεια δεκαετούς διαμονής οι ενήλικοι που είχαν έρθει στην Ελλάδα ως ασυνόδευτοι ανήλικοι χωρίς άλλη προϋπόθεση πέραν της ολοκλήρωσης τριών τάξεων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης πριν κλείσουν τα 23 τους έτη. Επιπλέον δίκαιο αίτημα θεωρείται να εξαιρεθούν από την καταβολή παραβόλου ομοίως με τα ασυνόδευτα ανήλικα και οι μετανάστες δεύτερης γενιάς ένεκα της αρχής της ισότητας στη μεταχείριση. Παρ’ όλα αυτά, επεσήμαναν ότι το νομοσχέδιο δε λύνει βασικά προβλήματα της διαδικασίας απόκτησης καθεστώτος νόμιμης διαμονής στη χώρα μας, ούτε καν το ζήτημα των εποχιακών εργαζομένων μεταναστών που υποτίθεται πως είναι η κορωνίδα του νομοθετήματος. Η κριτική των εκπροσώπων των φορέων επικεντρώθηκε στο αίτημα να προσμετράται ο χρόνος αναμονής στο καθεστώς αιτούντος ασύλου στην επταετία, καθώς αφορά πολύ κόσμο, όπως επίσης να υπάρχει ανάλογη

36 Επεξεργασία και εξέταση του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Μετανάστευσης και ασύλου: «κώδικας μετανάστευσης». *Αρχειό πολυμέσων*, διαθέσιμο στο

<https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToKtirio/Fotografiko-Archeio/>

πρόβλεψη για τους ήδη υπάρχοντες πολίτες τρίτων χωρών που εργάζονται χωρίς έγγραφα. Ανάλογη δυνατότητα θα πρέπει να δοθεί και σε όσους κατείχαν στο παρελθόν οριστικό τίτλο διαμονής και μπορούν να αποδείξουν ότι έμεναν στην Ελλάδα τα τελευταία επτά χρόνια. Συνεχίζοντας στο πεδίο των εξαιρετικών λόγων, εκφράστηκε από τους εκπροσώπους των ανωτέρω φορέων η πρόταση να χορηγηθεί άδεια για εξαιρετικούς λόγους μόνο άπαξ για τους δικαιούχους αλλά να συμμετέχουν και έχουν εκπέσει από τη νομιμότητα εξετάζοντας “ad hoc” το αίτημά τους.³⁷

Καθένα από τα πρόσωπα που αναφέραμε εξέφρασε και κάποια μεμονωμένα αιτήματα που θεωρούσε ότι θα έπρεπε να προβλέπονται στο νόμο. Η κυρία Μαρινάκη τόνισε ότι πρέπει να χορηγηθεί άδεια διαμονής σε κατόχους Ειδικού Δελτίου Ταυτότητας Ομογενούς όπως και σε δικαιούχους ή αιτούντες διεθνούς προστασίας. Ο κος Χριστογιώργος στάθηκε στη βελτίωση που επιδέχεται το άρθρο 168 παρ.3 περί ομογενών από την πρώην ΕΣΣΔ, αφού είναι αμφίβολο αν μπορεί να εφαρμοστεί και για τους πρόσφυγες ερχόμενους από την Ουκρανία εξαιτίας του πολέμου εκεί. Επίσης στα άρθρα 165 και 166 να υπάρχει ευθεία αναφορά στην εφαρμοστέα διάταξη και να διαγραφούν ρυθμίσεις περί δικαιούχων επικουρικής ή προσωρινής προστασίας προς αποφυγή σύγχυσης για το ποιοι εγγράφονται στο πεδίο αυτό. Για την Εύα Τζαβαλά από την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, η διεύρυνση της εποχικότητας, η εργασιακή ασφαλιστική επισφάλεια και η απουσία ένταξης παρατείνει την αβεβαιότητα του καθεστώτος των αλλοδαπών, ενώ η διάσταση του σεξουαλικού προσανατολισμού δεν λαμβάνεται πούθενά υπόψιν, ούτε ικανοποιούνται τα αιτήματα της δεύτερης γενιάς. Ο αντιπρόεδρος της Εθνικής Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Χρήστος Γιαννακάκης στάθηκε στα προβλήματα που δημιουργούνται από την υποστελέχωση τόσο των εγχώριων ελληνικών υπηρεσιών όσο και των προξενικών και διπλωματικών αρχών αφού οι διαδικασίες προχωρούν με ρυθμό χελώνας. Έτσι για τους Μπαγκλαντεσιανούς που πρέπει να πάνε στο προξενείο του Νέου Δελχί εκδίδονται καθημερινά περίπου 15 αιτήσεις, ενώ η απαίτηση για μεταφρασμένα πιστοποιητικά κάνει την κατάσταση ακόμα πιο δύσκολη. Αναφέρει επίσης ότι υπάρχει ανάγκη για παραμονή των μετακλητών εργατών για περισσότερο χρόνο και την οριστική νομιμοποίηση των ήδη υπαρχόντων. Γενικά η συνεργασία της Εθνικής Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών με το υπουργείο είναι καλή, χωρίς βέβαια οι διακρατικές συμφωνίες με Μπαγκλαντές και Αίγυπτο να εξυπηρετούν στο έπακρο τις ανάγκες της αφού από το πρώτο έχουμε ελάχιστες εισδοχές, ενώ σε αυτή την Αίγυπτο εντοπίζονται πάρα πολλά αδύνατα σημεία. Αίσθηση προκάλεσαν τα λεγόμενα του προέδρου της Ομοσπονδίας Συλλόγων Εργαζομένων Αποκεντρωμένων Διοικήσεων Ελλάδος Γαβριήλ Ιωαννίδη. Εκτός από το πρόβλημα της υποστελέχωσης και το γεγονός ότι το 1/3 των εργαζομένων στις αποκεντρωμένες διοικήσεις

³⁷ Άπιαστο όνειρο η διαμονή για ανθρωπιστικούς λόγους, *Η Αυγή*, 24/3/23, σ. 6

είναι συμβασιούχοι, αναφέρει ότι οι βεβαιώσεις κατάθεσης είναι μία ψηφιακή παγίδα αφού δίδεται βεβαίωση νόμιμης διαμονής με κατάθεση λευκών χαρτιών και πολλές φορές οι φωτογραφίες προέρχονται από κόμικς, διαπιστώνονται πλαστά έγγραφα οπότε οδηγούνται σε πλήθος απορριπτικών αποφάσεων. Έτι περαιτέρω το πρόβλημα διογκώνεται αφού εκτός του ότι δεν υπάρχει ολοκληρωμένο πληροφοριακό σύστημα καθότι το έργο δίδεται με σπασμένες συμβάσεις σε μικρές εταιρείες, δεν έχουν καν σύνδεση στο διαδίκτυο και οι εξυπηρετητές (servers) είναι προβληματικοί και ασυντήρητοι για χρόνια. Τέλος, πάγια αιτήματά των εργαζομένων είναι να γίνουν κατά παρέκκλιση μετατάξεις πέρα από την κινητικότητα στις υπηρεσίες και η μονιμοποίηση των συμβασιούχων στις αποκεντρωμένες διοικήσεις.³⁸

Στην συζήτηση που ακολούθησε επί των άρθρων, έγινε ειδική μνεία από την πλευρά της πλειοψηφίας στα θετικά σχόλια για το προτεινόμενο νομοσχέδιο τόσο από τα κόμματα, όσο και από τους φορείς που έλαβαν το λόγο. Το είδαν ως δικαίωση μιας μεγάλης προσπάθειας για νοικοκύρεμα και εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου για θέματα εισόδου και διαμονής πολιτών τρίτων χωρών στην Ελλάδα. Μέσω των διατάξεων ενθαρρύνονται οι διαφανείς και καθαρές διαδικασίες, δημιουργώντας ευκαιρίες απασχόλησης για πάνω από 150 χιλιάδες αλλοδαπούς εποχιακούς εργάτες γης, χωρίς να υποδαυλίζονται αρνητικά συναισθήματα και στερεότυπα ενάντια σε οικονομικούς μετανάστες που αγαπούν, σέβονται και θέλουν να προκόψουν στην Ελλάδα. Προτεραιότητα της κυβέρνησης δεν είναι η παροδική λύση των αναγκών του αγροτικού τομέα, ούτε η ενθάρρυνση της παράτυπης μετανάστευσης, αλλά η είσοδος υγιών μεταναστών με ονοματεπώνυμο και λευκό ποινικό μητρώο. Ουσιαστικά λοιπόν, όλα αυτά στην πράξη σημαίνουν πολλαπλό όφελος τόσο για τους οικονομικούς μετανάστες διευκολύνοντας τις διαδικασίες απόκτησης τίτλων διαμονής και πρόσβασης σε όλα τα δικαιώματα, αλλά και πολλαπλά οικονομικά οφέλη και για τους εργοδότες αφού μειώνεται το διοικητικό βάρος που καλούνται να επωμιστούν.

Η πλευρά της αντιπολίτευσης στάθηκε στα θετικά που συνοδεύουν την ψηφιακή μετάβαση που συντελείται με ταυτόχρονη ελαστικοποίηση των άρθρων σχετικά με τις κυρώσεις για μέλη εγκληματικών δικτύων διακίνησης, αφού δεν υπάγονται σε αυτή την κατηγορία όλοι όσοι αναγκάστηκαν να οδηγήσουν ένα πλοιάριο για να σώσουν τη ζωή τους. Επίσης στους εξαιρετικούς λόγους που έχουν να κάνουν με ανθρώπους που έχουν ήδη αναπτύξει δεσμούς με τη χώρα και αποτελούν μέρος της ελληνικής κοινωνίας. Κατ' επέκταση είναι παράλογο το γεγονός να μη προσμετράται ο χρόνος που διένυσε ένας πολίτης τρίτης χώρας ως αιτών άσυλο, πράγμα που δημιουργεί αόρατους ανθρώπους. Έτσι λοιπόν ο νέος μεταναστευτικός κώδικας θα έπρεπε να δώσει βάση σε προβλήματα που χρονίζουν και λειτουργούν σε βάρος των μεταναστών αλλά και των

38 Συνέχιση της επεξεργασίας και εξέταση του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Μετανάστευσης και ασύλου: « κώδικας μετανάστευσης ». 2η συνεδρίαση- ακρόαση εξωκοινοβουλευτικών προσώπων .*Αρχείο πολυμέσων*, διαθέσιμο στο <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToKtirio/Fotografiko-Archeio>

υπηρεσιών, περιλαμβάνοντας παράλληλα στοχευμένες και οριζόντιες διατάξεις για την κοινωνική ένταξη, δίνοντας ενεργό ρόλο στους ΟΤΑ και στα συμβούλια ένταξης μεταναστών των Δήμων.³⁹

Οι παρατηρήσεις της Ελληνικής Λύσης επικεντρώθηκαν κυρίως στους τρόπους που δυνητικά διαθέτει ένας μετανάστης που επιδιώκει να έρθει στην Ελλάδα, δηλαδή η στέρηση εγγράφων, τα θύματα εμπορίας ανθρώπων και τα μέλη των οικογενειών Ελλήνων πολιτών. Από ‘κει και πέρα δίνει βάρος στην παροχή κινήτρων σε νέους να ασχοληθούν με τον πρωτογενή τομέα, αλλά και στον καθορισμό ανώτατου ορίου εισερχομένων μετακλητών εργατών ανά έτος. Γενικά μέμφεται την μεταναστευτική πολιτική της κυβέρνησης που επαίρεται για την προσαρμογή της στις σύγχρονες ανάγκες. Στην ουσία πίσω από την απλούστευση, τη διαφάνεια και ταχύτητα των διαδικασιών, ευνοείται η νομιμοποίηση όλων των παράτυπων μεταναστών. Δεν προωθείται το brain gain και η επιστροφή 700 χιλιάδων Ελλήνων που έφυγαν για το εξωτερικό, καθώς εξυπηρετούνται μόνο κομματικά συμφέροντα και επιδιώξεις, χωρίς να υπάρχει ολοκληρωμένη στρατηγική στην εφαρμοζόμενη μεταναστευτική πολιτική.⁴⁰

Οι παρατηρήσεις τόσο της Υποστήριξης προσφύγων στο Αιγαίο RSA (Refugee Support Aegean) όσο και της ΕΛΕΔΑ για τον ν.5038/23 εστιάζουν στην εγκατάλειψη του σχεδίου για μόνιμη μετανάστευση με την εδραίωση της προσωρινής εποχιακής εργασίας. Επιπλέον αφαιρείται από τον τίτλο η κοινωνική ένταξη, που άλλωστε ούτε κατά το ελάχιστο δεν πραγματοποιήθηκε αν και περιλαμβανόταν στον τίτλο του προηγούμενου μεταναστευτικού κώδικα. Από ‘κει και πέρα η RSA επικεντρώνεται στα άρθρα για τους εξαιρετικούς λόγους που περιλαμβάνει ο νέος νόμος. Σύμφωνα με τους συντάκτες του, στο Σχέδιο Νόμου επιχειρείται «ο εξορθολογισμός των υφιστάμενων κατηγοριών αδειών διαμονής, με την απαλοιφή όσων αποτελούν εθνικές ρυθμίσεις και την υπαγωγή τους σε συναφείς κατηγορίες αδειών διαμονής που προβλέπονται στο Ενωσιακό Δίκαιο, καθώς και την ομαδοποίηση τους με βάση τον σκοπό και τη συνάφεια...». Τούτο ωστόσο, όχι μόνον δεν υπηρετείται αλλά αντιθέτως αποδομείται, ιδίως με τα προτεινόμενα αρ. 134 και 162, σε συνδυασμό και με την κατάργηση από το προτεινόμενο σχέδιο νόμου της άδειας διαμονής δεύτερης γενιάς. Με το προτεινόμενο αρθρ. 134 θεσμοθετείται, ιδίως, ο εξοβελισμός των προσώπων που είχαν ενταχθεί στην διαδικασία ασύλου από την δυνατότητα χορήγησης άδειας διαμονής για εξαιρετικούς λόγους, εισάγοντας μία ανεπίτρεπτη διάκριση κατά προσώπων τα οποία έχουν δημιουργήσει ισχυρούς βιοτικούς δεσμούς στη χώρα μας, λόγω της μακροχρόνιας παραμονής τους. Ακόμα, ανεπίτρεπτο είναι το γεγονός ότι δεν προσμετράται ο χρόνος παραμονής του αιτούντα

39 Συνέχιση της επεξεργασίας και εξέταση του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Μετανάστευσης και ασύλου: «κώδικας μετανάστευσης». 3η συνεδρίαση. *Αρχείο πολυμέσων*, Διαθέσιμο στο <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToKtiro/Fotografiko-Archeio/>

40 Συνέχιση της επεξεργασίας και εξέταση του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Μετανάστευσης και ασύλου: «κώδικας μετανάστευσης». 4η συνεδρίαση-β' ανάγνωση. *Αρχείο πολυμέσων*, Διαθέσιμο στο https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToKtiro/Fotografiko-Archeio

άσυλο στη συμπλήρωση της επταετίας, όπως και η πρόβλεψη οι άδειες ανθρωπιστικών λόγων να είναι στην διακριτική ευχέρεια του υπουργού.⁴¹

Στο ίδιο μήκος κύματος και το δελτίου Τύπου της ΕΛΕΔΑ, η οποία κάνει λόγο για δημιουργία εργαζομένων περιορισμένης διάρκειας, σε επισφαλείς συνθήκες και με περιορισμένα δικαιώματα, αφού είναι σχεδόν σίγουρο ότι η απουσία ελεγκτικών μηχανισμών θα οδηγήσει εκεί. Όσον αφορά την τακτική της κυβέρνησης για σύναψη διακρατικών συμφωνιών, αυτές αποτελούν μαζικές προσωρινές νομιμοποιήσεις με αμφίβολη αποτελεσματικότητα, που οδηγούν σε μετανάστες πολλών νέων ταχυτήτων. Οι αρνητικές πτυχές του νομοσχεδίου συμπληρώνονται από τη μηδενική ανοχή που δείχνει σε παράτυπους μετανάστες αλλά με ισχυρούς δεσμούς με την Ελλάδα, όπως και τους αιτούντες άσυλο, οι οποίοι καλούνται να ανταπεξέλθουν μέσα από ασφυκτικές προθεσμίες, υψηλά παράβολα και αποκλεισμούς από δικαιώματα.⁴² Για την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της ελληνικής πολιτείας και εθνικός θεσμός σε θέματα προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ο νόμος 5038/23 χρήζει παρατηρήσεων επί της διαδικασίας και επί της αρχής, όσο και βελτιωτικών προτάσεων για τα επιμέρους άρθρα. Όσον αφορά στη διαδικασία, ο χρόνος διαβούλευσης με τους φορείς συλλογικής εκπροσώπησης, όπως τα συνδικάτα, οι εργοδοτικές ενώσεις κ.α, παρέμεινε ανοιχτός μόνο τέσσερις εργάσιμες μέρες, με αποτέλεσμα να μην υπηρετείται ο βασικός σκοπός της διαβούλευσης, δηλαδή να αντιληφθούν επαρκώς και επακριβώς τα νομοθετικά κοινά, τις βασικές ρυθμίσεις ώστε να βελτιωθούν εί δυνατόν οι προτεινόμενες διατάξεις. Κατ' επέκταση, η κατανόηση του νομοθετήματος επιτυγχάνεται μέσα από τον κωδικοποίηση, μία διαδικασία η οποία δεν ακολουθήθηκε, εν αντιθέσει με τον προηγούμενο μεταναστευτικό κώδικα αλλά και το νόμο 4939/22. Επιπλέον το νομοσχέδιο δεν κοινοποιήθηκε στην ΕΕΔΑ, τον κατεξοχήν ανεξάρτητο εθνικό θεσμό για την παρακολούθηση των συμβάσεων προστασίας δικαιωμάτων του ανθρώπου, ώστε να παρέχει την γνωμοδότηση του. Τέλος, η επιτροπή προτείνει την αποφυγή νομοθέτησης μέσω εξουσιοδοτικών διατάξεων αλλά να γίνονται απευθείας, ώστε να μην οδηγεί σε ανασφάλεια δικαίου ως προς το περιεχόμενο των νομοθετικών ρυθμίσεων.

Για επιμέρους θέματα επί της αρχής, η βούληση του νομοθέτη καθίσταται δυσνόητη, απουσία της αιτιολογικής έκθεσης, η οποία αντικαταστάθηκε από την ανάλυση συνεπειών της ρύθμισης. Σαφώς κάποιοι από τους σκοπούς του νόμου επιτυγχάνονται, όπως η απλούστευση των διαδικασιών, η αλλαγή σκοπού διαμονής ή η εφαρμογή της πλήρους ψηφιοποίησης, όμως από τη στιγμή που υπάρχουν σε ισχύ οι νόμοι για τη μετάκληση όπως οι 4783/21, 4959/22 και 5009/23, οι οποίοι θα ενεργοποιηθούν στο τέλος του 2023, η επίσπευση της ψήφισης του μεταναστευτικού

41 Παρατηρήσεις της RSA επί του σχεδίου «κώδικα μετανάστευσης»: www.rsagean.org

42 Νέος κώδικας Μετανάστες και πρόσφυγες υπό διαρκή αίρεση, www.hlhr.gr/c/metanasteftiko

κώδικα που θα ισχύσει από 01/01/24, δεν έχει χρησιμότητα, πέρα από τυχόν μικροπολιτικές και προεκλογικές σκοπιμότητες. Το αποτέλεσμα θα είναι η δημιουργία πολλών ταχυτήτων μετακαλούμενων εποχικά εργαζόμενων όπως επίσης και ενός παράλληλου καθεστώτος κινητικότητας αφού θα υπάρχουν οι τρίτες χώρες από τη μία και αυτές με τις οποίες συνήψαμε διακρατικές συμφωνίες από την άλλη. Ακόμα, η απουσία πίνακα τροποποιούμενων και καταργούμενων διατάξεων κάνει δυσχερή την προσαρμογή των κανονιστικών πράξεων και διαδικασιών από τη διοίκηση.

Περνώντας στα επιμέρους άρθρα, η επιτροπή εισηγείται μία ευνοϊκότερη πρόβλεψη για την νομιμότητα των ασυνόδευτων παιδιών, ενώ εκφράζει το προβληματισμό για τη σκοπιμότητα που έχει η χορήγηση δεκαετούς άδειας σε όσους ενήλικους πλέον ήρθαν ως ασυνόδευτοι ανήλικοι, αφού σύμφωνα με την ενημέρωση που έχει, οι περισσότεροι αποτελούν απορριφθέντες αιτούντες διεθνούς προστασίας. Όσον αφορά την νόμιμη εργασία, διεκδικεί αξιοπρεπείς όρους διαμονής, διαβίωσης και εργασίας. Παράλληλα στέκεται στο γεγονός ότι η άδεια διαμονής για εξαρτημένη εργασία αντικαταστάθηκε με αυτή της μετάκλησης και της εποχικής εργασίας χωρίς να διευκρινίζεται από το υπουργείο, με ποιον τρόπο σκοπεύει να ανανεώσει τις άδειες εξαρτημένης εργασίας. Από τα δεδομένα τεκμαίρεται ότι θα υπαχθούν και αυτοί στη μετάκληση ή την εποχική εργασία συμβάλλοντας στη διεύρυνσή τους και οδηγώντας τους μετανάστες σε ένα καθεστώς εργασιακής αβεβαιότητας που ευνοεί την υποδηλωμένη και αδήλωτη εργασία. Μία ενδεδειγμένη λύση είναι κατά την ΕΕΔΑ η δημιουργία ενός διαρκούς μηχανισμού πρόσβασης σε καθεστώς νόμιμης διαμονής για όλους τους αλλοδαπούς που ζουν και εργάζονται στην Ελλάδα. Στο πεδίο των ανθρωπιστικών και εξαιρετικών λόγων του άρθρου 134, ειδική μνεία γίνεται στο γεγονός ότι απαλείφονται οι «εξαιρετικοί λόγοι» όπως και οι «άλλοι λόγοι» που αφορούσαν κατ' εξαίρεση άδεια διαμονής σε πολίτες τρίτων χωρών που αποδεικνύουν επταετή συνεχή παραμονή. Ακόμα, η διατύπωση ότι η χορήγηση άδειας βρίσκεται στην διακριτική ευχέρεια του υπουργού αφήνει κενά καθώς αφορά ευαίσθητες ομάδες, όπως θύματα ρατσιστικής ή ενδοοικογενειακής βίας, οι οποίοι πρέπει να αντιμετωπίζονται ισότιμα. Οι προτάσεις της επιτροπής κινούνται προς τη ρύθμιση των νομικού κενού που θέτει σε κίνδυνο όσους παραμένουν στην Ελλάδα χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα, την προσμέτρηση του χρόνου διαμονής στην επταετία ως αιτούντος διεθνούς προστασίας αλλά και τη θέσπιση δύο ξεχωριστών αδειών διαμονής. Πρώτον, την άδεια βραχείας διαμονής για μέλη οικογενειών αγνοουμένων και θανόντων μεταναστών στην Ελλάδα και δεύτερον, άδεια επανόδου στην Ελλάδα πολιτών τρίτων χωρών που απομακρύνθηκαν κατόπιν άτυπης αναγκαστικής επιστροφής στην Τουρκία και δεν μπορούν να εισέλθουν αφού δεν έχουν ταξιδιωτικά έγγραφα.⁴³

43 Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου Παρατηρήσεις στη νομοθετική πρωτοβουλία του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου υπό τον τίτλο: «Κώδικας Μετανάστευσης», www.nchr.gr

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΔΕΙΩΝ ΔΙΑΜΟΝΗΣ

Χρειάστηκε να περάσει μία εννιαετία από την δημοσίευση του πρώτου μεταναστευτικού κώδικα το 2014 για να γίνει μια προσπάθεια επικαιροποίησης με τον δεύτερο το 2023, αλλά ουσιαστικά η αλλαγές που κάνουν το τοπίο στη χώρα να μεταβληθεί και οδηγούν σε μία ευρεία νομιμοποίηση έγινε οχτώ μήνες μετά. Στα τέλη Δεκεμβρίου του 2023 με την τροπολογία Καιρίδη, όπως αποκαλέστηκε. Η στόχευση ήταν να εισάγει μια ξεχωριστή “*Ad hoc*” ρύθμιση για τη νομιμοποίηση οικονομικών μεταναστών ανεξαρτήτως της βασικής ανάγκης που κάλυψε ο νέος κώδικας, δηλαδή οι άδειες διαμονής, κυρίως δε σε αυτές περί εξαρτημένης εποχιακής εργασίας, μετάκλησης, εξαιρετικών λόγων και κάποιες νέες που προέκυψαν από τα σημαντικά γεγονότα που συνέβησαν στο μεσοδιάστημα και οι νέες ανάγκες που παρουσιάστηκαν. Μπορεί να βρισκόμαστε στην εποχή του διαδικτύου, της τεχνητής νοημοσύνης και της τεχνολογίας που εξελίσσεται ραγδαία, όμως κάποια φαινόμενα όπως αυτό της οικονομικής μετανάστευσης με σκοπό την εργασία σε όλες τις φάσεις παραγωγής ξεκινώντας από τον πρωτογενή έως και τον τριτογενή τομέα, με τα επιτεύγματα της τεχνολογίας, συνεχίζουν να εξελίσσονται. Ως αποτέλεσμα λοιπόν αυτών των εξελίξεων είναι η ανάγκη να προσαρμοστούν ανάλογα και οι νόμοι που καθορίζουν το καθεστώς προσέλευσης, διαμονής και όρων εργασίας των οικονομικών μεταναστών. Έτσι λοιπόν θα επιχειρήσουμε παρακάτω να εντυπώσουμε στις κατηγορίες και τους τύπους αδειών που προέκυψαν με το νέο νόμο 5038/23 εστιάζοντας στις αλλαγές που επήλθαν, άλλοτε μείζονος και άλλοτε ήσσονος σημασίας. Προτού γίνει η εκτενής ανάλυση και σύγκριση των δύο νομικών κειμένων θα ήταν δέον να αναφερθούν παρακάτω οι αλλαγές και οι τροποποιήσεις που έλαβαν χώρα από τον πρώτο στο δεύτερο κώδικα πάνω σε διατυπώσεις και ορισμούς πριν ακόμα φτάσουμε στους τύπους αδειών, όσο και νέες ορολογίες που προέκυψαν, εξαιρετικά χρήσιμες για την κατανόηση του νέου νόμου.

Όπως είναι εύλογο, το 2023 έχει προχωρήσει σε τέτοιο βαθμό η ψηφιοποίηση των υπηρεσιών ώστε να περιοριστεί στο ελάχιστο η επαφή τόσο του εργοδότη, όσο και του μετανάστη με την κρατική μηχανή. Έτσι όλες οι ενέργειες γίνονται πλέον ηλεκτρονικά. Από ‘κει και πέρα έχουμε στο νέο νόμο την εισαγωγή οχτώ νέων άρθρων (αρθρ.18-25) για τα δικαιώματα, τις υποχρεώσεις και τις κυρώσεις τόσο των πολιτών τρίτων χωρών που θα εισέλθουν ως εργαζόμενοι, όσο και των εργοδοτών. Με την τροπολογία Καιρίδη εισέρχονται οι παράγραφοι 8α και 13 στο άρθρο 23 του ν.5038 που αφορά στην υποχρέωση των εργοδοτών να ενημερώνουν άμεσα την υπηρεσία σε περίπτωση μη προσέλευσης μετακαλούμενου εργαζομένου, η οποία με τη σειρά της ανακαλεί άμεσα την μετάκληση, όσο και την άδεια διαμονής και ενημερώνει την προξενική αρχή. Αν ο εργοδότης παραλείψει να ενημερώσει, του επιβάλλεται πρόστιμο χιλίων ευρώ και σε

περίπτωση υποτροπής του αφαιρείται η δυνατότητα μετάκλησης επί πενταετία. Στην παράγραφο 13 αναφέρεται ότι αν παραβιαστούν οι όροι από την πλευρά του εργαζομένου, τότε εγγράφεται στον εθνικό κατάλογο ανεπιθυμήτων αλλοδαπών επί πενταετία. Κατά τ' άλλα συμπληρώνεται στους όρους “*πρόσφυγας*” και “*δικαιούχος επικουρικής προστασίας*” πρόβλεψη για τους πολίτες τρίτων χωρών που φτάνουν στα σύνορα της χώρας λόγω μαζικής εισροής εκτοπισθέντων αλλοδαπών ή ως άμαχοι από χώρες σε κατάσταση διεθνούς ή εσωτερικής ένοπλης σύγκρουσης αντίστοιχα, όπως ψηφίστηκε στον νόμο 4939/22 και ουσιαστικά φωτογραφίζει τους εκτοπισθέντες από την Ουκρανία μετά την ρωσική εισβολή τον Φεβρουάριο του 2022. Επιπλέον εισάγεται ο όρος “*εργαζόμενος τρίτης χώρας*” και αναφέρεται σε πολίτες τρίτης χώρας που του έχει χορηγηθεί άδεια διαμονής για εξαρτημένη εργασία, αλλά και εδάφια (νγ, νζ, ξστ, ξζ, ξη, ξθ και από ο έως και πβ) που αναφέρονται σε υψηλά επαγγελματικά προσόντα, δεξιότητες και εργαζόμενους ή μετατιθέμενους σε τέτοιου είδους εταιρείες με έδρα ή παραρτήματα στην Ελλάδα. Τέλος ανάμεσα στα έγγραφα που τεκμηριώναν έως τώρα τη σχέση γάμου μεταξύ δύο ατόμων περιλαμβάνεται και το σύμφωνο συμβίωσης που αποτελεί σήμερα νόμο του κράτους και έχει την ίδια ισχύ.

Πέρα από τις προσθήκες στο νέο νόμο (5038/23), πραγματοποιήθηκαν και κάποιες αλλαγές οι οποίες όμως άλλοτε έχουν τη δική τους σημαντική βαρύτητα και άλλοτε γίνονται για τυπικούς λόγους. Πρόκειται α) για τις διατάξεις της παράνομης παραμονής για πολίτες τρίτων χωρών, εκεί όπου τα άρθρα του κανονισμού (Ε.Ε) 562/2006 αντικαταστάθηκαν από τον κανονισμό(Ε.Ε) 399/2016 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του συμβουλίου της 09/03/2016 περί του κώδικα της Ένωσης σχετικά με το καθεστώς διέλευσης από τα σύνορα και προϋποθέσεις εισόδου, παραμονής και διαμονής, β) Εισάγεται πλέον η “*ενιαία κάρτα διαμονής*” που επιτρέπει την εργασία και αντικαθιστά την “*άδεια διαμονής*” , ενώ γ) η ορολογία “*οικονομικά ανεξάρτητα άτομα*” γίνεται “*άτομα με επαρκείς πόρους*”. Επίσης δ) αλλαγή επέρχεται και για τους πολίτες τρίτων χωρών που διαθέτουν βεβαίωση νόμιμης διαμονής βάσει δικαστικής προστασίας αφού τώρα έχουν το δικαίωμα να κυκλοφορούν μόνο εντός χωρών Σένγκεν και όχι σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σκοπός εν τέλει της σύγκρισης είναι να εξεταστούν κατ’ αντιπαράσταση τα άρθρα ώστε να φανεί που είναι ίδια και που διαφέρουν για να διαπιστωθεί η συνέχεια και η τομή που επέρχεται με τον κώδικα του 2023.

Εξαρτημένη εποχιακή εργασία και μετάκληση

Καθότι η χώρα μας στηρίζει την οικονομική της ανάπτυξη στη γεωργία και τον τουρισμό είναι εύλογο η ζήτηση για εξαρτημένη εποχιακή εργασία να παίρνει τη μερίδα του λέοντος και οι περισσότεροι οικονομικοί μετανάστες να απασχολούνται εκεί. Κατά συνέπεια οι αλλαγές που

επήλθαν από τον ένα στον άλλο κώδικα αφορούν την κατηγορία των αδειών διαμονής. Ξεκινώντας από τους μετακαλούμενους που θα εργαστούν στη χώρα μας σε εξαρτημένη εργασία αναφέρεται στο νέο νόμο (άρθρ.61) ότι μαζί με την αίτηση εργοδότης καταθέτει το αποδεικτικό καταβολής τέλους διακοσίων(200) ευρώ για κάθε πολίτη τρίτης χώρας που θέλει να απασχολήσει. Σχετική είναι και μία συμπληρωματική τροποποίηση που εισήχθη με την τροπολογία στο εδάφιο β' του άρθρου 1 προσθέτοντας τη φράση *“έναντι των μετακαλούμενων πολιτών τρίτων χωρών του παρόντος”* που ουσιαστικά φωτογραφίζει τους εργοδότες που εφαρμόζουν τη μετάκληση και τους θέτει ευθέως προ των υποχρεώσεων τους. Περνώντας στην εποχιακή εργασία κατόπιν μετάκλησης, παρατηρούμε ότι τα άρθρα για τις προϋποθέσεις εισδοχής πολιτών των χωρών, της χορήγησης θεώρησης εισόδου για αυτό το σκοπό αλλά και όσον αφορά στα δικαιώματα των πολιτών αυτών γίνονται πλέον πολύ αναλυτικά (άρθρ. 63, 64, 65). Ειδικότερα, αφού αναφέρεται ρητά ότι η εποχιακή εργασία αφορά εννεάμηνη απασχόληση σε περίοδο δώδεκα μηνών, η οποία μπορεί να επεκτείνεται σε συνολική περίοδο έως πέντε χρόνια, κατεβάζει το ύψος του χρηματικού παραβόλου από 150 στα 100 ευρώ κατά άτομο. Από 'κει και πέρα προστέθηκαν στα δικαιολογητικά που πρέπει να προσκομίσει ο εργοδότης η σύμβαση εργασίας με αναλυτική περιγραφή του τόπου που θα λάβει χώρα, ο εβδομαδιαίος αλλά και μηνιαίος αριθμός ωρών εργασίας, όπως επίσης και για το ύψος ενδεχόμενου επιδόματος αδείας εφόσον προβλέπεται από τη σύμβαση. Επιπλέον γίνεται αναλυτική μνεία στα εδάφια δ, ε, στ και ζ (άρθρ.63) σε άλλα αποδεικτικά στοιχεία που πιστοποιούν ότι ο πολίτης της χώρας πληροί της προϋποθέσεις άσκησης του επαγγέλματος, στοιχεία ότι παρέχεται στον εποχιακό εργαζόμενο κατάλληλο για διαμονή κατάλυμα, φωτοτυπία του διαβατηρίου του εργαζομένου και τέλος την υποχρέωση του εργοδότη για υποβολή βεβαίωσης για τη μετάκληση πολιτών τρίτων χωρών από το μητρώο αγροτών και αγροτικών εκμεταλλεύσεων. Το άρθρο κλείνει με τις ρυθμίσεις σχετικά με την ασφάλιση των εργαζομένων στον ΕΦΚΑ και τις ενέργειες του στις περιπτώσεις που επιθυμεί παράταση και δικαιώματος παραμονής, ελλিপών δικαιολογητικών και λήξης της ισχύος της θεώρησης εισόδου.

Μία άλλη περίπτωση εποχιακής εργασίας είναι με χορήγηση θεώρησης εισόδου (άρθρ. 64). Και εδώ γίνεται αναλυτική περιγραφή του τρόπου χορήγησης κατά περίπτωση, ενώ προστέθηκαν οι όροι παράτασης, επιβολής υγειονομικού ελέγχου, όροι ανάκλησης της αδείας και άλλα. Συγκεκριμένα η πρώτη επιλογή είναι η εθνική θεώρηση εισόδου εργασία εννέα μηνών και η εκ νέου είσοδος στη χώρα μετά την παρέλευση τριών μηνών. Εδώ να σημειωθεί ότι στον κώδικα του 2014 το διάστημα αυτό ήταν έξι μήνες. Δεύτερη επιλογή είναι με δικαίωμα παραμονής ενός χρόνου αλλά το διάστημα εργασίας είναι πάλι εννέα μήνες και εφαρμόζεται σε διακοπτόμενη εποχιακή εργασία και, η τελευταία ομοιόμορφη θεώρηση εισόδου βραχείας διάρκειας (Σένγκεν) πολλαπλών

εισόδων μέγιστης ισχύος έξι μηνών, από τους οποίους εργασία δύναται να καλύπτει περίοδο ενενήντα ημερών.

Στις επόμενες παραγράφους του άρθρ. 64 αναλύονται οι όροι που πρέπει να πληρούνται για να υποβάλει αίτηση για παράταση της διαμονής η οποία χορηγείται άπαξ. Έτσι θα πρέπει α) να παρατείνεται η σύμβαση με τον εργοδότη ή να συνάπτει νέα σύμβαση με άλλο εργοδότη β) να μην υπερβαίνει τη μέγιστη διάρκεια διαμονής και γ) να μην συντρέχουν λόγοι παραβίασης της εθνικής ασφάλειας. Σημειωτέον ότι αν ο εποχιακός εργαζόμενος έχει υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας, η αίτηση παράτασης απορρίπτεται. Εν συνεχεία στις παραγράφους 6 και 7 γίνεται αναφορά στις υγειονομικές πτυχές μετά την είσοδο του εργαζόμενου στη χώρα. Έχουν όλες τις προβλεπόμενες παροχές υγείας ανά τομέα απασχόλησης τους, ενώ μπορεί να τους επιβληθεί υγειονομικός έλεγχος για λόγους δημόσιας υγείας, με τις απολύτως απαραίτητες διαδικασίες χωρίς να συνεπάγεται έξοδα του εργαζόμενου. Τέλος στην παράγραφο 8 αναφέρονται αναλυτικά οι λόγοι που μπορεί να μη χορηγηθεί ή να ανακληθεί θεώρηση εισόδου, είτε με υπαιτιότητα του εργαζόμενου που αναφέρθηκαν παραπάνω, είτε με υπαιτιότητα του εργοδότη, όπως υποχρεώσεις του για κοινωνική ασφάλιση, φορολογία, εργασιακά δικαιώματα ή έχει υποστεί κυρώσεις για αδήλωτη εργασία. Στον αιτούντα και τον εργοδότη κοινοποιούνται οι λόγοι για τους οποίους απορρίφθηκε η αίτηση, ενώ σε περίπτωση προσφυγής σε διοικητικά δικαστήρια ο εποχιακός εργαζόμενος πρέπει πάλι να αποχωρήσει από την ελληνική επικράτεια μετά το τέλος της μέγιστης διάρκειας διαμονής.

Αλλαγές επήλθαν και στο πεδίο των δικαιωμάτων των εποχιακών εργατών αφού προστέθηκαν αρκετά σημαντικά νέα στοιχεία στους όρους απασχόλησης και στις συνθήκες εργασίας. Έτσι λοιπόν αναφέρεται το δικαίωμα στην απεργία, την ανάληψη συνδικαλιστικής δράσης και την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, σε επαγγελματικές οργανώσεις απ' όπου προκύπτει και το δικαίωμα διαπραγμάτευσης και σύναψης συλλογικών συμβάσεων εργασίας. Ακόμα, αποκτούν δικαίωμα στην επαγγελματική κατάρτιση, καταβολή συντάξεως όπου το προβλέπει η εθνική νομοθεσία όπως και η κληρονόμοι των εποχιακών εργαζομένων που έλκουν δικαιώματα από αυτούς, φορολογικά πλεονεκτήματα και συμβουλευτικές υπηρεσίες. Βέβαια ορίζονται και οι περιπτώσεις που δεν παρέχεται το δικαίωμα της ίσης μεταχείρισης. Αυτές αφορούν τα οικογενειακά επιδόματα και τις παροχές ανεργίας, την επαγγελματική κατάρτιση για άσχετη επαγγελματική δραστηριότητα, φορολογικά πλεονεκτήματα αν μένουν εκτός Ελλάδος.

Ένας ξεχωριστός τύπος αδείας διαμονής εποχιακών εργαζομένων προβλέπεται για αυτούς τους πολίτες τρίτων χωρών που εισήλθαν δυνάμει έγκρισης απασχόλησης της αρμόδιας υπηρεσίας μίας στάσης και αφορά σε περιόδους απασχόλησης μέγιστης διάρκειας εννέα μηνών σε

δωδεκάμηνη περίοδο. Αυτοί έχουν δικαίωμα να υποβάλουν αίτηση για χορήγηση άδειας διαμονής και εποχιακή απασχόληση με διάρκεια έως πέντε χρόνια, διάστημα στο οποίο προσμετράται και η χρονική διάρκεια ισχύος της θεώρησης εισόδου. Στον πολίτη τρίτης χώρας που θα υποβάλλει το αίτημα χορηγείται εποχιακή άδεια διαμονής, εφόσον βέβαια υπάρχει διαθέσιμη θέση και υποβάλει τα συνήθη δικαιολογητικά που προβλέπονται και στους προηγούμενους τύπους αδειών διαμονής για εποχιακούς εργαζομένους, ήτοι έγκυρη σύμβαση εργασίας, παράβολα 75 ευρώ, αποδεικτικά στοιχεία για κατάλυμα του εργαζόμενου και πλήρη ασφάλιση. Τέλος παρέχεται στον πολίτη τρίτης χώρας δυνατότητα να αλλάξει εργοδότη ο οποίος πληροί της ανωτέρω γενικές προϋποθέσεις, μπορεί να ανανεώνεται έως συνολικά δέκα έτη χωρίς όμως ο συγκεκριμένος τύπος αδειας διαμονής να κατοχυρώνει το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης, ούτε ο διανυθείς χρόνος προσμετράται για την πρόσβαση του σε καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος ή στις διατάξεις για τους εξαιρετικούς λόγους.

Προσπαθώντας να ανιχνεύσουμε τι αποτύπωμα αφήνει η προσπάθεια των πολιτών τρίτων χωρών να πάρουν άδεια διαμονής για εξαρτημένη εργασία και μετάκληση, χρήσιμο θα ήταν να ρίξουμε μία ματιά σε έρευνες που έγιναν μεταξύ των δημόσιων λειτουργιών που έρχονται σε άμεση επαφή με αυτά τα αιτήματα όπως οι εργαζόμενοι στις υπηρεσίες πρώτης γραμμής, δηλαδή στις περιφέρειες και τις αποκεντρωμένες διοικήσεις. Έτσι λοιπόν βλέπουμε ότι στην προσπάθεια να δοθούν αυτές οι άδειες προκύπτουν, αντικειμενικά προβλήματα και ορατές δυσχέρειες που το κάνουν δύσκολο. Ανάμεσα στα σημαντικότερα προβλήματα που παρουσιάζονται στην επαφή μεταξύ τους υπηρεσιών και των εργοδοτικών φορέων, είναι η μη προσέλευση των εργοδοτών και κατά συνέπεια η μη τεκμηρίωση των αναγκών τους. Αυτό προκύπτει από την ελλιπή ενημέρωση που έχουν για τη διαδικασία, η οποία ενισχύεται από την αδυναμία προσέλευσης τους λόγω γεωγραφικών περιορισμών. Από κει και πέρα ο έλεγχος των αιτημάτων τους γίνεται δύσκολος, καθώς η πρόσβαση σε στοιχεία άλλων υπηρεσιών είναι αδύνατη και σε συνδυασμό με την υποστελέχωση που παρατηρείται σε αυτές αλλά και τις συχνές τροποποιήσεις στην σχετική ΚΥΑ για τον καθορισμό του όγκου θέσεων εργασίας. Είναι λοιπόν κατανοητό ότι όλο αυτό πηγάζει από την αρχική πλημμελή εκτίμηση των πραγματικών αναγκών. Έτσι τα προβλήματα στη μετάκληση πηγάζουν κυρίως από τις ασάφειες στην ενυπάρχουν στη νομοθεσία, την αναντιστοιχία των πραγματικών αναγκών με τον καθορισμένο όγκο που προβλέπεται στην ΚΥΑ και τις εκτεταμένες καθυστερήσεις από τα προξενεία της αλλοδαπής σε συνδυασμό με την έλλειψη ενημέρωσης των εργοδοτών για τη διαδικασία μετάκλησης, πράγμα που οδηγεί στην υπαναχώρηση τις περισσότερες φορές, ακόμα και από την πλευρά του δυνητικά μετακαλούμενου εργαζόμενου. Οι λύσεις που προτείνουν οι εργαζόμενοι στις περιφέρειες και τις αποκεντρωμένες διοικήσεις είναι καταρχάς η

αξιολόγηση των πραγματικών αναγκών της ελληνικής οικονομίας που συνεπάγεται με μείωση των θέσεων μετάκλησης, καθότι δεν ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες.

Πίνακας 1. Εκτιμήσεις αναγκών με βάση την ΚΥΑ και οι πραγματικές μετακλήσεις (2015- 2022)

έτη	Εκτίμηση αναγκών εργασίας	Μετάκληση
2015-2016	99.890	7.107
2017-2018	129.674	18.092
2019-2020	121.402	52.619
2021-2022	158.087	59.794

* Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου

Ακόμα σημαντικό ρόλο θα παίζει η ενημέρωση και εκπαίδευση των υπαλλήλων στη διαδικασία μετάκλησης, όπως και η χρήση ηλεκτρονικών μέσων, με τη δημιουργία της κατάλληλης πλατφόρμας, ώστε να φέρει εις πέρας αυτή την αποστολή. Απαραίτητη είναι και η εύρυθμη συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, καθώς και η επίσπευση των διαδικασιών από τα προξενία με την απλοποίηση των δικαιολογητικών που απαιτούνται. Σε γενικές γραμμές η διαδικασία της μετάκλησης επιτυγχάνει το στόχο της κάλυψης των ελλείψεων σε εργατικό δυναμικό, αλλά όσον αφορά τη ρύθμιση του άρθρου 13Α για κατ' εξαίρεση απασχόληση παράτυπα διαμενόντων τρίτων χωρών, δεν φαίνεται να επιτυγχάνεται ούτε να εξυπηρετείται ο στόχος αφού είναι ξεκάθαρο ότι δεν καλύπτονται έκτακτες ανάγκες όπως προβλέπει το ανωτέρω άρθρο, αλλά πάγιες και διαρκείς. Συνεπώς γίνεται κατάχρηση της διάταξης, ενώ τις περισσότερες φορές χρησιμοποιείται για αποφυγή καταβολής ασφαλιστικών εισφορών από πλευράς των εργοδοτών. Από την πλευρά εργαζομένων χρησιμοποιείται ως πρόσχημα για απόκτηση προσωρινού τίτλου διαμονής, ενώ σε καμιά περίπτωση δεν είναι σίγουρο ότι εργάζονται πάντα στην αγροτική οικονομία.⁴⁴

44 Σταθοπούλου, Δ. & Αργύρη, Μ. (2024). Αξιολόγηση της διαδικασίας εκτίμησης των αναγκών σε πολίτες τρίτων χωρών για εργασία στην Ελλάδα και της διαδικασίας μετάκλησης τους. *Κοινωνική Πολιτική*, 18, 61-86 ανακτήθηκε από <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/eeekp/article/view/36498/27348>

Πίνακας 2. Κατανομή θέσεων εργασίας στην αγροτική οικονομία

Έτη	Εξαρτημένη εργασία(τουλάχιστον 1 έτους) – αγροτικός τομέας	Εποχική εργασία άρθρο 13	Εποχική εργασία/ Διαδικασία 13Α	Εποχιακή Εργασία (έκτακτη διαδ. Εισδοχής)	Εποχιακή εργασία (έκτακτη διαδ. Αρθ.16, παρ. 1α)	Σύνολο (αγροτική οικονομία)
2017	1.885	599	4.241	Δ/Υ	Δ/Υ	6.695
2018	2.022	802	6.458	Δ/Υ	Δ/Υ	9.282
2019	2.995	694	7.069	Δ/Υ	Δ/Υ	10.758
2020	1.102	128	5.564	32.277	Δ/Υ	39.071
2021	1.826	77	9.093	18.642	Δ/Υ	29.638
2022	5.071	2.366	5.547	8.274	3.092	24.350
Σύνολο	14.871	4666	37.972	59.193	3.092	119.794

Επεξεργασία πρωτογενών στοιχείων μετακλήσεων από το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου.

Η διαδικασία του άρθρου 13Α παρά το γεγονός ότι αύξησε τη νόμιμη εργασία των εργατών γης, λειτούργησε και ως μια ιδιότυπη μορφή «κλαδικής παρανομιμοποίησης» των παράτυπα μεταναστών. Η κατακόρυφη αυτή αύξηση του αριθμού των αλλοδαπών εργαζομένων, δείχνει ως ένα βαθμό, τα αληθινά μεγέθη της γεωργικής μισθωτής απασχόλησης. Επιπλέον, «φωτίζει» την απροθυμία των αγροτών/εργοδοτών να συμμετέχουν στη διαδικασία της μετάκλησης. Η χρησιμοποίηση της παράνομης ή αδήλωτης εργασίας φαίνεται να είναι η πρώτη επιλογή των εργοδοτών για κάλυψη των αναγκών σε εργατικό δυναμικό στην αγροτική οικονομία. Οι μετανάστες και οι μετανάστριες αποτελούν το κατ' εξοχήν ανασφάλιστο εργατικό δυναμικό.⁴⁵

Ανθρωπιστικοί- εξαιρετικοί λόγοι

Μεταπηδώντας στους ανθρωπιστικούς λόγους που μπορεί ελληνική πολιτεία να δώσει άδεια διαμονής, περιγράφονται στο άρθρο 134 αυτοί που το καθιστούν εφικτό. Έτσι λοιπόν ο εκάστοτε υπουργός μετανάστευσης δύναται να χορηγεί με απόφαση του “*ad hoc*” άδεια διαμονής, η οποία εξασφαλίζει πρόσβαση στην αγορά εργασίας σε θύματα και μάρτυρες εγκληματικών πράξεων, ενδοοικογενειακής βίας, ρατσιστικών εγκλημάτων, θυμάτων εργατικών ατυχημάτων, όσων προέβησαν σε πράξεις κοινωνικής αρετής καθώς και πασχόντων από σοβαρά προβλήματα υγείας ή

⁴⁵ Καψάλης, Α (2018). *Μετανάστες εργάτες στην “Ελλάδα: εργασιακές σχέσεις και μνημονιακή πολιτική στην εποχή των μνημονίων*. Τόπος, Αθήνα, 2018, σ.150

παρακολουθούντων θεραπευτικό πρόγραμμα ψυχικής εξάρτησης, υπό την προϋπόθεση να κατέχει άδεια διαμονής σε ισχύ. Μία άλλη κατηγορία στην οποία χορηγείται άδεια διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους είναι στα θύματα εμπορίας ανθρώπων και σε πολίτες που απασχολήθηκαν με ιδιαίτερα καταχρηστικούς όρους εργασίας. Στις παραπάνω κατηγορίες χορηγείται αρχικά για ένα χρόνο και ανανεώνεται για το διάστημα που συντρέχουν οι λόγοι. Έτι περαιτέρω μπορεί να αιτηθεί αλλαγή κατηγορίας άδειας διαμονής. Άλλοι τύποι άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους δίνονται σε ενηλίκους πολίτες τρίτων χωρών ανίκανους για εργασία, για λόγους υγείας, που φιλοξενούνται από ιδρύματα ή άλλα νομικά μικρά πρόσωπα κοινωφελούς σκοπού εφόσον η επιστροφή τους σε ασφαλές περιβάλλον είναι αδύνατη, σε ανήλικους που η επιμέλεια τους έχει ανατεθεί με δικαστική απόφαση σε οικογένειες Ελλήνων ή σε οικογένειες πολιτών τρίτων χωρών που μένουν νόμιμα στη χώρα και σε ανήλικους που έχουν τοποθετηθεί σε ανάδοχη οικογένεια με δικαστική απόφαση, καθώς και σε ανήλικους που φιλοξενούνται σε οικοτροφεία υπό την εποπτεία του υπουργείου μεταναστευτικής πολιτικής. Η διάρκεια αυτών των αδειών διαμονής είναι τρία έτη με δυνατότητα ανανέωσης για όσο διάστημα συντρέχουν οι προϋποθέσεις χορήγησης, ενώ και εδώ ο πολίτης τρίτης χώρας έχει το δικαίωμα αιτήματος μεταπήδησης σε άλλη κατηγορία άδειας διαμονής.

Περνώντας το πεδίο των εξαιρετικών λόγων για χορήγηση άδειας διαμονής παρατηρούμε ότι όρος “εξαιρετικοί λόγοι” έχει μία διαφορετική σημασία στο μεταναστευτικό κώδικα του 2014 από αυτό το 2023. Και αυτό γιατί σε αυτόν του 2014 η πολίτες τρίτων χωρών έχουν υποχρέωση να αποδείξουν ότι είχαν αναπτύξει ισχυρούς δεσμούς με τη χώρα οι οποίοι τεκμαίρονται με την πολύ καλή γνώση της ελληνικής γλώσσας, τη φοίτηση σε ελληνικό σχολείο, το διάστημα της νόμιμης διαμονής στην Ελλάδα, την ασφάλιση σε ελληνικό ασφαλιστικό οργανισμό και τυχόν συγγενικό δεσμό με πολίτη ή ομογενή. Στον κώδικα το 2023 την άδεια διαμονής για εξαιρετικούς λόγους με δικαίωμα πρόσβασης στην αγορά εργασίας κατοχυρώνει η συνεχής επταετή διαμονή στη χώρα πριν την υποβολή της αίτησης. Η άδεια διαμονή χορηγείται άπαξ, με ισχύ για τρία χρόνια και δυνατότητα στον κάτοχο της να αιτηθεί με τη λήξη της, αλλαγή κατηγορίας. Ωστόσο, αν και στους πολίτες τρίτων χωρών που κατέθεσαν αίτημα, χορηγείται απόδειξη παραλαβής, για τους αιτούντες διεθνή προστασία σύμφωνα με τον ν.4939/22 ο χρόνος παραμονής δεν προσμετράται στη συμπλήρωση της επταετίας. Την παραπάνω παράγραφο του άρθρου 134 έρχεται να ρυθμίσει στην ουσία η τροπολογία Καιρίδη και να κάνει την συνεχή παραμονή των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελλάδα τριετή. Εδώ επέρχεται ευρεία νομιμοποίηση, αφού δίνει δυνατότητα χορήγησης άδειας διαμονής όχι μόνο σε πολίτες τρίτων χωρών που διαθέτουν δήλωση προσφορά εργασίας από εργοδότη αλλά και σε όσους διαμένουν ως και την 30ή Νοεμβρίου 2023 χωρίς άδεια διαμονής καθώς και όσους συνεχίζουν να μένουν στην Ελλάδα. Επιπλέον δίνει το δικαίωμα και σε όσους

κατέθεσαν αιτήσεις για υπαγωγή στους εξαιρετικούς λόγους του κώδικα του 2014, στην περίπτωση που δεν πληρούν την επταετή συνεχή διαμονή, να υποβάλλουν εκ νέου αίτηση ώστε να εξεταστεί με το νέο νόμο. Το ίδιο ισχύει και για τις εκκρεμείς αιτήσεις πριν την έναρξη ισχύος της τροπολογίας οι οποίες και θα εξεταστούν βάσει όσων προβλέπονται στις τέσσερις πρώτες παραγράφους του άρθρου 4. Εκτός των άλλων στο παραπάνω άρθρο αναφέρονται αναλυτικά οι ρυθμίσεις για τα μέλη της οικογένειας του πολίτη τρίτης χώρας που έλαβε την άδεια διαμονής, είτε τον/την σύζυγο και τα ανήλικα τέκνα των οποίων η άδεια διαμονής συστοιχίζεται με αυτή του αιτούντα. Τέλος στις παραγράφους 5, 6 και 7 γίνεται αναφορά σε διαδικαστικά θέματα που προκύπτουν από την αίτηση όπως η βεβαίωση κατάθεσης εντός σαράντα ημερών και η προθεσμία εξήντα ημερών που έχει ο αιτήσαντας να υποβάλει ηλεκτρονικά τα αποδεικτικά στοιχεία για την χορήγηση της άδειας διαμονής. Σημαντική αλλαγή επίσης είναι αυτή που αφορά τον αριθμό των κενών θέσεων εργασίας που προβλέπεται στο άρθρο 27 του 5038/23. Για αυτούς που θα υπαχθούν στις διατάξεις της τροπολογίας και θα ζητήσουν μετακύλιση στην κατηγορία για εξαρτημένη εργασία μετά τη λήξη της πρώτης χορήγησης, δεν απαιτείται ανάλογη διαθεσιμότητα.

Υψηλή ειδίκευση (Μπλε κάρτα)

Αρκετά σημαντικές αλλαγές έχουν επέλθει για εργαζόμενους που εισέρχονται και για τομείς εργασίας πέραν της εξαρτημένης, της παροχής υπηρεσιών και έργου όπως είναι αυτή της υψηλής ειδίκευσης. Πλέον σε αυτό το πεδίο εφαρμόζεται η οδηγία 1883/2021 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σε αντικατάσταση της οδηγίας 50/2019 σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών. Αρχικά προστέθηκε στις παραγράφους 4 και 5 του άρθρου 34, η δυνατότητα να χορηγηθεί σε πολίτες που απολαμβάνουν καθεστώς διεθνούς προστασίας με τη σχετική παρατήρηση να αναγράφεται στην μπλε κάρτα, ενώ το ίδιο ισχύει και για αυτούς που τους χορηγήθηκε διεθνής προστασίας σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατόπιν όμως σχετικής επικοινωνίας με το εν λόγω κράτος μέλος, ώστε να διαπιστωθεί αν είναι ακόμα σε ισχύ ή όχι. Από 'κει και πέρα οι λόγοι απόρριψης, ανάκλησης ή μη ανανέωσης που έχουν την υποχρέωση να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας λαμβάνοντας υπόψιν τις εκάστοτε ιδιαιτερότητες παρέμειναν οι ίδιοι, με την προσθήκη των παραγράφων 4 και 5 του άρθρου 36 που δίνει προθεσμία τριών μηνών ώστε να αναζητήσει νέα απασχόληση υψηλής ειδίκευσης με το διάστημα αυτό να γίνεται έξι μήνες αν ο εργαζόμενος έχει συμπληρώσει διετία στην προηγούμενη εργασία του.

Περνώντας τώρα στους όρους εργασίας, βλέπουμε ότι το κατώτατο όριο μισθού ανεβαίνει στο 1,6 του ύψους του μέσου ακαθάριστου ετήσιου μισθού στην Ελλάδα από το 1,5 που ήταν ως τώρα. Αλλαγές προκύπτουν και στην πρόσβαση στην εργασία που έχει ο κάτοχος μπλε κάρτας

αφού έχει περιληφθεί το δικαίωμα του να είναι επικουρικά αυτοαπασχολούμενος, χωρίς αυτό να υποκαθιστά την κύρια δραστηριότητά του. Επίσης στα θέματα ίσης μεταχείρισης εφαρμόζονται σε αυτούς τους κατόχους που απολαμβάνουν διεθνή προστασία αλλά όχι σε αυτούς που έχουν το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας στην Ελλάδα βάσει του ενωσιακού δικαίου. Όσον αφορά τα μέλη των οικογενειών των κατόχων μπλε κάρτας που εμπίπτουν στην περίπτωση της οικογενειακής επανένωσης, εφόσον βέβαια πληρούν τις προϋποθέσεις - η οποία να σημειωθεί ότι δεν εξαρτάται από τον αν ο κάτοχος έχει προοπτική μόνιμης διαμονής - λαμβάνεται το συντομότερο και κοινοποιείται το αργότερο σε τρεις μήνες, από έξι που ήταν με το προηγούμενο κώδικα. Επίσης παρέχεται στα μέλη των οικογενειών πρόσβαση στην εξαρτημένη εργασία. Τέλος επήλθαν αλλαγές και στο δικαίωμα διαμονής στην Ελλάδα για τους κατόχους μπλε κάρτας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ενώ στον κώδικα του 2014 απαιτεί δεκαοχτώ μήνες νόμιμης διαμονής στο πρώτο κράτος Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε αυτόν του 2023 εκτός του ότι το διάστημα μειώνεται στους δώδεκα μήνες, διαχωρίζει τους εργαζόμενους σε βραχείας και μακράς κινητικότητας. Επιπλέον διαχωρίζεται και η προέλευση τους από χώρες που εφαρμόζουν πλήρως ή όχι το κεκτημένο “Σένγκεν”. Στην πρώτη περίπτωση δεν απαιτούνται άλλοι τίτλοι διαμονής, ενώ για χώρες εκτός Σένγκεν, οι ελληνικές αρχές απαιτούν την παροχή αποδεικτικών στοιχείων του επιχειρηματικού σκοπού, της διαμονής για την βραχεία και την τουλάχιστον εξαμήνη σύμβαση εργασίας για τη μακρά κινητικότητα.

Κλείνοντας τα κεφάλαια που έχουν άμεσα ή έμμεσα σχέση με την εργασία θα πρέπει να πούμε ότι προστέθηκαν αρκετές νέες κατηγορίες εργαζομένων που έχουν δικαίωμα διαμονής με εθνική θεώρηση εισόδου και αυτοί είναι οι λεγόμενοι ψηφιακοί νομάδες (άρθρ. 68). Πρόκειται για ελεύθερους επαγγελματίες ή μισθωτούς που παρέχουν εργασία, υπηρεσίες ή έργο εξ αποστάσεως με τη χρήση τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών σε εργοδότες ή πελάτες εκτός Ελλάδος. Στους ανωτέρω χορηγείται εθνική θεώρηση εισόδου για περίοδο έως και δώδεκα μήνες, προσκομίζοντας τα απαραίτητα δικαιολογητικά, τις συμβάσεις εργασίας και παράβολο αξίας 75 ευρώ. Δύνανται να συνοδεύονται και από τα μέλη της οικογένειας τους χωρίς όμως αυτά να έχουν δικαίωμα πρόσβασης στην εξαρτημένη εργασία. Άλλες κατηγορίες είναι η πνευματικοί δημιουργοί και καλλιτέχνες, όπως συγγραφείς, λογοτέχνες, σκηνοθέτες, ζωγράφοι, ηθοποιοί, χορογράφοι (άρθρ. 70). Επίσης οι πολίτες Αυστραλίας που συμμετέχουν στο πρόγραμμα κινητικότητας νέων “*work and holiday Visa*”. Ουσιαστικά πρόκειται για άτομα 18 έως 31 ετών που δεν συνοδεύονται από μέλη οικογένειας, έχουν επαρκείς πόρους διαβίωσης και συμμετέχουν πρώτη φορά σε αυτό το πρόγραμμα. Τους χορηγείται ετήσια θεώρηση εισόδου για εργασία, σπουδές ή εκπαίδευση χωρίς δικαίωμα ανανέωσης. Εθνική θεώρηση εισόδου πολιτών τρίτων χωρών με εννέαμηνη διάρκεια χορηγείται σε πτητικό, τεχνικό και διοικητικό προσωπικό για την κάλυψη αναγκών δασοφυλάξεως κατά την αντιπυρική περίοδο (άρθρ. 77). Τέλος πολίτες τρίτων χωρών μπορούν

να εισέλθουν ως υπότροφοι του αμερικανικού εκπαιδευτικού ιδρύματος Ελλάδας, γνωστό και ως ίδρυμα *Fulbright* με εθνική θεώρηση εισόδου ίση με τη διάρκεια της υποτροφίας έως και δώδεκα μήνες (άρθρο 78). Μπορούν να συνοδεύονται και από τα μέλη της οικογένειάς τους, στη θεώρηση των οποίων αναγράφεται η σχετική ένδειξη.

Μία από τις καινοτομίες του κώδικα μετανάστευσης του 2023 είναι το άρθρο 98 που δίνει τη δυνατότητα να χορηγηθούν οι λεγόμενες “*άδειες διαμονής ποιότητας*” σε πολίτες τρίτων χωρών που συμμετέχουν με ποσοστό τουλάχιστον 33% στο κεφάλαιο ημεδαπής εταιρείας με καταβληθέν ποσό τουλάχιστον 500.000 Ευρώ, είτε σε πολίτες τρίτων χωρών, μέλη διοικητικών συμβουλίων, νομίμων εκπροσώπων ή διαχειριστών με ενεργητικό κύκλο εργασιών τουλάχιστον τεσσάρων εκατομμυρίων ευρώ.

Οικογενειακή επανένωση

Η άδεια διαμονής για λόγους οικογενειακής επανένωσης παρουσιάζει πολύ λίγες μεταβολές και ουσιαστικά διατηρεί όσον αφορά στη δυνατότητα να κάνουν αίτηση για υπαγωγή σε αυτή, τους υπηκόους τρίτων χωρών που συνδέονται με κατέχοντες άδειας διαμονής ισχύος τουλάχιστον δύο ετών. Διατηρούνται οι γνωστές εξαιρέσεις των αιτούντων διεθνούς ή επικουρικής μορφής προστασίας, μέλη οικογενειών που είναι πολίτες Ευρωπαϊκής Ένωσης ή τρίτες χώρες συμβεβλημένες με την Ευρωπαϊκή Ένωση ή χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με διμερείς συμφωνίες. Από την άλλη διατηρούνται οι γνωστοί όροι για ασφάλιση, σταθερό εισόδημα, αξιοπρεπείς συνθήκες και κατάλυμα, όπως και οι λόγοι εθνικής ασφάλειας. Αλλαγές επέρχονται στη διάρκεια της αρχικής άδειας διαμονής αν ο συντηρών έχει αποκτήσει την ιδιότητα του επί μακρόν διαμένοντος, που από διετή διάρκεια στο νέο νόμο γίνεται τριετής (άρθρ. 87). Από εκεί και πέρα άλλαξε και η διάρκεια της αυτοτελούς άδειας διαμονής, δηλαδή αυτής για μέλη οικογένειας πολίτη τρίτης χώρας το οποίο διατηρείται αποκλειστικά σε προσωπική βάση. Η έως τώρα ετήσια άδεια διαμονής έγινε πλέον τριετούς διάρκειας. Αλλαγή είχαμε και στο πεδίο της αρχικής χορήγησης δελτίου διαμονής σε μέλη οικογένειας Έλληνα πολίτη που εισέρχονται με ομοιόμορφη θεώρηση εισόδου ή περιορισμένης εδαφικής ισχύος. Εδώ ισχύει πλέον το άρθρο 3 του κανονισμού 186/ 2018 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου περί τρίτων χωρών σε αντικατάσταση του άρθρο 1.1 του κανονισμού 539/ 2001. Αφορά σε υπηκόους τρίτων χωρών που χορηγείται η εν λόγω άδεια και είτε έχουν την υποχρέωση θεώρησης για διέλευση εξωτερικών συνόρων, είτε αυτών που απαλλάσσονται (άρθρ. 93). Επίσης η παράγραφος 4 του ίδιου άρθρου ορίζει το χρονικό διάστημα από την ημερομηνία σύναψης του γάμου ή του συμφώνου συμβίωσης για να καταθέσει την αίτηση χορήγησης της άδειας διαμονής σε τρεις μήνες, από δύο που ήταν πριν.

Επί μακρόν διαμένοντες

Ούτε στις άδειες διαμονής πολιτών τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες είχαμε ουσιαστικές αλλαγές. Παρέμεινε αυτούσιο και αφορά αυτούς που διαμένουν νόμιμα και αδιάλειπτα στη χώρα τουλάχιστον πέντε χρόνια αμέσως πριν την υποβολή της αίτησης, διαθέτουν ασφάλιση, επαρκές εισόδημα και πληρούν τους όρους ένταξης στην ελληνική κοινωνία. Αυτό συνεπάγεται, είτε με επαρκή γνώση της ελληνικής γλώσσας και γνώση των στοιχείων της ελληνικής ιστορίας και του πολιτισμού, είτε είναι κάτοχος δελτίου μόνιμης διαμονής ως μέλος οικογένειας Έλληνα, είτε να κατέχει ειδικό δελτίο ταυτότητας ομογενούς, είτε να μένει στην Ελλάδα για δώδεκα χρόνια. Οι γενικοί όροι για τη διάρκεια ισχύος της πενταετίας με δικαίωμα ανανέωσης για άλλα πέντε χρόνια παρέμεναν ίδιοι όπως και οι λόγοι απόρριψης ανάκλησης και επανάκτησης του καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος, είτε αποκτήθηκε στην Ελλάδα, είτε σε άλλο κράτος μέρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο η συγκεκριμένη άδεια διαμονής εφαρμόζεται στο νέο κώδικα και στους πολίτες τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς στους οποίους έχει χορηγηθεί καθεστώς πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας σύμφωνα με το νόμο 4939/22.

Στο άρθρο 161 με το οποίο εισάγονται οι εθνικές ρυθμίσεις για άδειες διαμονής μακράς διάρκειας βλέπουμε να περιλαμβάνεται ουσιαστικά η μετεξέλιξη της άδειας διαμονής δεύτερης γενιάς του κώδικα 2014 (άρθρο 108) σε άδεια διαμονής δεκαετούς διάρκειας με τη διαφορά ότι τώρα, τα παιδιά που γεννήθηκαν στην Ελλάδα πρέπει να ολοκληρώσουν 6 τάξεις ελληνικού σχολείου πριν το 23ο έτος της ηλικίας τους από το 21ο που ήταν πριν. Επιπλέον το άρθρο αναφέρει ότι εκτός των προηγούμενων, χορηγείται άδεια δεκαετούς διάρκειας με δικαίωμα πλήρους πρόσβασης στην αγορά εργασίας σε όσους πολίτες τρίτων χωρών έχουν συμπληρώσει δεκαετή νόμιμη διαμονή, δυνάμει οριστικού τίτλου διαμονής, είναι ενήλικοι πολίτες τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς που εισήλθαν ως ασυνόδευτοι ανήλικοι και έχουν ολοκληρώσει τρεις τάξεις δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ως τα 21 χρόνια ή είναι μέλη οικογένειας Έλληνα για συνεχές χρονικό διάστημα πέντε ετών. Μέχρι την οδηγία 2011/51/EK50 από το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας εξαιρούνταν οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας, όμως με την τροποποιητική της 2003/109 οδηγίας επεκτάθηκε το πεδίο εφαρμογής και στους πρόσφυγες, παρέμεινε ωστόσο η εξαίρεση των αιτούντων άσυλο, οι οποίοι δεν έχουν χαρακτηριστεί πρόσφυγες με οριστική απόφαση. Από τον Μάιο του 2011, μεσολαβούσης της τροποποίησης με την Οδηγία 2011/51/Ε.Ε προστίθενται δύο επιπλέον ρυθμίσεις. Πρώτον, δεν δικαιούται το καθεστώς όποιος το αιτείται ως πρόσφυγας, ωστόσο έχει μεσολαβήσει ανάκληση ή παύση του καθεστώτος. Επιπλέον, σημειώνεται, ότι ο χρόνος της νόμιμης διαμονής για τους δικαιούχους διεθνούς προστασίας υπολογίζεται από την στιγμή

αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα, συνυπολογιζόμενου κατά το ήμισυ του χρόνου από την στιγμή, που έγινε η αίτηση ασύλου έως την αναγνώριση του καθεστώτος, εκτός αν το προαναφερθέν διάστημα υπερβαίνει τον ενάμιση χρόνο και ως εκ τούτου υπολογίζεται κανονικά. Τα πρόσωπα στα οποία αναγνωρίζονται ταυτόχρονα και η ιδιότητα του δικαιούχου διεθνούς προστασίας και η ιδιότητα του επί μακρόν διαμένοντος, μπορούν να μετακινούνται εντός της Ένωσης. Αν με την μετακίνηση των προσώπων αυτών και των οικογενειών τους, μετατεθεί και η ευθύνη για την διεθνή προστασία σε άλλο κράτος ή αν χορηγηθεί το πρώτον η διεθνής προστασία, πριν ο δικαιούχος καταφέρει να βγάλει άδεια διαμονής στο δεύτερο κράτος μέλος, το πρώτο κράτος μέλος έπειτα από αίτημα του κράτους, που έχει πλέον την ευθύνη οφείλει να διορθώσει την εγγραφή επί της άδειας διαμονής εντός τριών μηνών. Φυσικά, διαφορές υπάρχουν στους επί μακρόν διαμένοντες δικαιούχους διεθνούς προστασίας, στους οποίους επιβάλλονται επιπλέον διατυπώσεις σε σχέση με την απέλαση, με κυριότερη την αρχή της μη επαναπροώθησης. Κατ' ακολουθία, αν κριθεί ότι πρόσωπο, το οποίο είναι δικαιούχος διεθνούς προστασίας και επί μακρόν διαμένων, θα πρέπει να απελαθεί από το δεύτερο κράτος μέλος, θα πρέπει προηγουμένως, να επιβεβαιωθεί η ισχύς του καθεστώτος διεθνούς προστασίας από το κράτος, που την χορήγησε και εν συνεχεία το πρόσωπο και η οικογένειά του να επιστρέψει στο κράτος αυτό απροϋπόθετα από μέρους του κράτους που αναγνώρισε την ιδιότητα. Το κράτος, που πρόκειται να προβεί στην απέλαση του δικαιούχου διεθνούς προστασίας, μπορεί, εάν ισχύουν οι περιπτώσεις του άρθρου 21 παράγραφος 2 της Οδηγίας 2004/83/EK, να απομακρύνει τον καθ' ου η απέλαση και σε διαφορετικό κράτος μέλος από αυτό, που αναγνώρισε την ιδιότητα του δικαιούχου διεθνούς προστασίας.⁴⁶

Εκπαιδευτικοί λόγοι, εθελοντισμός, έρευνα

Στο πεδίο της εισόδου στη χώρα πολιτών τρίτων χωρών για σπουδές, εθελοντισμό, επιστημονική έρευνα και πρακτική άσκηση που προστέθηκε τελευταία, η οδηγία 114/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που ίσχυε ως τώρα, αντικαταστάθηκε από την 81/2016 και επέφερε κάποιες συμπληρώσεις, αλλαγές και αναλυτικές διατυπώσεις. Συγκεκριμένα αφού εξαιρεί από τη συμπερίληψη όλους όσους δικαιούνται προσωρινή προστασία σύμφωνα με τα άρθρα 119 και 146 του νόμου 4939/22, όπως άλλωστε και άλλοι τύποι αδειών, έχει απαλειφθεί η παράγραφος που επιτρέπει σε πολίτες τρίτων χωρών που συμμετέχουν σε ευρωπαϊκά προγράμματα κινητικότητας προς την Ευρωπαϊκή Ένωση να λάβουν αυτού του τύπου την άδεια. Ωστόσο οι σπουδαστές

⁴⁶ Σοφία Λεοντιάδου, *Η οδηγία 2003/109 σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες* (διπλωματική εργασία) Θεσσαλονίκη. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Νομική σχολή, 2020, ανακτήθηκε από το <https://ikee.lib.auth.gr/>

διατηρούν το δικαίωμα να εργάζονται με καθεστώς μερικής απασχόλησης εκτός ωραρίου σπουδών, με τον αριθμό ωρών εργασίας να μην μπορεί να είναι μικρότερος από δεκαπέντε ώρες την εβδομάδα από δέκα που προέβλεπε ο κώδικας 4251/14. Εν συνεχεία ο νέος κώδικας μετανάστευσης περιλαμβάνει τα υπόλοιπα άρθρα της οδηγίας 801/2006 για την παραμονή σπουδαστών και ερευνητών με σκοπό την αναζήτηση εργασίας ή την επιχειρηματικότητα, την κινητικότητα σπουδαστών, ερευνητών ή των μελών οικογενείας ερευνητών (άρθρ. 119 έως 127). Από εκεί και πέρα συμπληρωματικά αναφέρεται ότι η αίτηση με τα απαιτούμενα δικαιολογητικά υποβάλλεται υποχρεωτικά στην ελληνική γλώσσα, ενώ ο νέος κώδικας δεσμεύει την αρμόδια υπηρεσία να χορηγεί την άδεια διαμονής εντός εξήντα ημερών από την αίτηση (άρθρ. 106).

Η οδηγία 801/2016 στον κώδικα του 2023 για σκοπούς επιστημονικής έρευνας αντικαθιστά την 71/2005 του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και αναφέρει αναλυτικά της προϋποθέσεις για χορήγηση άδειας ερευνητή σε συγκεκριμένους ερευνητικούς οργανισμούς. Οι όροι είναι σε γενικές γραμμές οι ίδιοι και πρέπει να είναι κάτοχοι διαβατηρίου ή άλλου ταξιδιωτικού εγγράφου αναγνωρισμένο από την Ελλάδα, η ισχύς του οποίου να καλύπτει την διάρκεια της προβλεπόμενης διαμονής και να έχουν λάβει εθνική θεώρηση εισόδου για τους σκοπούς της έρευνας. Οι ερευνητές δύναται να συνοδεύονται και από τα μέλη της οικογένειάς τους στα οποία χορηγείται άδεια διαμονής εντός 90 ημερών, με την οποία έχουν άμεση πρόσβαση σε εξαρτημένη εργασία παροχή υπηρεσιών ή έργου.

Τα άρθρα 114 και 115 που προστέθηκαν κάνουν αναφορά για την προσωρινή διαμονή αλλά και στους λόγους μη χορήγησης και ανάκλησης άδειας πολιτών τρίτων χωρών που εισέρχονται με εθνική θεώρηση εισόδου ένεκα πρακτικής άσκησης. Πρόκειται για ασκούμενους σε εγκεκριμένους φορείς υποδοχής, δηλαδή δημόσια ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι όροι είναι και εδώ οι γενικοί που ισχύουν και στις άλλες περιπτώσεις, συν της προσκόμισης της σύμβασης πρακτικής άσκησης που να διατυπώνει αναλυτικά τους όρους, αποδεικτικά στοιχεία περάτωσης των σπουδών και άλλα προσωπικά στοιχεία.

Το τελευταίο κομμάτι των άρθρων για εκπαιδευτικούς λόγους αφορά στις άδειες διαμονής σε πολίτες τρίτων χωρών για επαγγελματική κατάρτιση. Έτσι λοιπόν βλέπουμε ότι ο νέος κώδικας δεν επιτρέπει κατά την διάρκεια ισχύος αυτής της άδειας διαμονής να μεταβεί σε άλλη κατηγορία. Το ίδιο ισχύει και για τις νέες κατηγορίες εκπαιδευομένων όπως οι εργαζόμενοι σε επιχείρηση εγκατεστημένη σε τρίτη χώρα ή σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης που συμμετέχουν σε προγράμματα σπουδών, σε φοιτητές ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης αλλοδαπής που συμμετέχουν σε θερινά προγράμματα σπουδών (άρθρο 90 του νόμου 4692/2020), μουσικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, σε φοιτητές σχολών χειριστών μηχανικών και μελών πληρώματος θαλάμου επιβατών αεροσκαφών και τέλος σε όσους πολίτες τρίτων χωρών επιθυμούν να εισέλθουν

στη χώρα με σκοπό την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας σε κέντρο διδασκαλίας ή άλλο φορέα ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος.

Λοιποί λόγοι

Στο τελευταίο κεφάλαιο που αφορά τους λοιπούς λόγους για τους οποίους χορηγείται άδεια διαμονής, θα δούμε να περιλαμβάνονται τρεις νέες κατηγορίες. Η άδεια προς εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος δίδεται σε πολίτες τρίτων χωρών όταν συντρέχουν λόγοι σχετικοί με την εξωτερική πολιτική, την άμυνα, τη δημόσια ασφάλεια, την οικονομία, την εκπαίδευση και τον πολιτισμό. Επεκτείνεται και για τα μέλη των οικογενειών, έχει τριετή ισχύ με δυνατότητα ανανέωσης και παρέχει δικαίωμα πρόσβασης στην αγορά εργασίας. Ο δεύτερος τύπος αφορά στη διαμονή για λήψη ιατρικής νοσηλευτικής και παρηγορητικής φροντίδας. Καθότι η είσοδος στη χώρα γίνεται με εθνική θεώρηση εισόδου, απαιτούνται τα απαραίτητα δικαιολογητικά της αποδοχής από νοσηλευτικό ίδρυμα, ασφάλισης και επαρκών πόρων για αυτή. Η εν λόγω άδεια διαμονής δεν παρέχει δυνατότητα πρόσβασης σε καμιά εργασία, είναι ετήσια και μπορεί να ανανεώνεται έως και τέσσερα χρόνια, χωρίς τη δυνατότητα αλλαγής του τύπου και του σκοπού της άδειας. Ο τρίτος και τελευταίος τύπος αφορά σε πολίτες τρίτων χωρών με επαρκείς πόρους διαβίωσης και χορηγείται για τρία χρόνια με δυνατότητα ανανέωσης όπως και συνοδείας από τα μέλη της οικογένειάς τους, χωρίς όμως να παρέχεται σχετικό δικαίωμα για πρόσβαση στην εξαρτημένη εργασία.

Συνεχίζοντας τις ειδικές περιπτώσεις χορήγησης άδειας διαμονής φτάνουμε στους λόγους διεθνούς προστασίας, όπως αυτή σε πολίτες τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς που τους αναγνωρίζεται το καθεστώς του πρόσφυγα. Εδώ ενσωματώνεται το άρθρο 1 του νόμου 4939/22 και χορηγεί τριετή άδεια διαμονής με δυνατότητα ανανέωσης μετά από αίτηση. Αναλόγως με βάση τον ίδιο νόμο χορηγείται άδεια διαμονής στους δικαιούχους επικουρικής προστασίας, μόνο που σε αυτόν τον τύπο η αρχική χορήγηση είναι για ένα έτος με δυνατότητα ανανέωσης για δύο επιπλέον έτη. Στην τελευταία περίπτωση διεθνούς προστασίας δηλαδή της προσωρινής, χορηγείται για όσο διάστημα κάποιος τελεί σε αυτή την κατάσταση και παρέχεται κάθε δυνατή διευκόλυνση.

Ομογενείς π. Ε.Σ.Σ.Α, Αλβανίας, Τουρκίας

Κλείνοντας με τους τύπους αδειών διαμονής, ο νέος μεταναστευτικός κώδικας κάνει μνεία στους ομογενείς. Εισάγει τις άδειες διαμονής σε πολίτες τρίτων χωρών που κατείχαν άδειες παραμονής ή δελτία ταυτότητας αλλοδαπού ανεξαρτήτως της ημερομηνίας έλευσης τους ή αν έχουν ήδη λήξει και ο πολίτης παραμένει στη χώρα. Εκδίδεται άδεια διαμονής ισχύος ενός έτους με δυνατότητα

πρόσβασης στη μισθωτή εργασία, την παροχή υπηρεσιών ή έργου, ενώ την δικαιούνται οι σύζυγοι με τους ανηλίκους κατιόντες συγγενείς δυνάμει της οικογενειακής επανένωσης και κατόπιν προσκόμισης των σχετικών αποδεικτικών εγγράφων. Επιπλέον μπορούν να υπαχθούν και όσοι αλλοδαποί επικαλούνται ομογενειακή ιδιότητα χωρίς να κατέχουν προηγούμενο τίτλο διαμονής εφόσον δεν υφίσταται δυνατότητα υπαγωγής τους στο ρυθμιστικό πλαίσιο που αφορά στους ομογενείς από Αλβανία, Τουρκία ή χώρες της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. Βεβαίως απαραίτητη προϋπόθεση να αναφέρονται σε έγγραφα ελληνικών αρχών εσωτερικού, εξωτερικού, προξενικά μητρώα ή άλλο δημόσιο έγγραφο.

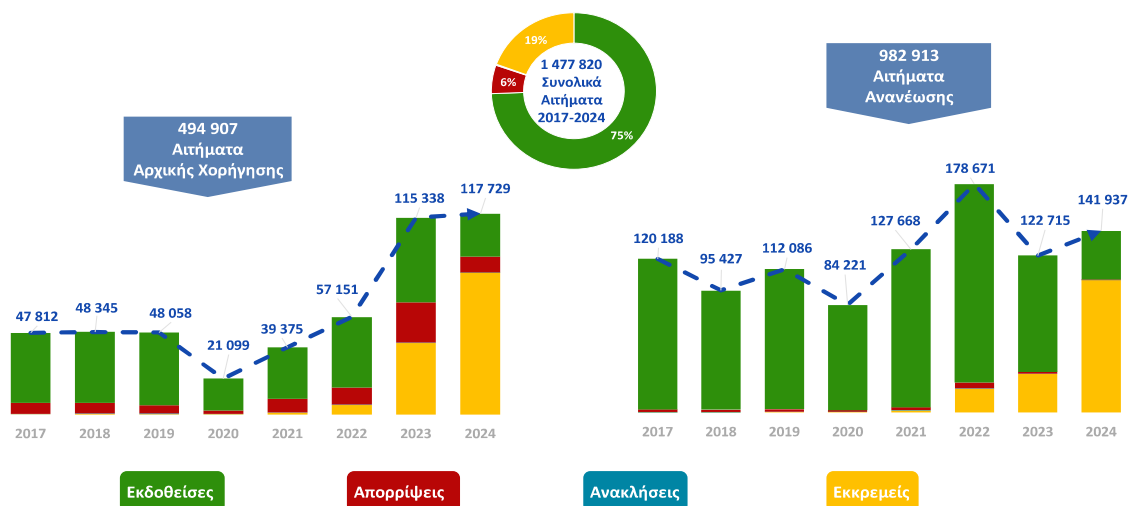
Στους ομογενείς που προέρχονται από την Αλβανία και την Τουρκία, αλλά και στα μέλη των οικογενειών, παρέχονται τα προβλεπόμενα από τις σχετικές κοινές υπουργικές αποφάσεις έγγραφα διαμονής, όπως εκάστοτε ισχύει για την παραμονή και την εργασία. Σε όσους ομογενείς προέρχονται από χώρες της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. παρέχονται από τις υπηρεσίες της ΕΛ.ΑΣ. τα έγγραφα διαμονής όπως εκάστοτε ισχύει για το περιεχόμενο και τη διαδικασία χορήγησης ειδικού δελτίου ταυτότητας σε ομογενείς από χώρες της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. και όπως εκάστοτε ισχύει για τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία χορήγησης ειδικού δελτίου ταυτότητας σε ομογενείς που διαμένουν στην Κύπρο.⁴⁷

47 Νόμος 5038/2014, (ΦΕΚ Α 81/1-4-2023), ο.π

ΕΤΗ 2017-2024

2β. Αιτήματα Αδειών Διαμονής

Οι 1.477.820 αιτήσεις αρχικής χορήγησης και ανανέωσης που κατατέθηκαν το διάστημα 2017 – Δεκέμβριος 2024 αναλύονται σε 1.100.582 Εκδοθείσες, 86.865 Απορρίψεις, 2.976 Ανακλήσεις και 287.397 Εκκρεμότητες.

Γράφημα 4. Αιτήματα Αδειών διαμονής (Αρχικές χορηγήσεις και ανανεώσεις) ανά έτος κατάθεσης αιτήματος (2017-2024 Δεκέμβριος) - Βλ. Παράρτημα Πίνακας 4α

2β. Αιτήματα Αδειών Διαμονής

Πίνακας 4α

Αιτήματα Αδειών διαμονής (Αρχικές χορηγήσεις και ανανεώσεις) ανά έτος κατάθεσης αιτήματος (2017-2024)					
ΑΡΧΙΚΕΣ ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ					
ΕΤΟΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ	ΕΚΔΟΘΕΙΣΕΣ	ΑΠΟΡΡΙΨΕΙΣ	ΑΝΑΚΛΗΣΕΙΣ	ΕΚΚΡΕΜΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ
2017	40.875	6.525	243	169	47.812
2018	41.421	6.379	258	287	48.345
2019	42.612	4.883	338	225	48.058
2020	18.708	2.016	156	219	21.099
2021	30.131	8.049	199	996	39.375
2022	41.407	10.009	160	5.575	57.151
2023	49.559	23.674	184	41.921	115.338
2024	25.182	9.277	35	83.235	117.729
ΣΥΝΟΛΟ ΑΡΧΙΚΩΝ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ	289.895	70.812	1.573	132.627	494.907
ΑΝΑΝΕΩΣΕΙΣ					
ΕΤΟΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ	ΕΚΔΟΘΕΙΣΕΣ	ΑΠΟΡΡΙΨΕΙΣ	ΑΝΑΚΛΗΣΕΙΣ	ΕΚΚΡΕΜΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ
2017	117.770	2.075	288	55	120.188
2018	93.234	1.843	260	90	95.427
2019	109.590	1.854	322	320	112.086
2020	82.464	1.046	178	533	84.221
2021	123.543	2.457	157	1.511	127.668
2022	155.242	4.707	136	18.586	178.671
2023	90.931	1.533	54	30.197	122.715
2024	37.913	538	8	103.478	141.937
ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΑΝΕΩΣΕΩΝ	810.687	16.053	1.403	154.770	982.913
ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ ΑΡΧΙΚΩΝ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ & ΑΝΑΝΕΩΣΕΩΝ	1.100.582	86.865	2.976	287.397	1.477.820

Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου

ΕΚΔΟΘΕΙΣΕΣ ΑΔΕΙΕΣ- ΑΝΑΝΕΩΣΕΙΣ 2020-2021

Πίνακας 4

Εκδοθείσες Άδειες Διαμονής-Αρχικές Χορηγήσεις ανά μήνα και κατηγορία Eurostat					
ΜΗΝΑΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ	Απασχόληση	Λοιπά	Οικ. Επανε-νωση	Σπουδές	Σύνολο
Ιαν-20	347	1.184	2.260	141	3.932
Φεβ-20	380	1.059	1.714	102	3.255
Μαρ-20	90	307	494	37	928
Απρ-20		3	2		5
Μαϊ-20	11	43	47	13	114
Ιουν-20	149	241	480	49	919
Ιουλ-20	215	527	794	44	1.580
Αυγ-20	111	395	680	58	1.244
Σεπ-20	130	525	755	58	1.468
Οκτ-20	135	521	687	79	1.422
Νοε-20	90	219	544	77	930
Δεκ-20	55	188	645	61	949
ΣΥΝΟΛΟ 2020	1.713	5.212	9.102	719	16.746
Ιαν-21	37	236	478	67	818
Φεβ-21	64	480	524	40	1.108
Μαρ-21	63	483	521	49	1.116
Απρ-21	77	1.081	667	84	1.909
Μαϊ-21	63	671	658	50	1.442
Ιουν-21	54	544	759	44	1.401
Ιουλ-21	103	432	967	25	1.527
Αυγ-21	207	231	894	33	1.365
Σεπ-21	216	249	1.062	32	1.559
Οκτ-21	167	213	819	34	1.233
Νοε-21	128	135	673	49	985
Δεκ-21	33	35	162	42	272
ΣΥΝΟΛΟ 2021	1.212	4.790	8.184	549	14.735

** Τα ανωτέρω στοιχεία της μηνιαίας ανάλυσης ανανεώνονται διαρκώς καθώς ως ημερομηνία έναρξης ισχύος της άδειας

Πίνακας 5

Εκδοθείσες Άδειες Διαμονής -Ανανεώσεις ανά μήνα και κατηγορία Eurostat					
ΜΗΝΑΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ	Απασχόληση	Λοιπά	Οικ. Επανε-νωση	Σπουδές	Σύνολο
Ιαν-20	3.859	3.223	4.469	108	11.659
Φεβ-20	4.221	2.783	4.357	93	11.454
Μαρ-20	1.600	1.064	1.682	46	4.392
Απρ-20		1			1
Μαϊ-20	155	85	156		396
Ιουν-20	1.558	738	1.726	28	4.050
Ιουλ-20	3.795	1.874	3.821	48	9.538
Αυγ-20	2.781	1.601	2.707	29	7.118
Σεπ-20	4.421	2.389	4.303	44	11.157
Οκτ-20	4.124	2.444	4.117	76	10.761
Νοε-20	1.460	777	1.317	49	3.603
Δεκ-20	965	510	896	23	2.394
ΣΥΝΟΛΟ 2020	28.939	17.489	29.551	544	76.523
Ιαν-21	753	539	867	20	2.179
Φεβ-21	892	493	1.122	15	2.522
Μαρ-21	1.163	706	1.423	33	3.325
Απρ-21	1.124	609	1.195	28	2.956
Μαϊ-21	1.023	705	1.290	20	3.038
Ιουν-21	1.470	1.256	1.818	20	4.564
Ιουλ-21	1.756	1.244	1.847	58	4.905
Αυγ-21	1.342	1.080	1.364	34	3.820
Σεπ-21	1.646	1.205	1.561	47	4.459
Οκτ-21	1.602	1.043	1.390	65	4.100
Νοε-21	2.363	888	1.146	115	4.512
Δεκ-21	307	87	178	10	582
ΣΥΝΟΛΟ 2021	15.441	9.855	15.201	465	40.962

Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου

ΕΚΔΟΘΕΙΣΕΣ ΑΔΕΙΕΣ- ΑΝΑΝΕΩΣΕΙΣ 2022- 2023

2γ. Εκδοθείσες Άδειες Διαμονής

Πίνακας 5

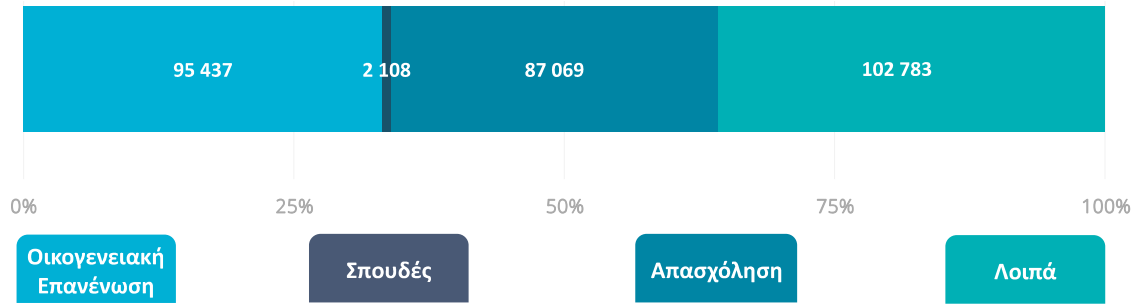
Εκδοθείσες Άδειες Διαμονής - Αρχικές Χορηγήσεις ανά μήνα και κατηγορία Eurostat					
ΜΗΝΑΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ	Απασχόληση	Λοιπά	Οικ. Επανάνωση	Σπουδές	Σύνολο
Ιαν-22	363	579	1.218	71	2.231
Φεβ-22	457	756	1.423	106	2.742
Μαρ-22	613	937	1.583	92	3.225
Απρ-22	414	751	1.205	58	2.428
Μαϊ-22	518	1.042	1.497	124	3.181
Ιουν-22	554	1.262	1.640	50	3.506
Ιουλ-22	491	904	1.562	33	2.990
Αυγ-22	450	575	1.069	19	2.113
Σεπ-22	580	938	1.711	61	3.290
Οκτ-22	613	1.035	1.431	51	3.130
Νοε-22	588	1.744	1.917	136	4.385
Δεκ-22	356	1.615	1.893	177	4.041
ΣΥΝΟΛΟ 2022	5.997	12.138	18.149	978	37.262
Ιαν-23	445	880	1.484	59	2.868
Φεβ-23	1.149	718	1.200	37	3.104
Μαρ-23	1.454	720	1.555	50	3.779
Απρ-23	819	492	1.029	19	2.359
Μαϊ-23	787	666	1.384	35	2.872
Ιουν-23	550	760	1.123	27	2.460
Ιουλ-23	363	401	827	19	1.610
Αυγ-23	325	294	601	9	1.229
Σεπ-23	310	259	461	14	1.044
Οκτ-23	237	170	337	39	783
Νοε-23	37	62	145	22	266
Δεκ-23			4		4
ΣΥΝΟΛΟ 2023	6.476	5.422	10.150	330	22.378
Γενικό Άθροισμα	12.473	17.560	28.299	1.308	59.640

Πίνακας 6

Εκδοθείσες Άδειες Διαμονής - Αναναρώσεις ανά μήνα και κατηγορία Eurostat					
ΜΗΝΑΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ	Απασχόληση	Λοιπά	Οικ. Επανάνωση	Σπουδές	Σύνολο
Ιαν-22	6.258	3.392	5.191	86	14.927
Φεβ-22	6.497	3.279	5.244	86	15.106
Μαρ-22	6.225	3.645	5.440	155	15.465
Απρ-22	3.167	2.083	2.692	66	8.008
Μαϊ-22	4.092	2.980	3.101	82	10.255
Ιουν-22	3.715	2.916	3.151	78	9.860
Ιουλ-22	2.748	2.192	2.143	55	7.138
Αυγ-22	2.129	1.672	1.788	59	5.648
Σεπ-22	3.595	2.297	3.025	106	9.023
Οκτ-22	3.750	2.178	3.532	97	9.557
Νοε-22	3.942	2.414	3.690	136	10.182
Δεκ-22	2.423	1.773	2.591	81	6.868
ΣΥΝΟΛΟ 2022	48.541	30.821	41.588	1.087	122.037
Ιαν-23	1.945	1.845	2.322	82	6.194
Φεβ-23	1.416	1.288	1.675	73	4.436
Μαρ-23	1.421	1.298	1.577	73	4.369
Απρ-23	1.114	984	1.053	36	3.187
Μαϊ-23	1.758	1.516	1.790	72	5.136
Ιουν-23	1.177	1.035	1.459	35	3.706
Ιουλ-23	743	793	1.044	31	2.611
Αυγ-23	709	715	831	27	2.282
Σεπ-23	959	706	962	44	2.671
Οκτ-23	695	560	808	34	2.097
Νοε-23	244	189	245	8	686
Δεκ-23	5	6	2		13
ΣΥΝΟΛΟ 2023	12.186	10.935	13.768	499	37.388
Γενικό Άθροισμα	60.727	41.756	55.356	1.586	159.425

Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου

ΕΚΚΡΕΜΕΙΣ ΑΙΤΗΣΕΙΣ

Γράφημα 12. Κατηγορίες εκκρεμών αιτήσεων αδειών διαμονής, Δεκέμβριος 2024 - Βλ. Παράρτημα Πίνακας 9

Πίνακας 9

Έτος κατάθεσης	Απασχόληση	Λοιπά	Οικογενειακή επανάμιση	Σπουδές	ΣΥΝΟΛΟ
2017	15	109	94	6	224
2018	33	174	165	5	377
2019	95	223	217	10	545
2020	170	206	362	14	752
2021	587	1.036	854	30	2.507
2022	6.540	8.531	8.949	141	24.161
2023	16.140	30.178	25.353	447	72.118
2024	63.489	62.326	59.443	1.455	186.713
ΣΥΝΟΛΟ	87.069	102.783	95.437	2.108	287.397

Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου

ΕΤΟΣ 2024

Πίνακας 4β

Αιτήματα Αδειών διαμονής (Αρχικές χορηγήσεις και ανανεώσεις) ανά μήνα κατάθεσης αιτήματος (Δεκέμβριος 2023 – Δεκέμβριος 2024)					
ΑΡΧΙΚΕΣ ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ					
ΜΗΝΑΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ	ΕΚΔΟΘΕΙΣΕΣ	ΑΠΟΡΡΙΨΕΙΣ	ΑΝΑΚΛΗΣΕΙΣ	ΕΚΚΡΕΜΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ
Δεκ-23	2.932	621	13	3.971	7.537
Ιαν-24	2.211	366	5	3.571	6.153
Φεβ-24	4.382	1.287	5	5.188	10.862
Μαρ-24	4.433	1.547	5	6.309	12.294
Απρ-24	3.457	1.316	12	6.380	11.165
Μαϊ-24	2.475	963	1	4.903	8.342
Ιουν-24	2.387	885	3	5.349	8.624
Ιουλ-24	2.102	1.053	3	7.059	10.217
Αυγ-24	1.227	604		5.034	6.865
Σεπ-23	1.110	597	1	7.961	9.669
Οκτ-24	967	396		10.667	12.030
Νοε-24	406	196		9.832	10.434
Δεκ-24	25	67		10.982	11.074
ΣΥΝΟΛΟ ΑΡΧΙΚΩΝ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ	28.114	9.898	48	87.206	125.266
ΑΝΑΝΕΩΣΕΙΣ					
ΜΗΝΑΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ	ΕΚΔΟΘΕΙΣΕΣ	ΑΠΟΡΡΙΨΕΙΣ	ΑΝΑΚΛΗΣΕΙΣ	ΕΚΚΡΕΜΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ
Δεκ-23	6.433	101	4	3.631	10.169
Ιαν-24	7.365	97		4.577	12.039
Φεβ-24	6.232	84	2	4.786	11.104
Μαρ-24	4.227	87	3	5.166	9.483
Απρ-24	3.644	65		6.531	10.240
Μαϊ-24	4.046	46	1	7.950	12.043
Ιουν-24	3.525	53		8.747	12.325
Ιουλ-24	2.969	34		10.161	13.164
Αυγ-24	1.804	26		6.492	8.322
Σεπ-23	2.179	29	1	11.587	13.796
Οκτ-24	1.380	13	1	12.386	13.780
Νοε-24	503	3		13.018	13.524
Δεκ-24	39	1		12.077	12.117
ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΑΝΕΩ-ΣΕΩΝ	44.346	639	12	107.109	152.106
ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ ΑΡΧΙΚΩΝ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ & ΑΝΑΝΕΩΣΕΩΝ	72.460	10.537	60	194.315	277.372

Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου

2γ. Εκδοθείσες Άδειες Διαμονής

Πίνακας 5

Εκδοθείσες Άδειες Διαμονής - Αρχικές Χορηγήσεις ανά μήνα και κατηγορία Eurostat					
ΜΗΝΑΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ	Απασχόληση	Λοιπά	Οικ. Επανεένωση	Σπουδές	Σύνολο
Δεκ-23	624	960	1.221	127	2.932
Ιαν-24	500	625	1.031	55	2.211
Φεβ-24	2.619	614	1.053	96	4.382
Μαρ-24	2.717	648	995	73	4.433
Απρ-24	1.881	596	932	48	3.457
Μαϊ-24	1.092	478	857	48	2.475
Ιουν-24	893	561	898	35	2.387
Ιουλ-24	747	436	895	24	2.102
Αυγ-24	421	254	536	16	1.227
Σεπ-23	413	225	454	18	1.110
Οκτ-24	399	202	319	47	967
Νοε-24	36	248	99	23	406
Δεκ-24		22	3		25
Γενικό Άθροισμα	12.342	5.869	9.293	610	28.114

** Τα ανωτέρω στοιχεία της μηνιαίας ανάλυσης ανανεώνονται διαρκώς καθώς ως ημερομηνία έναρξης ισχύος της άδειας διαμονής καταχωρείται η ημερομηνία κατάθεσης της αίτησης αρχικής χορήγησης ή ανανέωσης.

Πίνακας 6

Εκδοθείσες Άδειες Διαμονής - Ανανεώσεις ανά μήνα και κατηγορία Eurostat					
ΜΗΝΑΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ	Απασχόληση	Λοιπά	Οικ. Επανεένωση	Σπουδές	Σύνολο
Δεκ-23	2.498	1.711	2.130	94	6.433
Ιαν-24	2.754	2.072	2.464	75	7.365
Φεβ-24	2.459	1.614	2.084	75	6.232
Μαρ-24	1.391	1.282	1.490	64	4.227
Απρ-24	1.103	1.256	1.239	46	3.644
Μαϊ-24	1.146	1.642	1.227	31	4.046
Ιουν-24	903	1.292	1.274	56	3.525
Ιουλ-24	804	1.226	911	28	2.969
Αυγ-24	480	765	529	30	1.804
Σεπ-23	583	943	607	46	2.179
Οκτ-24	303	675	367	35	1.380
Νοε-24	95	256	144	8	503
Δεκ-24	12	17	10		39
Γενικό Άθροισμα	14.531	14.751	14.476	588	44.346

** Τα ανωτέρω στοιχεία της μηνιαίας ανάλυσης ανανεώνονται διαρκώς καθώς ως ημερομηνία έναρξης ισχύος της άδειας διαμονής καταχωρείται η ημερομηνία κατάθεσης της αίτησης αρχικής χορήγησης ή ανανέωσης.

2δ. Εκκρεμείς αιτήσεις Αδειών Διαμονής

Πίνακας 8

2023-2024	Συνολικά εκκρεμή αιτήματα	Συνολική Μεταβολή
Δεκ-23	251.263	
Ιαν-24	246.397	-1,9%
Φεβ-24	254.020	3,1%
Μαρ-24	258.725	1,9%
Απρ-24	260.976	0,9%
Μαϊ-24	265.536	1,7%
Ιουν-24	267.885	0,9%
Ιουλ-24	270.895	1,1%
Αυγ-24	269.184	-0,6%
Σεπ-24	272.930	1,4%
Οκτ-24	279.412	2,4%
Νοε-24	280.474	0,4%
Δεκ-24	287.397	2,5%

Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΙΣ ΤΩΝ ΝΟΜΟΘΕΤΗΜΑΤΩΝ

Παρατηρώντας τα στατιστικά στοιχεία που δημοσιεύει το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να σταθούμε σε αυτά του έτους 2024, καθότι είναι ο πρώτος χρόνος ισχύος του νέου μεταναστευτικού κώδικα ν.5038/23, ο οποίος βέβαια συνυπάρχει για ένα διάστημα με την εφαρμογή της τροπολογίας Καιρίδη. Αρχικά, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι το υπουργείο διαχωρίζει τις άδειες διαμονής σε τέσσερις κατηγορίες α) της απασχόλησης β) της οικογενειακής επανένωσης γ) των σπουδών δ) των λοιπών αδειών, που περιλαμβάνει τους εξαιρετικούς - ανθρωπιστικούς λόγους, τους επί μακρόν διαμένοντες, την υψηλή ειδίκευση.

Την τριετία 2017-2019, διάστημα στο οποίο έχουμε κυβέρνηση ΣΥ.ΡΙΖ.Α και ισχύει ο νόμος 4251/14, βλέπουμε ότι αρχικές χορηγήσεις και οι ανανεώσεις είναι σε κανονικό επίπεδο με τις απορρίψεις και τις ανακλήσεις να κυμαίνονται μεταξύ 8% και 10%. Οι περισσότερες καταθέσεις αιτημάτων για ανανέωση έχουν τελεσφόρο αποτέλεσμα. Η έλευση της Νέας Δημοκρατίας στην κυβέρνηση και η αλλαγή του πολιτικού σκηνικού από το δεύτερο μισό του 2019 και έκτοτε, συμπίπτει με το ξέσπασμα της πανδημίας που μοιραία επηρέασε όλες τις πτυχές της δημόσιας ζωής, μαζί και τη μετανάστευση. Έτσι λοιπόν παρατηρείται κάμψη στις αιτήσεις για νέες αρχικές χορηγήσεις αδειών, με ιστορικά χαμηλά που συνεχίστηκαν και το 2021, ενώ οι ανανεώσεις βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα. Από το 2022 αρχίζει η εκτόξευση του αριθμού των αιτημάτων αρχικής χορήγησης, ώστε να φτάσουν το 2024 στον αριθμό ρεκόρ των 117.729 και 103.478 αιτημάτων ανανέωσης. Ωστόσο, παρατηρούμε ότι πλέον μειώνεται ο αριθμός των εκδοθεισών αδειών το 2024, κάτι βέβαια που έχει εξήγηση, αφού είναι αντιστρόφως ανάλογη η πορεία των εκκρεμών αιτημάτων.

Περνώντας στο είδος των αδειών που χορηγούνται και τα διαθέσιμα στοιχεία που έχουμε, τη διετία της πανδημίας 2020- 2021 όπως προαναφέραμε, είναι συντριπτικά περισσότερες για ανανεώσεις, όπου κυριαρχούν αυτές για οικογενειακή επανένωση και ακολουθούν οι λοιποί λόγοι, που περιλαμβάνει όπως είπαμε τους επί μακρόν διαμένοντες και τις άδειες οι ανθρωπιστικούς-εξαιρετικούς λόγους. Και το 2022 την πρωτοκαθεδρία των αρχικών χορηγήσεων αδειών καταλαμβάνει η οικογενειακή επανένωση, ενώ εκτοξεύονται ο αριθμός των αιτήσεων για απασχόληση και λοιπούς λόγους. Το 2023 είναι πιθανόν να υπάρχει μία στάση αναμονής για την ψήφιση του νέου μεταναστευτικού κώδικα αφού παρατηρείται αδικαιολόγητη πτώση τόσο στις αρχικές χορηγήσεις όσο και στις ανανεώσεις. Το 2024 είναι το έτος που συμβαίνει το παράλογο γεγονός να ισχύουν ταυτόχρονα για ένα διάστημα ο νόμος 5038/23 που προβλέπει επταετή

παραμονή στη χώρα για κατάθεση αιτήματος άδειας διαμονής για εξαρτημένη εργασία και η τροπολογία Καιρίδη που συρρικνώνει το διάστημα αυτό στην τριετία. Έτσι λοιπόν έχουμε και τον υψηλότερο αριθμό αιτημάτων αρχικής χορήγησης άδειας διαμονής, που φτάνει τις 117.729 και το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό αιτήσεων για ανανέωση περί τις 141.937. Βέβαια έχει αντιστραφεί πλέον ο τύπος αδειάς που αιτούνται περισσότερο οι μετανάστες, με τη μερίδα του λέοντος να καταλαμβάνει στις αρχικές χορηγήσεις τα αιτήματα για άδεια εξαρτημένης εργασίας, με δεύτερη την οικογενειακή επανένωση, ενώ στις ανανεώσεις ο αριθμός μεταξύ των τριών δημοφιλέστερων κατηγοριών είναι σχεδόν ίδιος.

ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Πολυαναμενόμενος και με αρκετές σημαντικές αλλαγές ο μεταναστευτικός κώδικας του 2023, με τη σημαντική ρύθμιση της τροπολογίας Καιρίδη τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους, μπορεί να προσεγγιστεί από πολλά σημεία. Τα επιμέρους άρθρα και κυρίως αυτά στα οποία θα ενταχθεί ο μεγάλος αριθμός των οικονομικών μεταναστών που είτε εισήλθαν, είτε θα εισέλθουν στη χώρα μας κυρίως για εξαρτημένη εποχιακή εργασία επιδέχονται πολλών αναγνώσεων. Εμείς στην ανά χείρας εργασία θα επικεντρωθούμε στη θεώρηση του κώδικα μέσα από συνεντεύξεις που μου παραχώρησαν κυρίως οι καθ' ύλην αρμόδιοι για την σύνταξη του, όπως ο διευθυντής μεταναστευτικής πολιτικής του υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου κος Μιχάλης Κοσμίδης, αλλά και στον αντίλογο που εκφράζεται κυρίως από τον τομεάρχη μετανάστευσης του ΣΥ.ΡΙΖ.Α, βουλευτή Κορινθίας, κo Γιώργο Ψυχογιό. Επιπλέον, θα δούμε την ανάγνωση που κάνουν στο νέο καθεστώς που διαμορφώνεται εξωτερικοί παράγοντες και πρόσωπα όπως για παράδειγμα ο ερευνητής εργασιακών σχέσεων και επίκουρος καθηγητής στο τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής του Παντείου Πανεπιστημίου Απόστολος Καψάλης και η Ελληνική Ένωση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΛΕΔΑ). Οι ερωτήσεις που τέθηκαν στους συνεντευξιαζόμενους, δηλαδή στις δύο πρώτες προσεγγίσεις, προέκυψαν μέσα από τα διακυβεύματα του κώδικα μετανάστευσης όπως οι στοχεύσεις, οι προωθούμενες διακρατικές συμφωνίες, η κοινωνική ένταξη, η επόμενη ημέρα του κώδικα αλλά και τυχόν ανασταλτικοί παράγοντες στην εφαρμογή του, όπως τα γραφειοκρατικά εμπόδια ή το κατά πόσο στα εργασιακά ζητήματα θα σημειωθεί πρόοδος προς όφελος των οικονομικών μεταναστών. Οι εκτιμήσεις και απόψεις του κυρίου Καψάλη αποδελτιώθηκαν μέσα από συνεντεύξεις του σε Μ.Μ.Ε, ενώ της ΕΛΕΔΑ από την ανακοίνωση της στην επίσημη ιστοσελίδα της ένωσης.

Μιχάλης Κοσμίδης

Αναλύοντας τη συνέντευξη με τον Διευθυντή Μεταναστευτικής πολιτικής του Υπουργείου διαπιστώνουμε ότι οι βασικές στοχεύσεις του νέου νόμου είναι η απλοποίηση όσο δυνατόν της διαδικασίας ταυτοποίησης, με την υιοθέτηση ηλεκτρονικών μεθόδων ούτως ώστε μετά την πρώτη εμφάνιση του στις αρμόδιες υπηρεσίες και τη λήψη των βιομετρικών του στοιχείων, όλες οι άλλες επαφές του με το κράτος να γίνονται ηλεκτρονικά. Από την άλλη, η απλοποίηση πραγματοποιείται με τη συρρίκνωση των αδειών διαμονής από τις περίπου 120 κατηγορίες που ήταν πριν, στις 60, ενώ πλέον οι διαδικασίες έγκρισης και ο έλεγχος θα γίνεται πριν εισέλθει ο οικονομικός μετανάστης στη χώρα.

Περνώντας στο ερώτημα εάν αποτελεί η τροπολογία του Δεκεμβρίου ευρεία νομιμοποίηση η απάντηση εκφράζει και την αντίληψη του υπουργείου για αυτή. Θεωρεί δηλαδή ότι δεν πρόκειται για ευρεία, αφού σε αντίθεση με τους νόμους του 1997 του 2001 και του 2005 που είχαν γενικά κριτήρια και χαρακτηριστικά, αυτός του 2023 έχει ειδικά κριτήρια για κάθε αλλοδαπό, όπως η προσφορά εργασίας από εργοδότη, τα χρόνια διαμονής στην Ελλάδα και άλλα. Έτσι λοιπόν αφού νομιμοποιεί ξεχωριστά τον κάθε αλλοδαπό “*ad hoc*” με μειωμένες προϋποθέσεις έναντι της παλιάς επταετίας, είναι απλά μια νομιμοποίηση.

Όσον αφορά την αναγκαιότητα της ρύθμισης, δεν αμφισβητείται από κανέναν και προς επίρρωση της, έρχεται η ευρεία πλειοψηφία των 265 θετικών ψήφων με την οποία πέρασε από τη Βουλή. Από εκεί και πέρα σε μία εποχή με πολλές ελλείψεις σε εργατικό δυναμικό στις επίμαχες ειδικότητες εξαρτημένης εργασίας, παροχής υπηρεσιών και έργου, το υπουργείο θεωρεί ότι είναι προτιμότερο να απασχοληθούν όλοι όσοι βρίσκονται ήδη εντός της ελληνικής επικράτειας, από το να έρθει νέο εργατικό δυναμικό από το εξωτερικό. Πολιτικοί και οικονομικοί λόγοι επέβαλαν αυτήν την “*ad hoc*” ρύθμιση με τη διαδικασία του εξαιρετικώς επείγοντος για να δώσει μία “*ad hoc*” ευκαιρία. Σχετική με την άπαξ ρύθμιση είναι και η απουσία του όρου “*κοινωνική ένταξη*” αφού ο νέος κώδικας επιχειρεί να αντιμετωπίσει τη μετανάστευση ξεχωριστά. Η κοινωνική ενσωμάτωση και ένταξη αποτελώντας ομπρέλα πολυτομεακών πολιτικών, ίσως να χρήζει ειδικής νομοθεσίας οπότε για τα σχετικά θέματα εξετάζει παραπομπή τους σε ειδική επιτροπή. Για αυτό το αντικείμενο, συναφές είναι και το διαχρονικό ζήτημα της στελέχωσης αυτών των επιτροπών αλλά και γενικά των υπηρεσιών που ασχολούνται με την εφαρμογή του κώδικα. Εκεί παρατηρούνται δυσκολίες και προβλήματα, όμως έχουν αναληφθεί σημαντικές πρωτοβουλίες και παρεμβάσεις του υπουργείου στις υπηρεσίες αλλοδαπών οι οποίες αναμένεται να αποδώσουν καρπούς ως το φθινόπωρο, ώστε να μην αποδειχθεί ο νέος νόμος “κενό γράμμα”.

Όσον αφορά σε αλλαγές που επέρχονται σε εργασιακά δικαιώματα και συνθήκες εργασίας, υπάρχει ξεκάθαρα η άποψη ότι η τροπολογία επιχειρεί να περάσει τους οικονομικούς μετανάστες - όσοι τουλάχιστον υπάγονται στην εργασία- στην νόμιμη. Αποτελεί μία ευκαιρία να γίνει αυτό πράγμα από το οποίο αμφότερες οι πλευρές εργοδοτών και εργατών έχουν μόνο να κερδίσουν. Μπορεί η αδήλωτη εργασία να είναι ένα φαινόμενο που καμιά χώρα παγκοσμίως δεν μπορεί να εκμηδενίσει, όμως στόχος είναι η δηλωμένη εργασία να αποτελέσει τον κανόνα και όχι την εξαίρεση. Η σχέση εργοδοτών και εποχικών εργαζομένων ουσιαστικά δεν έχει αλλάξει αφού στους ν.4251 και ν.5038, δηλαδή στους δύο μεταναστευτικούς νόμους, ή εποχική εργασία ρυθμίζεται από το ενσωματωμένο στο ελληνικό, κοινοτικό δίκαιο που εμπεριέχει και την υποχρεωτικότητα αλλά και τη δεσμευτικότητα από αυτό. Με την τροπολογία αποκτάται ή δυνατότητα να εξορθολογιστεί το νομικό καθεστώς ανθρώπων που βρίσκονται παράτυπα στην Ελλάδα ενώ παράλληλα και οι ίδιοι αποκτούν το δικαίωμα να διεκδικήσουν τα πλήρη δικαιώματα που έχει κάθε νόμιμος εργαζόμενος, όπως παραδείγματος χάρη ασφάλισης, περίθαλψης και άλλα που δεν μπορούσε ως παράτυπος να έχει πρόσβαση. Στο πεδίο προσωρινής/εποχιακής και μόνιμης εργασίας, για το υπουργείο είναι ξεκάθαρο ότι μόνιμη μπορεί να γίνει όταν πληροί κάποιος τις προϋποθέσεις και επιθυμεί να μείνει στη χώρα. Από τη στιγμή που η προσέγγιση είναι με βάση οικονομικές παραμέτρους αυτό καθορίζει και τον τύπο της εργασίας. Οι ανάγκες το επιβάλλουν και ο ν.5038 ουσιαστικά αντικατοπτρίζει μία διαδικασία εισόδου που ξεκινά από το αίτημα του εργοδότη και τις ανάγκες του, χωρίς διάθεση να ενθαρρυνθεί μακροπρόθεσμα ο εποχικός ή μόνιμος χαρακτήρας της εργασίας.

Μία από τις προσφιλείς τακτικές για την κάλυψη των αναγκών σε εργατικό προσωπικό των κυβερνήσεων της Νέας Δημοκρατίας είναι και η σύναψη διακριτικών συμφωνιών για έλευση εποχιακών εργαζομένων. Σύμφωνα με τον διευθυντή μεταναστευτικής πολιτικής, επιδίωξη του υπουργείου είναι να αξιοποιηθούν όλο και περισσότερο οι διακριτικές συμφωνίες παρά τα προβλήματα υλοποίησης που προκύπτουν και τις δυσχερίες που παρουσιάζονται. Όπως μας αποκάλυψε, είναι στα σκαριά έξι διακρατικές συμφωνίες και ή προοπτική είναι στο άμεσο μέλλον να πορευόμαστε μόνο με αυτές, ούτως ώστε για παράδειγμα, προσωπικό χαμηλής ειδίκευσης να αντλείται από συμφωνίες με έξι έως οχτώ χώρες μόνο. Περιληπτικά αυτές οι συμφωνίες προβλέπουν να δεχτεί ή Ελλάδα όλους όσοι βρέθηκαν εδώ από κάθε συγκεκριμένη χώρα αλλά οι υπόλοιποι που ήρθαν παράτυπα κατόπιν, θα επιστρέφονται . Επιπλέον μαθαίνουμε ότι και οι χώρες με τις οποίες συνάπτονται οι διακριτικές συμφωνίες προσανατολίζονται όλο και περισσότερο σε τέτοιου είδους πολιτικές.

Απαντώντας στην κριτική ότι οι δυσμενείς όροι ζωής και εργασίας θα ωθήσουν τους οικονομικούς μετανάστες μετά την μετακύλιση σε άλλο τύπο αδείας να εγκαταλείψουν τη χώρα για

άλλες εργασιακές πολιτικές, η απάντηση είναι ξεκάθαρη αφού η ευρωπαϊκές οδηγίες είναι σαφείς σε αυτό το θέμα. Έτσι σύμφωνα με την οδηγία 109 του 2003 ή μετακίνηση για εργασία υπηκόων τρίτων χωρών, επιτρέπεται μόνο για όσους έχουν το καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος σε συνδυασμό με πενταετή νόμιμη διαμονή, ενταξιακά, καθώς και εισοδηματικά κριτήρια. Συν τοις άλλοις απαιτείται και προσφορά εργασίας από το άλλο κράτος, οπότε αν έχει δουλειά κάποιος στη χώρα μας, αποτελεί ρίσκο το να φύγει για να εργαστεί στο εξωτερικό. Κλαδικές συμβάσεις αλλά και χωρικές υφίστανται και στην Ελλάδα, όπως επί παραδείγματι στα νησιά του Αιγαίου, ενώ υπάρχουν ενδείξεις ότι χώρες της Μεσογείου όπως Ισπανία και Ιταλία επιχειρούν να προσελκύσουν εργατικό δυναμικό με νομοθετήματα, αλλά και παράνομα, με ό,τι συνεπάγεται αυτό. Όπως και να έχει, η μετακίνηση σε ένα άλλο κράτος αποτελεί περίπλοκο ζήτημα με πολλές παραμέτρους.

Μπορεί οι τροπολογία Καιρίδη να συναντά ευρεία αποδοχή και συναίνεση, όμως σύμφωνα με τους εμπνευστές της θα ήταν ένα άτυπο κάλεσμα για νέες ροές και νέες γενιές παράτυπων μεταναστών η μετατροπή της σε πάγιο μηχανισμό διορθωτικής προσαρμογής στην περίπτωση που δεν θα είχε έναν “*ad hoc*” χαρακτήρα. Η επιτυχία της εξαρτάται από αυτό. Κάνει τη ρύθμιση και επιτρέπει σε κάποιον να πάρει άδεια διαμονής με λιγότερους όρους σε σχέση με τους εξαιρετικούς λόγους αλλά άπαξ και στη συνέχεια ακολουθεί ο καθένας τη νομιμότητα του. Έτσι λοιπόν συνεχίζει το κράτος να έχει την αποκλειστική αρμοδιότητα για να αποφασίσει ποιος θα μείνει ή όχι στη χώρα βάση εθνικού δικαίου.

Αναπόφευκτα τόσο το μεταναστευτικό όσο και το προσφυγικό, αν και διέπονται από διαφορετικό νομικό καθεστώς, αποτελούν συγκοινωνούντα δοχεία και σε πολλές περιπτώσεις κομμάτια του ίδιου παζλ. Γι αυτό το λόγο δίνεται η δυνατότητα σε αιτούντες άσυλο ή παλιούς αιτούντες άσυλο να μεταβούν σε καθεστώς νόμιμης διαμονής εφόσον τηρούνται οι γενικοί όροι και δεν υπάρχει κάποιο άλλο κώλυμα σχετικά με την εθνική ασφάλεια και αλλά ποινικά ζητήματα. Όμως το σύνθετο αυτό ζήτημα έχει και πολιτικές απολήξεις, που με έναν άλλο τρόπο βρίσκονται ψηλά στην ατζέντα της πολιτικής αντιπαράθεσης μετά την δεκαετία του 1990 με κορύφωση τα χρόνια της προσφυγικής κρίσης από το 2015 και έκτοτε. Σε μία προσπάθεια να ανιχνεύσουμε την θέαση της πολιτικής διάστασης των πραγμάτων από την πλευρά του υπουργείου παρατηρούμε ότι από την έναρξη ουσιαστικά των νομοθετημάτων για τη μετανάστευση με τον ν.2434 του 1996 έως και το ν.2910 του 2001 από τις κυβερνήσεις ΠΑΣΟΚ, επιχειρήθηκε η τακτοποίηση των ήδη υφιστάμενων αλλοδαπών μετά την κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ. Ο ν.2910/01, εμπνευσμένος από τον γερμανικό μεταναστευτικό νόμο, άλλαξε τον τρόπο διαχείρισης των πραγμάτων που και αυτό βρισκόταν σε μία διαρκή εναλλαγή. Η φιλοσοφία παρέμενε η ίδια, δηλαδή η μετάκληση. Από εκεί και πέρα οι παρεμβάσεις των κυβερνήσεων της Νέας Δημοκρατίας ήταν και οι πρώτες προσπάθειες κωδικοποίησης της νομοθεσίας, αρχικά με τον νόμο Παυλόπουλου, τον 3386 του

2005, απλοποιώντας τον προηγούμενο νόμο και πραγματοποιώντας τη δεύτερη νομιμοποίηση για να φτάσουμε στον μεταναστευτικό κώδικα του 2014 ο οποίος κωδικοποίησε και τον ν.3907 του 2011 των ανθρωπιστικών και εξαιρετικών λόγων, συν άλλες περίπου είκοσι τροποποιήσεις. Άρα λοιπόν η νομοθεσία έως και την έλευση της κυβέρνησης ΣΥ.ΡΙΖ.Α αντιμετωπίζεται ως εργαλείο οικονομικής πολιτικής και ανάπτυξης αλλά και ως εργαλείο ασφάλειας. Γοργά βήματα βελτίωσης έγιναν και με τα νομοθετήματα της κυβέρνησης ΣΥ.ΡΙΖ.Α 2015-2019, ο ρόλος των οποίων φυσικά και αναγνωρίζεται. Τόσο ο ν.4332 του 2015 για την ιθαγένεια που οδηγεί στην απόκτηση άδειας διαμονής επί μακρόν διαμένοντος από τους ομογενείς, όσο και αυτή της δεύτερης γενιάς, αποτελεί ένα επιστέγασμα των προσπαθειών ετών από αυτά τα άτομα. Ωστόσο, αναγνωρίζεται η ανάγκη περαιτέρω στελέχωσης και ισχυροποίησης των υπηρεσιών από εκείνη την εποχή ως και σήμερα, καθότι αντιμετωπίζονται από όλες τις κυβερνήσεις σαν φτωχοί συγγενείς των άλλων υπηρεσιών. Τέλος, μεγάλη κουβέντα εγείρεται πάντα όταν νομοθετήματα κυβερνήσεων της Νέας Δημοκρατίας τείνουν να αγγίζουν τις συντηρητικές κόκκινες γραμμές των συντηρητικών ψηφοφόρων της, που ανήκουν στο λεγόμενο “δεξιό”, κάποιες φορές χαρακτηριζόμενο και ως “ακροδεξιό ακροατήριο” από την αντιπολίτευση. Το υπουργείο επιχειρεί να κρατήσει κάπως στην ισορροπία προσφέροντας μεν νομιμοποίηση, αυστηροποιώντας δε τις διαδικασίες μετάκλησης, θεσπίζοντας πρόστιμα για εργοδότες αλλά και με γενικότερες ρυθμίσεις που αφορούν στους όρους ανάκλησης αδειών διαμονής των εισερχόμενων αλλοδαπών.⁴⁸

Γιώργος Ψυχογιός

Για τον ΣΥ.ΡΙΖ.Α και τον τομεάρχη μεταναστευτικής πολιτικής κο Γιώργο Ψυχογιό, η τροπολογία Καιρίδη δεν ήταν τίποτα άλλο από την προσγείωση στην πραγματικότητα για την κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας. Πρόκειται για την ίδια ακριβώς διάταξη νομιμοποίησης της επταετίας των εξαιρετικών λόγων για ανθρώπους που βρίσκονται νόμιμα ή παράτυπα στη χώρα τα τελευταία τρία χρόνια τουλάχιστον, μόνο που τώρα, πρώτα νομιμοποιούνται αποκτώντας άδεια διαμονής και μετά εργασιακά και οτιδήποτε άλλα δικαιώματα που απορρέουν από το κοινωνικό κράτος. Έτσι λοιπόν η προσγείωση αυτή έγινε κάπως αργά, αφού συνεχίζοντας από τα χρόνια πριν τον μεταναστευτικό κώδικα του 2023 και την τροπολογία, τη ρητορική που είχε σαν αντιπολίτευση την περίοδο 2015-2019, επενδύοντας στο μεταναστευτικό-προσφυγικό, κάνοντας μικροπολιτική και δηλητηριάζοντας την κοινωνία οδήγησε στο να χαθεί πολύτιμος χρόνος. Η σκληρή πραγματικότητα ήταν ότι έπρεπε με κάποιο τρόπο άνθρωποι που βρίσκονται αρκετά χρόνια στη χώρα να μην είναι αόρατοι. Παρουσιάστηκε ανάγκη να βρεθούν εργατικά χέρια καθότι είχαν αποτύχει πλήρως ως τώρα οι

48 Συνέντευξη Μιχάλη Κοσμίδη, παράρτημα συνεντεύξεων

διακριτικές συμφωνίες που θα τόνωναν την πρωτογενή παραγωγή για πολλούς και διαφόρους λόγους, όπως για παράδειγμα η ανύπαρκτες διευκολύνσεις για τους ανθρώπους από αυτά τα κράτη να έρθουν από ασφαλείς και νόμιμες οδούς. Η αργοπορία αυτή δεν είχε επιπτώσεις μόνο στην συλλογή της παραγωγής αλλά και σε αυτούς καθ' αυτούς τους οικονομικούς μετανάστες που μη βρίσκοντας πρόσφορες συνθήκες να εργαστούν στην Ελλάδα, πήγαν σε άλλες χώρες όπως η Ιταλία, η Ισπανία και άλλες με ομοειδείς οικονομίες.

Από εκεί και πέρα ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α βλέπει μία δικαίωση των πολιτικών που ακολούθησε και υποστήριξε ως κυβέρνηση, αλλά και μία άκρως υποκριτική στάση της Νέας Δημοκρατίας ως κυβέρνηση, που ενώ από τη μία συχνά πυκνά χάιδευε το μαλακό υπογάστριο του λεγόμενου ακροδεξιού ακροατηρίου εντός του κόμματος, αναγκάστηκε να παραδεχτεί ότι καλλιεργούσε φαντάσματα και άλλους μύθους για έξωθεν απειλές. Έφτασαν σε πλήρες αδιέξοδο έναντι των παραγωγών αφού δεν υπήρχαν εργατικά χέρια και ουσιαστικά με την τροπολογία κλήθηκαν να θεραπεύσουν το πρόβλημα που οι ίδιοι δημιούργησαν με τις αποτυχημένες διακριτικές συμφωνίες, απλά εφαρμόζοντας την κοινή λογική. Η στήριξη του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης ήταν δεδομένη για την ψήφιση της τροπολογίας χωρίς βέβαια να παραλείψει να υπογραμμίσει τα γκρίζα σημεία της αφού θέτει ως όρο για τον πολίτη τρίτης χώρας να εργαστεί. Μοιραία εξαλείφεται η ανθρωπιστική πλευρά του ζητήματος αφού βλέπει πρώτα τους οικονομικούς μετανάστες ως εργατικές μηχανές και δευτερευόντως ως ανθρώπους. Από εκεί και πέρα τα θέματα υποστελέχωσης της κρατικής μηχανής που θα “τρέξει” την εξέταση των αιτημάτων και τη χορήγηση αδειών επισημαίνονται και από τον κο Ψυχογιό, αφού ως και τον Μάιο του 2024 δεν είχαν ακόμα αρχίσει να “τρέχουν”. Μοιραία ξεπηδά σαν άμεση συνέπεια, ζήτημα σωστής, δίκαιης και οργανωμένης αξιολόγησης των αιτήσεων ενώ ο προβληματικός έλεγχος των εργοδοτών από το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας (ΣΕΠΕ) ακόμα και για τους ημεδαπούς εργαζόμενους, καθιστά επισφαλές το εργασιακό περιβάλλον, πολλώ δε μάλλον για τους οικονομικούς μετανάστες. Σχολιάζοντας τις πολιτικές που εφάρμοσε το ελληνικό κράτος ως το μεταναστευτικό κώδικα του 2014 θα καταλήξει ότι οι ελάχιστες καλές κινήσεις και πρωτοβουλίες όπως η απλοποίηση των όρων απόκτησης άδειας διαμονής και κατ' επέκταση η νομιμοποίηση που επήλθε με τον νόμο 3386 του 2005 αλλά και οι εξαιρετικοί και ανθρωπιστικοί λόγοι του νόμου 3907 του 2011 αποτελούν όαση ανάμεσα στις αποσπασματικές και ευκαιριακές πολιτικές που εφαρμόστηκαν. Οι άνθρωποι αυτοί ως επί το πλείστον εντάχθηκαν μόνοι τους, αντιμετωπίζοντας μεγάλα κύματα ρατσισμού, ξενοφοβίας και αποκλεισμών. Πλέον όμως το ελληνικό κράτος στις μέρες μας διαθέτει μια εμπειρία και μία τεχνογνωσία ώστε αν αξιοποιηθεί σωστά και με τις κατάλληλες νομοθετικές παρεμβάσεις που θα απλοποιήσουν τις διαδικασίες, οδηγώντας τους οικονομικούς μετανάστες στην πλήρη

ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία. Θα αποτελέσουν έτσι πυλώνα ανάπτυξης μέσα από τις εισφορές στα ασφαλιστικά ταμεία, την τόνωση των δημογραφικού και άλλα.

Από τη στιγμή που αποκτά κάποιος την άδεια διαμονής ελέω της τροπολογίας και εισέρχεται στο σύστημα -αν και ελλειμματικό- εισέρχεται και στην λογική ότι κατοχυρώνει δικαιώματα και είναι πλέον δυνατή η μεταπήδηση σε άλλο τύπο αδειας διαμονής. Εδώ επισημαίνεται η πρόταση και θέση του ΣΥ.ΡΙΖ.Α ότι κλιμακωτά φτάνεις στο στάδιο της πολιτογράφησης, δηλαδή της ιθαγένειας, αποκτώντας παράλληλα ισχυρά κίνητρα να μείνει κάποιος στη χώρα μας χτίζοντας εδώ το μέλλον του. Απαραίτητη προϋπόθεση δε, είναι να ξεπεραστούν σημαντικοί ανασταλτικοί παράγοντες όπως η απουσία κλαδικών συμβάσεων, τα ακριβά παράβολα και πολλά άλλα.

Στο ζήτημα της μετατροπής των διατάξεων του μεταναστευτικού κώδικα και της μετέπειτα τροπολογίας σε πάγιο μηχανισμού διορθωτικής προσαρμογής της ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής, ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α προτείνει να υπάρχουν ξεκάθαροι νόμοι που θα ισχύουν σε κάθε εποχή ανάλογα με τις ανάγκες που παρουσιάζονται. Υιοθετώντας ένα πάγιο και σταθερό σύστημα αδειών διαμονής, οι οικονομικοί μετανάστες που έχουν σκοπό να εργαστούν στη χώρα μας γνωρίζουν ποιες άδειες διαμονής έχουν δικαίωμα να λάβουν, τις προϋποθέσεις που απαιτούνται, αν εντάσσονται στο καθεστώς αιτούντων άσυλο ή είναι προς επιστροφή. Η γνώση των δικαιωμάτων είναι πολύ σημαντικό ώστε όσοι βρίσκονται εδώ ή πρόκειται να έρθουν, να μην ζουν σε ένα αβέβαιο και ανασφαλές περιβάλλον, διαθέτοντας βεβαιώσεις κατάθεσης αιτήματος ή ανανέωσης αλλά με τις νόμιμες άδειες διαμονής. Έτι περαιτέρω, η τακτική αυτή λειτουργεί ευεργετικά πάνω και σε άλλα κοινωνικά προβλήματα που χρονίζουν επί δεκαετίες όπως επί παραδείγματι η υπερσυμφόρηση των φυλακών.

Μέσα στην εννιαετία που μεσολάβησε από τον πρώτο στον δεύτερο μεταναστευτικό κώδικα εντάσσεται και η περίοδος διακυβέρνησης του ΣΥ.ΡΙΖ.Α. Πολλές και σημαντικές κινήσεις έγιναν σύμφωνα με τον τομέαρχη μεταναστευτικής πολιτικής, που τόνωσαν τα ζητήματα που εγέρθηκαν εκείνο το διάστημα με πιο σημαντικά το νόμο 4332 του 2015 που αποδίδει την ελληνική ιθαγένεια στη δεύτερη γενιά μεταναστών, αλλά και το νόμο 4375 του 2016 που έδωσε λύση σε προβλήματα που προέκυψαν με την προσφυγική κρίση του 2015 και το κλείσιμο του λεγόμενου “*βαλκανικού δρόμου*”, απλοποιώντας τις διαδικασίες για τους αιτούντες άσυλο. Επιπλέον η περίοδος διακυβέρνησης του ΣΥ.ΡΙΖ.Α συνέπεσε με μία επώδυνη κοινοβουλευτική περίοδο που σηματοδότησε ή συνέχισε της παρουσίας της Χρυσής Αυγής στη Βουλή αλλά και στις διάφορες δράσεις της, με ρατσιστικά κίνητρα έξω στην κοινωνία. Συνέβαλε στην μείωση των ρατσιστικών φαινομένων και παράλληλα την αύξηση της κοινωνικής συνοχής, της κοινωνικής αλληλεγγύης, της μείωσης των ανισοτήτων και της ισότιμης αντιμετώπισης. Από τις κινήσεις που φανερώνουν την

προτεραιότητα που έδιναν στο μεταναστευτικό-προσφυγικό είναι η ίδρυση του υπουργείου μεταναστευτικής πολιτικής το Νοέμβριο του 2016, αλλά και η αποσυμφόρηση των κέντρων κράτησης, όπως και η καθιέρωση των λεγόμενων “*fast track*” διαδικασιών για την χορήγηση ασύλου. Ακόμα εφάρμοσε το πρόγραμμα ΕΣΤΙΑ, μπαίνοντας στη λογική της φιλοξενίας των αιτούντων άσυλο σε δομές μέσα στον αστικό ιστό, ενώ θετικά εκτιμάται η διατήρηση του εργόσημου και η πρόσθεση του άρθρο 13α για εργάτες γης, αλιεργάτες, οικιακές βοηθούς και άλλες ειδικότητες, αφού μεγάλος αριθμός οικονομικών μεταναστών καλύφθηκε μέσα από αυτό. Θεωρήθηκε ως ένα εργαλείο ώστε να κατοχυρώνει την παραμονή, την εργασία και κάποια άλλα δικαιώματα. Τέλος επιχειρήθηκε να ξεκινήσει το 2019 μια εθνική στρατηγική που περιλάμβανε και την εκπαίδευση περίπου 13.000 προσφυγόπουλων ακόμα και σε δύσκολες γειτονιές με ακροδεξιούς θύλακες αλλά και παρέμβαση του υπουργείου στο πεδίο, με στενή παρακολούθηση της δραστηριότητας των ελεγκτικών μηχανισμών στους χώρους δουλειάς. Γενικά επιχειρήθηκε οριζόντια αντιμετώπιση των προβλημάτων αφού απαιτούνταν η συνεργασία πολλών συναρμοδίων υπουργείων. Το προσφυγικό-μεταναστευτικό δεν είναι ξεκομμένο από την πολιτική και ο δρόμος για την πρόοδο και την ανάπτυξη περνά μέσα από τη λύση σε προβλήματα που ξεπηδούν από αυτό.⁴⁹

Απόστολος Καψάλης

Για τον Απόστολο Καψάλη, επίκουρο καθηγητή στο τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής του Παντείου Πανεπιστημίου, νομικό και ερευνητή εργασιακών σχέσεων, η τροπολογία Καιρίδη αποτελεί πανηγυρική δικαίωση αφού προβαίνοντας στην μαζική αυτή νομιμοποίηση υιοθετούνται όλα τα επιχειρήματα που εκφράζονταν διαχρονικά για τα θέματα εργασίας, ασφάλισης των μεταναστών κ.α, με βάση τα οποία στο q&a του υπουργείου για το νόμο αντιμετωπίζεται ως φαινόμενο αδήλωτης εργασίας πλέον. Από την άλλη, εύλογα εγείρεται και σοβαρός προβληματισμός αφού έχει αρχίσει να παρατηρείται έντονα το φαινόμενο της απομετανάστευσης της χώρας, ως απότοκο των δυσμενών εργασιακών συνθηκών και της μείωσης μισθών και άλλων παροχών.

Η τροπολογία αυτή που ενσωματώθηκε στο νόμο 5038/23 προέκυψε από τις πιέσεις εργοδοτών από όλους τους κλάδους, κυρίως αγροτικό, κατασκευές, τουρισμό/επισιτισμό, στους οποίους παρατηρείται πιο έντονα η έλλειψη εργατικών χεριών. Ωστόσο ή κυβέρνηση φαίνεται να επιστρέφει σε εργασιοκεντρικές λογικές και πολιτικές για να αντιμετωπίσει κατεπειγόντως το πρόβλημα, οι οποίες δοκιμάστηκαν βέβαια στο παρελθόν και αποδεδειγμένα απέτυχαν αφού δεν έλυναν αλλά διαιώνιζαν το πρόβλημα. Αυτό δεν είναι τίποτα άλλο από την υπερεξάρτηση που

49 Συνέντευξη Γιώργου Ψυχογιού, παράρτημα συνεντεύξεων

προκαλείται στον εργαζόμενο από τον εργοδότη με την εφαρμογή της μετάκλησης που αντικαθιστά τους εξαιρετικούς λόγους του προηγούμενου μεταναστευτικού κώδικα(ν.4251). Ωστόσο, σύμφωνα με τον κο Καψάλη τα σημαντικότερα από τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το κράτος θα είχαν αποφευχθεί αν εξαρχής είχαν ασφαλιστεί οι οικονομικοί μετανάστες, συνεισφέροντας στην επιβίωση των ασφαλιστικών ταμείων και κατ' επέκταση δεν θα υπήρχε ανάγκη για τους νόμους που προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν διαχρονικά το πρόβλημα όπως ο νόμος Λοβέρδου το 2010 ή ο νόμος Κατρούγκαλου το 2016.

Η υπερεξάρτηση του εργαζόμενο από τον εργοδότη που αναφέρθηκε παραπάνω καλύπτεται από την παροχή άδειας διαμονής στους μετανάστες, αλλά η επισφάλεια παραμένει όπως και ο κίνδυνος να αποχωρήσουν από τη χώρα αφού από τα εκτιμώμενα κίνητρα που θα έπρεπε να δίνει ο νόμος, τακτοποιεί μόνο αυτό της άδειας διαμονής αφήνοντας άλλα καίρια ζητήματα όπως αυτό της ασφάλισης, αρρύθμιστα. Για παράδειγμα ένας εργαζόμενος πού έχει τρία χρόνια νόμιμης ασφάλισης πέφτει στην στενωπό του νόμου Κατρούγκαλου πού του αφαιρεί κομμάτι της σύνταξης. Άλλο παράδειγμα αποτελεί και η οικογενειακή επανένωση πού εφαρμόζεται μόνο για μετανάστες που έχουν ήδη την οικογένεια τους στην Ελλάδα. Έτσι λοιπόν, ενώ φαίνεται ότι η τροπολογία είναι σωτήρια δίνοντας την ευκαιρία να νομιμοποιηθούν έως και 100.000 άνθρωποι, η ρύθμιση δεν αντιμετωπίζει τις υπόλοιπες σοβαρές ελλείψεις και παραλείψεις που είναι δυνατόν να οδηγήσουν και σε νέα τροποποίηση του νόμου, είτε για λόγους αποφυγής μαζικής εξόδου εργαζομένων από τη χώρα, είτε για λόγους εσωτερικής πολιτικής κατανάλωσης. Ουσιαστικά εκτίμηση του καθηγητή είναι ότι η κατάργηση της παραδοσιακής άδειας διαμονής για εξαρτημένη εργασία και η αντικατάσταση της με αυτή του νέου τύπου αποσκοπεί τόσο στη δέσμευση των οικονομικών μεταναστών σε “μιας χρήσης” μεταναστευτική πολιτική, όσο και στην κατάθεση διαπιστευτηρίων στους εργοδότες ότι κοπιάζει για την προάσπιση των συμφερόντων τους, εξασφαλίζοντας φθηνά εργατικά χέρια.

Κύρια έκφραση της προαναφερθείσας “μιας χρήσης” μεταναστευτικής πολιτικής είναι και οι επιδιωκόμενες από το ελληνικό κράτος διμερείς συμφωνίες με χώρες της Ασίας και του Μαγκρέμπ. Οι κυβερνήσεις της Νέας Δημοκρατίας από το 2019 και έκτοτε στράφηκαν συστηματικά στις προσπάθειες για σύναψη διακριτικών συμφωνιών ώστε να εξασφαλίσουν εργατικά χέρια για τους κλάδους με τη μεγαλύτερη ανάγκη που προαναφέραμε. Παρόλα αυτά τα κατάφερε μόνο με χώρες που διαπιστωμένα έχουν έλλειμμα δημοκρατίας όπως το Μπαγκλαντές, αποτυγχάνοντας να έρθουν σε συμφωνία με άλλες που σέβονται τα δικαιώματα των πολιτών τους όπως το Βιετνάμ και στην περίπτωση της Αιγύπτου, με την οποία αν και επτεύχθη συμφωνία, η εφαρμογή της ανεστάλη αρχικά από τους ίδιους τους εργοδότες που την χαρακτήρισαν υπερπροστατευτική, αν και αυτή η προστασία αφορά εν τέλει στοιχειώδη εργατικά δικαιώματα.

Όπως και να 'χει για τον κο Καψάλη η προωθούμενοι όροι καταναγκαστικής εργασίας στους μετανάστες αποτελούν προοίμιο για την εφαρμογή τους και στους Έλληνες εργαζόμενους, που ήδη βρίσκονται σε εργασιακό αδιέξοδο αφού οι συνθήκες δεν είναι πρόσφορες ούτε για αυτούς. Και αυτοί αντιμετωπίζονται σαν μετανάστες στην ίδια τους τη χώρα, κάνοντας την εποχή που οι εφαρμοσμένες σήμερα στους μετανάστες ακραίες μορφές ευελιξίας στην εργασία θα επεκταθούν και σε αυτούς, πολύ κοντινή.

Σε γενικές γραμμές ο νέος μεταναστευτικός κώδικας αγγίζει ακροθιγώς τα χρόνια προβλήματα των οικονομικών μεταναστών στην Ελλάδα, νομιμοποιώντας τους μεν, αλλά καταργώντας την άδεια εξαρτημένης εργασίας και αντικαθιστώντας την με την εποχιακή, τους βάζει σε ένα νέο κύκλο επισφάλειας. Και αυτό γιατί σε περίπτωση που χάσει κάποιος εργαζόμενος στην άδεια εργασίας του το 2024 μπορεί να ανανεώσει μόνο για εποχική εργασία. Ομοίως και όταν λήξει η άδεια του που βρίσκεται σε ισχύ, λαμβάνει αυτή για εποχική εργασία, δηλαδή να εργαστεί στους τομείς που προαναφέρθηκαν του τουρισμού και του αγροτικού τομέα. Κατά συνέπεια αναγκάζει όλους όσους εργάζονται σε άλλες μορφές εξαρτημένης εργασίας που καταργούνται με τον νόμο 5038/23 να στραφούν είτε στην αδήλωτη εργασία, είτε κρυφά σε εργασία διαφορετική από την τυπική τους άδεια, είτε στην χειρότερη προοπτική για την ελληνική οικονομία, της φυγής τους σε άλλη χώρα με πιο ξεκάθαρη μεταναστευτική νομοθεσία. Σε αυτό βέβαια θα έχουν συμβάλει και άλλοι παράγοντες που λαμβάνονται σοβαρά υπόψιν από αυτούς τους ανθρώπους όπως η συνταξιοδοτική ρύθμιση του νόμου Κατρούγκαλου που προβλέπει είκοσι χρόνια νόμιμης διαμονής και ουσιαστικά το κράτος ζητάει κάτι που ποτέ δεν έχει δώσει, αλλά και σε θέματα όπως η οικογενειακή επανένωση, η στέγαση, η εκπαίδευση, το ασφαλιστικό και φυσικά το ύψος των μισθών. Για τον Απόστολο Καψάλη το δέον θα ήταν να ληφθεί και από τους εργοδότες πρωτοβουλία για αύξηση των μισθών ώστε να αποφευχθεί το ενδεχόμενο να φυλλορροήσουν εργατικά χέρια προς τις άλλες μεσογειακές κυρίως χώρες, αλλά και για τα κινήματα της Αριστεράς που λάμπουν δια της απουσίας τους, ώστε να πιέσουν προς την βελτίωση των εργασιακών συνθηκών και την επαναφορά των συλλογικών συμβάσεων εργασίας.

ΕΛ.Ε.Δ.Α

Στο ίδιο μήκος κύματος με αυτό το καθηγητή κου Απόστολου Καψάλη κινείται και η κριτική/θέση της Ελληνικής Ένωσης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΛ.Ε.Δ.Α) για την ρύθμιση της τροπολογίας Καιρίδη. Η βασική αιτία της ψήφισης της εντοπίζεται στο αδιέξοδο που οδήγησαν οι αυταρχικές πολιτικές για το άσυλο και τη μετανάστευση τα τελευταία χρόνια. Συνθήκες εκμετάλλευσης αλλά και οι δυσχέρειες πρόσβασης στο κοινωνικές παροχές οδήγησαν αρκετούς οικονομικούς

μετανάστες στο να φύγουν από την Ελλάδα, αλλά και οι συνθήκες που αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητά τους όπως η ρατσιστική βία απέτρεψαν την εισδοχή νέων μεταναστών στη χώρα. Μοιραία οδηγηθήκαμε σε έλλειψη εργατικών χεριών με μακροπρόθεσμο αποτέλεσμα την φθορά των αναπτυξιακών χαρακτηριστικών της ελληνικής οικονομίας, αφού ο πρωτογενής τομέας, ο τουρισμός και οι κατασκευές δεν έβρισκαν εργαζόμενους.

Αν και δεν διατηρείται από τον προηγούμενο νόμο του 2014 ο όρος “κοινωνική ένταξη” στον τίτλο, ωστόσο αναγνωρίζεται ότι πρόκειται για ευρείας κλίμακας μαζική νομιμοποίηση, η οποία αποτελεί μια αισιόδοξη εξέλιξη για την υιοθέτηση σταθερής μεταναστευτικής πολιτικής, υπό την αίρεση βέβαια να μην υπονομευτεί από την γραφειοκρατία όπως στο παρελθόν. Παρόλο όμως τα θετικά της τροπολογίας σύμφωνα με την Ελ.Ε.Δ.Α, οι όροι και οι συνθήκες απασχόλησης δεν αλλάζουν σημαντικά παραμένοντας μη αξιοπρεπείς στις περισσότερες των περιπτώσεων. Συν τοις άλλοις, η παροχή αυτών των αδειών διαμονής εφάπαξ και για περιορισμένη διάρκεια αποδεικνύει το ευκαιριακό του πράγματος και την πρόθεση του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου να αντιμετωπίσει επιφανειακά το ζήτημα. Ουσιαστικά η Ένωση διαβλέπει μία κοντόφθαλμη, συντηρητική και αναποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος της έλλειψης εργατικών χεριών που λειτουργεί ως βαλβίδα αποσυμπίεσης, ενώ με τις διατάξεις που εισάγει καθιστά τους οικονομικούς μετανάστες ομήρους των εργοδοτών, νομιμοποιώντας την εκμετάλλευσή τους. Τέλος, εκφράζεται ο προβληματισμός για τις προθέσεις των εργαζομένων εφόσον μετακυλήσουν σε άλλο τύπο αδείας, που δεν αποκλείεται να εγκαταλείψουν τη χώρα, ρίχνοντας την σ’ ένα φαύλο κύκλο αναζήτησης και πάλι οικονομικών μεταναστών με μοναδικό ωφελημένο το κράτος και τις επιχειρήσεις που καρπώνονται τα βραχυπρόθεσμα οφέλη αυτόν τον πολιτικών. Ανεξαρτήτως όμως των προβληματισμών που διατυπώνονται, η ΕΛΕΔΑ εγκρίνει και στηρίζει την υλοποίηση αυτής της τροπολογίας, θεωρώντας την ευκαιρία για απόκτηση θεμελιωδών δικαιωμάτων και μετατροπή της σε πάγιο μηχανισμό διορθωτικής προσαρμογής της μεταναστευτικής πολιτικής της Ελλάδας.⁵⁰

50 Τροπολογία Καιρίδη: ναι, νομιμοποίηση, αλλά πολύ λίγη και πολύ αργά: www.hllhr.gr

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Με κλεισμένη πλέον μια δεκαετία από την αρχική εφαρμογή μεταναστευτικών κωδίκων αλλά και μια εμπειρία τριάντα πέντε ετών σε νομολογία σχετικά με μεταναστευτικά θέματα -εισοχής πλέον- μεταναστών αλλά και προσφύγων, μπορούμε να συναγάγουμε κάποια πολύ χρήσιμα συμπεράσματα για την κατάρτιση αλλά και την εφαρμογή τους. Αρχικά θα πρέπει να θέσουμε το πλαίσιο, βάζοντας στην εξίσωση αρκετούς παράγοντες. Αυτοί επί παραδείγματι μπορεί να σχετίζονται μεταξύ άλλων με την εποχή στην οποία κλήθηκαν να δώσουν λύσεις, τη θέση της χώρας μας -γεωγραφική και όχι μόνο- στον κόσμο και τις αλλαγές που συντελούνται σε αυτόν, την ενσωμάτωση κοινοτικών οδηγιών και του ενωσιακού δικαίου, τη βούληση της εκάστοτε πολιτικής ηγεσίας της Ελλάδας αλλά και το τυχαίο γεγονός που θα μπορούσε να αποδειχθεί “*trigger event*” για το ξέσπασμα ενός μεταναστευτικού ή προσφυγικού κύματος. Είναι λοιπόν γενική διαπίστωση ότι πήρε στην ελληνική πολιτεία αρκετά χρόνια να συνειδητοποιήσει, να κατανοήσει και να αντιμετωπίσει τα ζητήματα που προέκυψαν από την υποδοχή του πρώτου ακόμα μαζικού κύματος οικονομικών μεταναστών στις αρχές της δεκαετίας του 1990 από την Αλβανία. Το διάστημα μέχρι την πρώτη προσπάθεια για νομιμοποίηση το 1997 με τις λευκές και πράσινες κάρτες, άλλα και μετά, ως την δεύτερη το 2005 που πλέον οι Ασιάτες -κυρίως Αφγανοί και Μπαγκλαντεσιανοί- μετανάστες και πρόσφυγες αυξήθηκαν λόγω του πολέμου στο Αφγανιστάν που πυροδότησε η 11ή Σεπτεμβρίου 2001, η Ελλάδα θα έχει πολλές ευκαιρίες να προχωρήσει σε μαζικές νομιμοποιήσεις ώστε να λύσει το θέμα της νόμιμης διαμονής των μεταναστών. Θα μείνουν όμως ανεκμετάλλευτες αφού από τις κυβερνήσεις κυρίως του ΠΑΣΟΚ αλλά και της Νέας Δημοκρατίας λαμβάνονται υπ’ όψιν τα συντηρητικά αντανakλαστικά των κομματικών ακροατηρίων τους, όσο και της ελληνικής κοινωνίας που δεν ήταν έτοιμη ακόμη να το δεχθεί. Η δεύτερη προσπάθεια νομιμοποίησης με τον νόμο 3386/05 αναγνωρίζει ότι εγείρονται θέματα οικογενειακής επανένωσης όμως με τα δύσκολα κριτήρια που την χορηγεί, δηλαδή την ελληνομάθεια και τα εισοδηματικά δεδομένα και πάλι δίνει το στίγμα ότι το βασικό μέλημα της κυβέρνησης είναι να χρησιμοποιήσει τους οικονομικούς μετανάστες για εργασιακούς λόγους και την κάλυψη των εργασιακών αναγκών της χώρας και όχι να προχωρήσει στην οριστική νομιμοποίηση τους. Αν εξαιρέσει κάποιος τον ν.4251/14, ο οποίος διέρρηξε μια διαχρονική και αμιγώς εργασιοκεντρική λογική, δίνοντας έμφαση στη ρύθμιση με βάση την πραγματική διαμονή στη χώρα, είναι εργασιοκεντρική η λογική των κυβερνήσεων που συνέταξαν τους νόμους για το μεταναστευτικό αλλά και τον κώδικα μετανάστευσης του 2023 και αυτό μπορεί εύκολα να γίνει κατανοητό από τις συνεντεύξεις που

ελήφθησαν για αυτή την εργασία, όπως του Διευθυντή Μεταναστευτικής πολιτικής του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου κυρίου Κοσμίδη. Αυτή είναι η οπτική της κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας για το θέμα. Συνεχίζει όμως να είναι και επιλεκτική η μετανάστευση μόνο που τώρα δεν πρέπει να αποδείξουν οι μετανάστες με δική τους μέριμνα ότι είναι χρήσιμοι για την ελληνική οικονομία, ότι δηλαδή έχουν κατορθώσει να συνάψουν σύμβαση εργασίας με κάποιον εργοδότη κι ότι συμπληρώνουν έναν καθορισμένο αριθμό εργάσιμων ημερών στη διάρκεια του έτους κάνοντας λέξη κλειδί τα ένσημα⁵¹. Πλέον η λέξη κλειδί είναι η «μετάκληση», δηλαδή η καθολική προσαρμογή των πολιτών τρίτων χωρών στις ανάγκες των εργοδοτών και κατ' επέκταση της ελληνικής οικονομίας. Διαφαίνεται ξεκάθαρα και από τη λογική των διακρατικών συμφωνιών που επιδιώκουν και προωθούν οι κυβερνήσεις της Νέας Δημοκρατίας στη δεκαετία που διανύουμε. Στην αντίθετη κατεύθυνση, η προσέγγιση των κομμάτων της αντιπολίτευσης με προεξάρχον το κόμμα του ΣΥΡΙΖΑ που ευνοεί μια περισσότερο ουμανιστική προσέγγιση των μεταναστευτικών θεμάτων, προτάσσοντας τον παράγοντα άνθρωπο. Το «βήμα παραπάνω» αποφεύγεται και με τα επόμενα νομοθετήματα μέχρι και τον μεταναστευτικό κώδικα του 2014 αφού δεν ρυθμίζονται εξ ολοκλήρου θέματα που προέκυψαν στο διάστημα μέχρι αυτόν, όπως την ιθαγένεια της δεύτερης γενιάς μεταναστών που κοντεύει πλέον στην ενηλικίωση. Εκφράζεται από κάποιους μια άποψη που λέει ότι το να μην έχει ένα κράτος -ή τουλάχιστον να ισχυρίζεται- ότι δεν έχει συγκροτημένη μεταναστευτική πολιτική, αποτελεί από μόνο του πολιτική, η οποία περιλαμβάνει βέβαια τις πράξεις και τις παραλείψεις και αυτό φαίνεται μάλλον να ισχύει στην περίπτωση της Ελλάδας, που ακόμα και σήμερα δεν προβαίνει στην οριστική τακτοποίηση του καθεστώτος διαμονής των οικονομικών μεταναστών.

Η αντίληψη ότι «αυτοί κάποια στιγμή θα φύγουν, δεν θα μείνουν εδώ» ήταν τόσο διαδεδομένη ώστε υπονόμει ακόμα και τις καλύτερες προθέσεις. Και σαν να μην έφτανε αυτό- μια δημόσια διοίκηση, δηλαδή και μία κοινωνία πεπεισμένες ότι αυτοί δεν θα μείνουν- , το χειρότερο κυοφορείται στη συνειδήσεις των ίδιων των μεταναστών και προσφύγων: «είμαστε περαστικοί από δω» επομένως, αν είσαι περαστικός, δεν έχεις κανένα λόγο να διεκδικήσεις το οποιοδήποτε τμήμα κοινωνικού μερίσματος που θα μπορούσε να σου αναλογεί. Οδηγούμαστε λοιπόν σε ένα τριπλό αρνητικό άθροισμα που καθιστά την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και την κοινωνική συνοχή ακόμα ευκολότερη λεία της ξενοφοβικής επιβουλής. Το κράτος δεν εννοεί να στείλει το μήνυμα μιας στοιχειώδους ένταξης με την πεποίθηση ή την ελπίδα ότι οι άνθρωποι θα φύγουν και με το φόβο μήπως αυτό το μήνυμα εκληφθεί ως πρόσκληση εισόδου- πρόκειται για το σκιάχτρο του περιβόητο pull factor. Οι άνθρωποι- τόσο οι ίδιοι οι πρόσφυγες και μετανάστες, όσο και η ελληνική κοινωνία

51 Απόστολος Κανάλης, (2011). «Αδήλωτη απασχόληση και μετανάστευση: “νομιμοποίηση” των μεταναστών μέσα από την εργασία τους ή νομιμοποίηση της εργασίας τους ; » στο Α. Μωυσίδης & Δ. Παπαδοπούλου (επιμ.), *Η κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών στην Ελλάδα: Η εργασία, εκπαίδευση, ταυτότητες*, Κριτική, Αθήνα σ. 90-91

συγκλίνουν στην προοπτική της προσωρινότητας. Την προτιμούν. Είναι αλήθεια ότι για λίγο καιρό μπορείς να υποφέρεις με την προσδοκία ότι κάτι θα αλλάξει προς το καλύτερο. Η ελπίδα δίνει δύναμη. Η ματαιώση οδηγεί στην απόγνωση, τη δυσαρέσκεια και το φόβο.⁵² Μπορεί να αντιληφθεί κανείς ότι η πολιτικές στο μεταναστευτικό όπως σχεδιάζονται και εφαρμόζονται αποτελούν “μη πολιτικές” ευνοώντας την ιδεολογική καλλιέργεια πολιτικών σκοπιμοτήτων μέσω του φόβου για τον “ξένο”. Η απόκρυψη των πραγματολογικών διαστάσεων των φαινομένων, η άγνοια της ίδιας της διοίκησης γύρω από αυτά και η αναποτελεσματικότητα των μέτρων εργαλειακής διαχείρισης αντανakλώνται ήδη σε επιθετικές αντιμεταναστευτικές αντιλήψεις που ενδημούν και φαίνεται να κυριεύουν ολοένα και μεγαλύτερο τμήμα της ελληνικής κοινής γνώμης.⁵³

Ένα άλλο συναφές ζήτημα είναι και η λεγόμενη δεύτερη γενιά μεταναστών που μεγαλώνει, σπουδάζει και εργάζεται στην Ελλάδα. Ουσιαστικά πρόκειται για τα παιδιά των μεταναστών που γεννήθηκαν ή ακολούθησαν τους γονείς τους στην Ελλάδα σε μικρή ηλικία. Η ενσωμάτωση τους αποτελεί ένα εξαιρετικά σημαντικό πολιτικό διακύβευμα που αντιμετωπίζουν σήμερα οι πολυπολιτισμικές ευρωπαϊκές κοινωνίες. Οι νομοθετικές πρωτοβουλίες στη χώρα μας αντιμετώπισαν μόνο μία πτυχή του μεταναστευτικού ζητήματος και συγκεκριμένα τη νομιμοποίηση της παραμονής και της εργασίας των οικονομικών μεταναστών, αφού τόσο ο νόμος 2910/01 όσο και τα 3386/05 δεν τόλμησαν να προσεγγίσουν τη μετανάστευση στη μακροπρόθεσμη προοπτική της, δηλαδή στην ουσιαστική ένταξη στην ελληνική κοινωνία των αλλοδαπών που βρέθηκαν στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια και επιθυμούν να δημιουργήσουν σταθερούς δεσμούς. Ειδικότερα δεν τόλμησαν την κοινωνική ένταξη που αποσκοπεί στη χορήγηση δικαιωμάτων στους υπηκόους τρίτων χωρών, τα οποία διασφαλίζουν την αναλογικώς ισότιμη συμμετοχή τους στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή της χώρας. Το θέμα λοιπόν της ενσωμάτωσης της δεύτερης γενιάς μεταναστών αποτελεί μία χρόνια εκκρεμότητα αφού δεν υπήρχε καμιά νομοθετική ρύθμιση έως τον μεταναστευτικό κώδικα του 2014, ενώ ταυτόχρονα δεν εξασφαλιζόνταν οι πολιτογράφηση των παιδιών των μεταναστών ακόμη και όταν έχουν ολοκληρώσει τις βασικές σπουδές στην Ελλάδα.⁵⁴

Κρίσιμη προσδοκία παραμένει η αποτελεσματική συμπερίληψη μέσα από την απόκτηση της νομιμότητας για εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπους οι οποίοι έχουν συγκροτήσει βιοτικούς δεσμούς με την Ελλάδα. Όσο οι άνθρωποι αυτοί ζουν σε ζώνες ανασφάλειας τόσο η περιπέτεια των ιδίων και της ευρύτερης κοινωνίας συνεχίζεται, μπαίνοντας σε ολοένα σκοτεινότερα μονοπάτια διχοτομικών αντιλήψεων. Οι αντιλήψεις αυτές τρέφουν τον ακροδεξιό λόγο, τη ρατσιστική βία και

52 Δημήτρης Χριστόπουλος, *Αν το προσφυγικό ήταν πρόβλημα, θα είχε λύση*, Πόλις, Αθήνα, 2020 σ.179-180

53 Κώστας Τσιτσελίκης, Το μεταναστευτικό ως μεταβλητή γεωμετρία δικαιωμάτων και αποκλεισμών. www.constitutionalism.gr/tsitselikis.

54 Βίβιαν Γαλατά, « Ορισμός του νομικού και κοινωνιολογικού περιεχομένου της έννοιας “Μετανάστες δεύτερης γενιάς”. Στο Δ. Μπαλούρδος & Μ. Χρυσάκης (επιμ.). *Η δεύτερη γενιά μεταναστών στην Ελλάδα: κοινωνικά χαρακτηριστικά, προβλήματα και πολιτικές ενσωμάτωσης*, ΕΚΚΕ, Αθήνα, 2014, σ. 23-25

κυρίως την ανέξοδη καλλιέργεια φοβικών συνδρόμων. Αντ’ αυτού μόνο με “*ad hoc*” ρυθμίσεις προσπαθεί να λύσει το πρόβλημα της εξεύρεσης εργατικών χεριών στην ελληνική οικονομία, όπως την περίφημη τροπολογία Καιρίδη, που βέβαια προσφέρει νομιμοποίηση σε μια κατηγορία μεταναστών αλλά δεν λύνει το πρόβλημα αφού εμπίπτουν σε αυτή μόνο ένας συγκεκριμένος αριθμός. Επανερχόμενοι στον νόμο 5038, ίσως να πρόκειται για ένα αχρείαστο νομοθέτημα που ικανοποιεί αμιγώς επικοινωνιακές ανάγκες σε μια παρατεταμένη προεκλογική περίοδο αφού ο ορίζοντας εφαρμογής του είναι μακροπρόθεσμος. Επιπλέον διέπεται από ένα διαφορετικό πνεύμα σε σχέση με τον προηγούμενο επειδή περιορίζει τις προοπτικές μόνιμης τακτοποίησης του καθεστώτος διαμονής των παράτυπα διαμενόντων μεταναστών, ιδίως μέσα από τη συρρίκνωση των προϋποθέσεων υπαγωγής στις διατάξεις των ανθρωπιστικών και κυρίως εξαιρετικών λόγων. Ακόμα επέρχεται μια έντονη επισφαλαιοποίηση πολλών νόμιμα διαμενόντων πολιτών τρίτων χωρών, μέσα από τον περίτεχνο εγκλωβισμό κατόχων αδειών διαμονής για εξαρτημένη εργασία στη μετάκληση και στη σύγχρονη εκδοχή της εποχικής εργασίας.⁵⁵ Οι μετανάστες βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό που φαίνεται να συνδέεται περισσότερο με καταστάσεις διαβίωσης και συνειδητότητας παρά με συνθήκες εργασίας, εξουσίας και εκμετάλλευσης. Το κράτος αναδεικνύεται σε θεσμό που ωθεί τα άτομα προς την ένταξη, αντί να παρέχει υπηρεσίες ως αντίβαρο στις κοινωνικές ανισότητες. Ο κοινωνικός αποκλεισμός διακρίνεται στην ανάπτυξη του παγκόσμιου καταμερισμού εργασίας, στην αύξηση των ευέλικτων μορφών εργασίας και απασχόλησης και στην απορρύθμιση του κράτους πρόνοιας. Είναι ξεκάθαρο ότι οι μετανάστες εργαζόμενοι συνδέονται με άτυπα οικονομικά και πολιτισμικά δίκτυα προστασίας της παραοικονομίας που μαζί με την εργασία και την απασχόληση στον τομέα για παράδειγμα της οικιακής εργασίας ουσιαστικά τους εγκλωβίζουν σε μηχανισμούς διαβίωσης που κάνουν τη μελλοντική τους ένταξη σχεδόν αδύναμη.⁵⁶

Περνώντας τώρα στο θέμα της ένταξης που μνημονεύτηκε από πολλούς εισηγητές και αγορητές των νομοσχεδίων αλλά και εξωκοινοβουλευτικών προσώπων, ο καθένας το βλέπει ξεχωριστά από τη σκοπιά του και είτε θέλει λύσεις εδώ και τώρα, όπως οι εκπρόσωποι των φορέων ή τα κόμματα της Αριστεράς, είτε το βλέπουν πιο ρεαλιστικά όπως ο αγορητής της ΔΗΜ.ΑΡ Γιάννης Πανούσης και ο Άγγελος Συρίγος. Είναι φανερό λοιπόν ότι αυτή δεν επιτυγχάνεται μέσω των άρθρων ενός νόμου, αλλά μέσα από το σχολείο, που αποδεδειγμένα είναι ο πιο αποτελεσματικός μηχανισμός ένταξης. Μάλιστα όπως μας ανέφερε ο κύριος Συρίγος, η κοινωνική ένταξη μπήκε στον τίτλο του κώδικα του 2014 διότι υπήρχαν διατάξεις στην Ε.Ε που το επέβαλαν, χωρίς να υπάρχει κάποια άλλη προσδοκία από αυτό. Γιαυτό και στον τελευταίο κώδικα του 2023 απουσιάζει ο όρος “κοινωνική ένταξη”, αφού αποτελεί ένα πολυτομεακό ζήτημα και απαιτεί

55 Απόστολος Καψάλης, *Μετανάστες εργάτες γης: καθεστώς εξαίρεσης στην εργασία και την κινητικότητα*. Άπαρσις, Αθήνα, 2023 σ.26-27

56 Ιορδάνης Ψημμένος, ο.π, σ. 146

συνεργασία πολλών οργανισμών, υπουργείων και ειδικών επιτροπών, οπότε το χρηστό θα ήταν να αντιμετωπιστεί ξεχωριστά.⁵⁷

ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ- ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΣΤΟΧΩΝ

Αν θα έπρεπε να επικεντρώσουμε την προσοχή και την παρατήρησή μας εκτός από το γράμμα και στο πνεύμα των μεταναστευτικών κωδικών ώστε να καταλήξουμε στην ερμηνεία που πλησιάζει περισσότερο στην αλήθεια, είναι αναγκαίο να σταθούμε και στην πραγματικότητα που βιώνει ένας οικονομικός μετανάστης. Αυτή πραγματικότητα χαρακτηρίζεται σίγουρα από αβεβαιότητα στο πεδίο της απασχόλησης και τις συνθήκες διαβίωσης που σαφώς δεν ταιριάζουν στην Ελλάδα του 21ου αιώνα. Συν τοις άλλοις έχει να αντιμετωπίσει και τη νομική αβεβαιότητα, αφού τα νομοθετήματα που εισήχθησαν ως τώρα αγγίζουν το ζήτημα της τακτοποίησης, αλλά δεν το επιλύουν οριστικά. Σε συνδυασμό με τις αρνητικές επιπτώσεις του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, η επισφάλεια τους εντείνεται και εκφράζεται μέσα από την έλλειψη πρόσβασης σε κοινωνικές υπηρεσίες όπως η υγειονομική περίθαλψη, η κοινωνική ασφάλιση και η εκπαίδευση. Η θέση δε των παράτυπων μεταναστών γίνεται ακόμα πιο ευάλωτη καθώς πέφτουν συχνά θύματα εργασιακής εκμετάλλευσης από εργοδότες που εκμεταλλεύονται αυτή την κατάσταση για να προσφέρουν χαμηλούς μισθούς και άσχημες συνθήκες εργασίας. Οι μετανάστες της περισσότερες φορές αναγκάζονται να δεχθούν τους όρους αυτούς στην απασχόληση τους λόγω έλλειψης άλλων επιλογών και της γενικότερης αβεβαιότητας τους για το μέλλον.

Η θέσπιση των κωδικών μετανάστευσης σαφώς και έφερε τη διαβίωσή τους σε ένα αρκετά ικανοποιητικό επίπεδο, πλην όμως αυτό ισχύει για τους νόμιμους μετανάστες. Από εκεί και πέρα θεωρούμε ότι είναι αναγκαίο να υπάρξει πολιτική βούληση που θα φέρει ολοκληρωμένα νομοθετήματα, ώστε να βελτιωθούν στο έπακρο οι συνθήκες διαβίωσης, περίθαλψης, ασφάλισης αλλά και γενικότερα του καθεστώτος διαμονής και των παράτυπων μεταναστών που βρίσκονται στον αέρα προωθώντας παράλληλα τα δικαιώματα όλων εργαζομένων σε κάθε τομέα της οικονομίας. Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει σημαντικά βήματα προς τη διασφάλιση και την προστασία των δικαιωμάτων και των παράτυπων μεταναστών όπως ο νόμος 4052/12 που προβλέπει διευκόλυνση των καταγγελιών για παράνομα απασχολούμενους μετανάστες σε εργατικά κέντρα. Ακόμα έχουν τη δυνατότητα να προσφύγουν στα δικαστήρια για προστασία των δικαιωμάτων τους, συμπεριλαμβανομένης της διεκδίκησης οφειλόμενων μισθών ή προβλέπει πρόστιμα και κυρώσεις για παραβάσεις στην ίση μεταχείριση στην εργασία. Αν μη τι άλλο όμως, το πρόβλημα της αδήλωτης εργασίας θα συνεχίσει να σοβεί τόσο στον αγροτικό τομέα, όσο και σε

57 Συνέντευξη Άγγελου Συρίγου, ο.π

αυτόν τον κατασκευών, των οικιακών υπηρεσιών ή των υπηρεσιών υγείας. Από τον καιρό της πανδημίας ζούμε όχι απλώς στην εποχή της μετανάστευσης αλλά την εποχή μετά τη μετανάστευση. Ωστόσο σήμερα βιώνουμε ακόμα σφοδρότερο κύμα βίας που εξωθεί και εξαναγκάζει μάζες να μετακινηθούν. Το δε παγκόσμιο σύμφωνο του ΟΗΕ (2018) θέτει το όλο πλαίσιο. Παρόλα αυτά αντί να υποχρεώνουν τα κράτη να εφαρμόζουν τα θεμελιώδη δικαιώματα έχει αναπτυχθεί το λεγόμενο «μαλακό δίκαιο» που δεν είναι δυστυχώς δεσμευτικό. Το παγκόσμιο σύμφωνο του ΟΗΕ μιλάει για «ασφαλή και τακτική μετανάστευση» ενώ αναγνωρίζει την ανάγκη για μία «ολοκληρωμένη προσέγγιση» που «μεγιστοποιεί τα συνολικά οφέλη της μετανάστευσης αντιμετωπίζοντας ταυτόχρονα τους κινδύνους και τις προκλήσεις για τα άτομα και τις κοινότητες με αυτό». Η κοινωνία μετά τη μετανάστευση αντιπροσωπεύει μία αυτό- αναστοχαστική στροφή εντός των καθιερωμένων μεταναστευτικών κοινωνιών. Οι διαδικασίες μετανάστευσης συνόδευσαν τα σύγχρονα εθνικά κράτη για αιώνες. Αυτό που αμφισβητήθηκε ιστορικά δεν είναι η πραγματικότητα της μετανάστευσης, αλλά η κανονικότητά της. Ο ρατσισμός, ο αντισημιτισμός και ο υπερεθνικισμός υπήρξαν ιστορικά οι μορφές άρνησης της κανονικότητας με θανατηφόρες συνέπειες για τις μειονότητες που επηρεάζονται από αυτές, αλλά και τελικά για τις σκεπτικιστικές για τη μετανάστευση πλειονότητες των κοινωνιών αυτών. Ωστόσο αυτές οι διαχωριστικές πρακτικές και οι ανταγωνιστική αμυντική πανικοί που σχετίζονται με αυτές υπέστησαν τέτοια ρήγματα που περνούν στον πυρήνα της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής σφαίρας και επεκτείνονται σε σημείο που σήμερα δημιουργούν νέους χώρους έντασης.⁵⁸

Περνώντας στις τελευταίες νομοθετικές ρυθμίσεις σαφώς και τροπολογία 56/7 της 14/12/2023, γνωστή και ως τροπολογία Καιρίδη, κινείται σε θετικότατη κατεύθυνση και θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μία ευρεία νομιμοποίηση αφού τακτοποιεί, προσφέροντας άδεια διαμονής για εξαρτημένη εργασία και παροχή υπηρεσιών έργου, σε πολίτες τρίτων χωρών που διαθέτουν προσφορά εργασίας, ήταν στην Ελλάδα ως την 30ή Νοεμβρίου 2023 και, το σημαντικότερο παραμένουν τρία χρόνια μετά την αίτηση τους ώστε να τους παρασχεθεί η δυνατότητα νόμιμης απασχόλησης. Γίνεται σαφές ότι μέσα από την ανάλυση των πτυχών της μεταναστευτικής πολιτικής που ακολουθήθηκε ως τώρα από το ελληνικό κράτος, η νομοθεσία γίνεται κρίσιμο όχημα για την προστασία ειδικά των παράτυπων μεταναστών, την αντιμετώπιση της εργασιακής εκμετάλλευσης και την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αν μη άλλο τα μέτρα της επιβολής προστίμων και ακυρώσεων σε εργοδότες που θα απασχολήσουν παράτυπους μετανάστες, είτε θα παραλείψουν σκοπίμως να τους δηλώσουν, θα αποτρέψουν την εκμετάλλευσή

⁵⁸ Σπυροπούλου, Γ. Παρσάνογλου, Δ κ.α (2021), «Η μεταναστευτική/προσφυγική κινητικότητα στα χρόνια της πανδημίας: η κρίση πριν και μετά». Στο Καψάλης Α., Κουμαριανός, Β. και Κουραχάνης Ν. (επιμ.) *κοινωνική πολιτική, αυταρχικός νεοφιλελευθερισμός και πανδημία*. Τόπος, Αθήνα, 2021, σ.341-343

τους και θα διασφαλίζουν τη συμμόρφωση των εργοδοτών, ωθώντας τους στην ισότιμη μεταχείριση. Από την άλλη, η εισαγωγή των μέτρων αυτών σε μια “ad hoc” τροπολογία, καθιστά απαραίτητη την περαιτέρω βελτίωση και αναθεώρηση της νομοθεσίας προκειμένου να εξασφαλιστεί η πλήρης προστασία των οικονομικών μεταναστών, είτε διαθέτουν νομιμοποιητικά έγγραφα, είτε όχι. Επιπλέον, στόχος θα πρέπει να είναι η ανάπτυξη προγραμμάτων και πολιτικών που θα προωθούν την κοινωνική συνοχή και την καθολική ευημερία των μεταναστών καθώς αποτελούν ενεργό και ζωτικό κομμάτι της ελληνικής κοινωνίας και της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας. Η δημιουργία ενός δίκαιου και βιώσιμου συστήματος μετανάστευσης γίνεται εύκολα κατανοητό ότι περνάει μέσα από τη συνεχή αξιολόγηση και βελτίωση της μεταναστευτικής πολιτικής, συγκλίνοντας και υιοθετώντας όλο και περισσότερο ανθρωποκεντρικές πολιτικές.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Σύγχρονη μεταναστευτική πολιτική σημαίνει προσαρμογή των μεταναστών στις ανάγκες της οικονομίας των χωρών υποδοχής ή του καθεστώτος διαμονής και εργασίας στις ιδιαίτερες συνθήκες της μετανάστευσης; Στην ανά χείρας εργασία μελετήσαμε τη διαδικασία σύνταξης και την τελική εκπόνηση των δύο μεταναστευτικών κωδίκων στην Ελλάδα, με απώτερο σκοπό να ανιχνεύσουμε τις συνθήκες που οδήγησαν σε αυτούς, τη σημερινή τάση, αλλά και τις αλλαγές που συντελέστηκαν στο διάστημα από το 2014 έως το 2023, όταν και αντίστοιχα παρουσιάζεται η ανάγκη για την εφαρμογή τους. Αναντίρρητα λοιπόν είναι επιβεβλημένη ανάγκη η χώρα να έχει ένα ενιαίο νομοθετικό κείμενο περί των άδειων διαμονής, των συνθηκών εργασίας και επαρκώς εμπλουτισμένο με όλες τις οδηγίες της Ε.Ε με τις οποίες υποχρεωτικά πρέπει να εναρμονιστεί το εθνικό δίκαιο. Παράλληλα πρέπει να συμπεριληφθούν όλες οι τροποποιητικές υπουργικές αποφάσεις αλλά και να αναμορφωθεί η διαδικασία μετάκλησης που πλέον αποτελεί την βασική πολιτική χώρας για την κάλυψη των εργασιακών της αναγκών. Κι όλα αυτά μέσα στο πλαίσιο της λεγόμενης ψηφιακής μετάβασης που βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη το 2023 και φιλοδοξεί να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά το τέρας της γραφειοκρατίας. Σε κανέναν δεν μπορούμε να καταλογίσουμε απουσία αγαθών προθέσεων και διάθεσης για προσφορά στο εθνικό συμφέρον, όμως χρήσιμο θα ήταν να διερευνηθεί περαιτέρω το κατά πόσο οι νέοι αυτοί νόμοι επέτυχαν το σκοπό τους και αν όντως οι διαδικασίες χορήγησης αδειών διαμονής απλοποιήθηκαν, οι συνθήκες ζωής και εργασία βελτιώθηκαν και γενικά η καθημερινότητά του μετανάστη στην Ελλάδα έγινε καλύτερη.

Οι άνθρωποι πάντα μετακινούνταν σπρωγμένοι από μία ανάγκη: η επί γης πληθυσμιακή κινητικότητα είναι ο κανόνας, τουλάχιστον στις μεγάλες ιστορικές κλίμακες. Από την άλλη σε κανέναν δεν αρέσει να ξεσπιτώνεται. Οι άνθρωποι είναι πάντα διατεθειμένοι να υποφέρουν και να υπομείνουν πολλά, προκειμένου να μείνουν στα σπίτια τους. Στις μέρες μας μόνο το 3% της ανθρωπότητας έχει μεταναστεύσει σε άλλη χώρα, είναι δηλαδή διεθνείς μετανάστες. Μόνο «ένα άτομο ανά 35 ανθρώπους στον πλανήτη είναι σήμερα διεθνής μετανάστης». Η μετανάστευση είναι λοιπόν ο κανόνας, με την έννοια ότι πάντα ο κόσμος μετανάστευε. Είναι όμως και η εξαίρεση, διότι οι μετανάστες δεν αποτελούν παρά ισχνή μειοψηφία.⁵⁹

Καθότι το μεταναστευτικό φαινόμενο και τα ζητήματα που απορρέουν απ' αυτό αποτελούν πολυτομεακά και πολυσύνθετα θέματα, με πολλές απολήξεις και ειδικές παραμέτρους που επηρεάζουν τις ζωές χιλιάδων ανθρώπων, καταλυτικής σημασίας είναι η κατανόηση τους αρχικά, η ψύχραιμη και οξυδερκής αντιμετώπιση τους εν συνεχεία, με λύσεις που θα έχουν πάντα ένα επίκεντρο. Τον άνθρωπο!

⁵⁹ Δημήτρης Χριστόπουλος, *Αν το προσφυγικό ήταν πρόβλημα, θα είχε λύση*, ο.π σ.41

Πηγές- Βιβλιογραφία

Πηγές

Α΄ Άρθρα Εφημερίδων

Παπαδόπουλος, Β. (2023, Μάιος 27). Νέος κώδικας μετανάστευσης, διατήρηση των ίδιων προβλημάτων. *Η εφημερίδα των συντακτών*, σ. 22.

Μεταναστευτικός κώδικας αλλά...για λίγους. (2014, Φεβρουάριος 15-16). *Η εφημερίδα των συντακτών*, σ. 26.

Τρομοκώδικας για μετανάστες (2014, Μάρτιος 20). *Η εφημερίδα των συντακτών*, σ. 40.

Αλλαγές στην Ελλάδα με τον νέο κώδικα. (2014, Φεβρουάριος 12). *Η Καθημερινή*, σ. 9.

Σε 473.124 ανέρχονται οι νόμιμοι μετανάστες. (2014, Φεβρουάριος 16). *Η Καθημερινή*, σ. 6.

Ένα αντιδραστικό νομοσχέδιο στο παρά πέντε των εκλογών.(2023, Μάρτιος 23).*Η Αυγή*, σ. 8.

Άπιαστο όνειρο η διαμονή για ανθρωπιστικούς λόγους. (2023, Μάρτιος 24). *Η Αυγή*, σ. 6.

Βελτιώσεις στον κώδικα μετανάστευσης μετά την κριτική. (2023, Μάρτιος 22). *Η εφημερίδα των συντακτών*, σ. 24.

Κώδικας μετανάστευση με βιασύνη και προχειρότητα. (2023, Μάρτιος 29). *Η εφημερίδα των συντακτών*, σ. 19.

Άρση εμποδίων για δεκαετή άδεια διαμονής και ασυνόδευτους. (2023, Μάρτιος 21) *Η Καθημερινή*, σ. 8.

Β' Αρχεία Πολυμέσων

Επεξεργασία και εξέταση του σχεδίου νόμου του υπουργείου εσωτερικών «κώδικας μετανάστευσης και κοινωνικής ένταξης» μαγνητοσκοπημένη συνεδρίαση της 20-02-2014. *Αρχείο πολυμέσων*, διαθέσιμο στο <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToKtirio/Fotografiko-Archeio/#62363e4e-535f-4e42-bfb4-110b6a4ec60a>

Επεξεργασία και εξέταση του σχεδίου νόμου του υπουργείου εσωτερικών «κώδικας μετανάστευσης και κοινωνικής ένταξης» μαγνητοσκοπημένη συνεδρίαση της 21-02-2014. δεύτερη συνεδρίαση, ακρόαση εξωκοινοβουλευτικών προσώπων. *Αρχείο πολυμέσων*, διαθέσιμο στο [http://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToKtirio/Fotografiko-Archeio/](http://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToKtirio/Fotografiko-Archeio/#fba23b19-7b35-4493-bd73-3eae7538ae6a) #fba23b19-7b35-4493-bd73-3eae7538ae6a

Συνέχιση της επεξεργασίας και εξέτασης του σχεδίου νόμου του υπουργείου εσωτερικών «κώδικας μετανάστευσης και κοινωνικής ένταξης» μαγνητοσκοπημένη συνεδρίαση της 25-02-2014. Τρίτη συνεδρίαση, *Αρχείο πολυμέσων*, διαθέσιμο στο <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToKtirio/Fotografiko-Archeio/#d27f8df5-1bc4-48ec-a173-52babedadb86>

Συνέχιση της συζήτησης επί του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Εσωτερικών «Κώδικας μετανάστευσης και κοινωνικής ένταξης» μαγνητοσκοπημένη συνεδρίαση της 28-02-2014. *Αρχείο πολυμέσων*, διαθέσιμο στο <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToKtirio/Fotografiko-Archeio/#83b980e6-0f58-4ad8-8c24-bc9b95e835e6>

Επεξεργασία και εξέταση του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Μετανάστευσης και ασύλου: κώδικας μετανάστευσης. *Αρχείο πολυμέσων*, διαθέσιμο στο [https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToKtirio/Fotografiko-Archeio/](https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToKtirio/Fotografiko-Archeio/#81c589d6-5bc4-4633-b1bc-afce00ab17d7) #81c589d6-5bc4-4633-b1bc-afce00ab17d7

Συνέχιση της επεξεργασίας και εξέταση του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Μετανάστευσης και ασύλου: κώδικας μετανάστευσης. 2η συνεδρίαση- ακρόαση εξωκοινοβουλευτικών προσώπων. *Αρχείο πολυμέσων*, διαθέσιμο στο <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToKtirio/Fotografiko-Archeio/#7a18f28d-67bf-497b-913d-afcf00ac2f0b>

Συνέχιση της επεξεργασίας και εξέταση του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Μετανάστευσης και ασύλου: κώδικας μετανάστευσης. 3η συνεδρίαση. *Αρχείο πολυμέσων*, Διαθέσιμο στο <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToKtirio/Fotografiko-Archeio/#7095d6f8-136f-4b34-ba0f-afcf00b0a55e>

Συνέχιση της επεξεργασίας και εξέταση του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Μετανάστευσης και ασύλου: κώδικας μετανάστευσης. 4η συνεδρίαση- β' ανάγνωση. *Αρχείο πολυμέσων*, Διαθέσιμο στο <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToKtirio/Fotografiko-Archeio/#d28a43ff-0c9f-47f9-8d9b-afd400b43e6d>

Μόνη συζήτηση και ψήφιση επί της αρχής, των άρθρων και του συνόλου του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Μετανάστευσης και ασύλου: κώδικας μετανάστευσης. *Αρχείο πολυμέσων*, Διαθέσιμο στο <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToKtirio/Fotografiko-Archeio/#79b74b69-d714-4ece-865f-afd500b45632>

Γ' Διπλωματικές Εργασίες

Γρηγοριάδη, Β. (2014). *Διοικητική δικαιοσύνη και μετανάστες* (διπλωματική εργασία). Αθήνα: Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Ανακτήθηκε από το <http://pandemos.panteion.gr>

Λεοντιάδου, Σ. (2020). *Η οδηγία 2003/109 σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες* (διπλωματική εργασία). Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Νομική σχολή. Ανακτήθηκε από το <https://ikee.lib.auth.gr>

Γεωργιάδου, Α. (2021). Μετανάστευση και εργασία. *Η γεωργική απασχόληση και η οικιακή εργασία στην Ελλάδα*. (Διπλωματική Εργασία). Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο. Ανακτήθηκε από το

Δ' Ιστοσελίδες

Τσιτσελίκης, Κ. (2012). *Το μεταναστευτικό ως μεταβλητή γεωμετρία δικαιωμάτων και αποκλεισμών*. Ανακτήθηκε από: www.constitutionalism.gr/tsitselikis. (πρόσβαση στις 15/5/24)

Απέσυρε ο αναπληρωτής υπουργός Εσωτερικών Λ. Γρηγοράκος διάταξη για απέλαση μεταναστών που προβαίνουν σε ψευδή καταγγελία, μετά από έντονες αντιδράσεις του ΣΥΡΙΖΑ: <https://www.news247.gr> (πρόσβαση 22/5/24)

Νέος κώδικας Μετανάστες και πρόσφυγες υπό διαρκή αίρεση: www.hlhr.gr/c/metanasteftiko (πρόσβαση στις 22/5/24)

Νέος “Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής ένταξης”: Πολύ λίγα, πολύ αργά για να βοηθήσουν τους μετανάστες ή αδειάστε μας τη γωνιά, παρακαλώ: <https://www.news247.gr> (πρόσβαση στις 25/5/24)

Παρατηρήσεις στη νομοθετική πρωτοβουλία του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου υπό τον τίτλο: «Κώδικας Μετανάστευσης», Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου: www.nchr.gr (πρόσβαση στις 19/5/24)

Παρατηρήσεις της RSA επί του σχεδίου «κώδικα μετανάστευσης» : www.rsaegean.org (πρόσβαση στις 4/6/24)

Τροπολογία Καιρίδη: ναι, νομιμοποίηση, αλλά πολύ λίγη και πολύ αργά: www.hlhr.gr/c/metanasteftiko (πρόσβαση στις 4/6/24)

Ε' Νόμοι

Νόμος 4251/2014, Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 80/Α' /1-4-2014)

Νόμος 5038/2023, Κώδικας Μετανάστευσης. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ Α 81/1-4-2023)

Νόμος 5078/2023, Τροπολογία/ προσθήκη στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης με τίτλο «Αναμόρφωση επαγγελματικής ασφάλισης, εξορθολογισμός ασφαλιστικής νομοθεσίας, συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, σύστημα διορισμού και προσλήψεων των εκπαιδευτικών της δημόσιας υπηρεσίας απασχόλησης και λοιπές διατάξεις». Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 211/20-12-2023)

Βιβλιογραφία

Βερόπουλος, Ε. (2007). Ειδικά ζητήματα του νομικού καθεστώτος των αλλοδαπών. Στο Ξ. Κοντιάδης & Θ. Παπαθεοδώρου (επιμ.), *Η Μεταρρύθμιση της Μεταναστευτικής πολιτικής*. (σ. 98) Αθήνα: Παπαζήσης.

Βουτσίνου, Μ. (2015). «Προστασία δικαιωμάτων μεταναστών και δικαιούχων διεθνούς προστασίας: ζητήματα αποτελεσματικής εφαρμογής της ισχύουσας νομοθεσίας». Στο Δ, Συρρή., (επιμ.) *Συμβιώνοντας με τη μετανάστευση*. (σελ.30- 35) Θεσσαλονίκη: Ιανός

Γαλατά, Β. (2014). Ορισμός του νομικού και κοινωνιολογικού περιεχομένου της έννοιας «Μετανάστες δεύτερης γενιάς». Στο Δ. Μπαλούρδος & Μ. Χρυσάκης (επιμ.) . *Η δεύτερη γενιά μεταναστών στην Ελλάδα: κοινωνικά χαρακτηριστικά, προβλήματα και πολιτικές ενσωμάτωσης*. Αθήνα: ΕΚΚΕ.

Δαμανάκης, Μ., Κωνσταντινίδης, Σ., & Τάμης, Α. (2014). Η Ελλάδα ως χώρα αποστολής και υποδοχής μεταναστών. Στο Μ. Δαμανάκης & Σ. Κωνσταντινίδης (επιμ.), *Νέα μετανάστευση: από και προς την Ελλάδα* (σ.11-14). χ.τ: Πανεπιστήμιο Κρήτης ΚΕΜΕ.

Καψάλης, Α. (2011). Αδήλωτη απασχόληση και μετανάστευση: «νομιμοποίηση» των μεταναστών μέσα από την εργασία τους ή νομιμοποίηση της εργασίας τους ; Στο Α. Μωϋσίδης & Δ. Παπαδοπούλου (επιμ.), *Η κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών στην Ελλάδα: Η εργασία, εκπαίδευση, ταυτότητες*. (σ. 79-104). Αθήνα: Κριτική.

Καψάλης, Α (2018). *Μετανάστες εργάτες στην Ελλάδα: εργασιακές σχέσεις και μνημονιακή πολιτική στην εποχή των μνημονίων*. Αθήνα: Τόπος

Καψάλης, Α. (2023). *Μετανάστες εργάτες γης: καθεστώςτα εξαίρεσης στην εργασία και την κινητικότητα*. Αθήνα: Άπαρσις.

Κόντης, Α. (2014). Η μεταναστευτική μετάβαση στην Ελλάδα. Στο Μ. Δαμανάκης & Σ. Κωνσταντινίδης κ.α (επιμ.), *Νέα μετανάστευση: από και προς την Ελλάδα* (σ.273-278). χ.τ: Πανεπιστήμιο Κρήτης ΚΕΜΕ

Μπάγκαβος, Χ., Καψάλης, Α. (2008). Το πλαίσιο της μεταναστευτικής πολιτικής στην Ελλάδα. Στο Χ. Μπάγκαβος & Δ. Παπαδοπούλου κ.α (επιμ). *Μετανάστευση και παροχή υπηρεσιών σε μετανάστες στην Ελλάδα*. (σ. 69-92). μελέτες, 29. Αθήνα: ΚΕΚ Ινστιτούτο εργασίας ΓΣΕΕ

Παπασιώπη- Πασιά, Ζ. (2006). *Ο νέος νόμος 3386/05 για τους αλλοδαπούς: σκέψεις και προβληματισμοί*. Αθήνα- Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα

Πουλαράκης, Ε. (2014). *Η προσωρινή προστασία του αλλοδαπού από την πράξη διοικητικής απέλασης*. Αθήνα: Νομική βιβλιοθήκη

Σπυροπούλου, Γ. Παρσάνογλου, Δ κ.α (2021), «Η μεταναστευτική/προσφυγική κινητικότητα στα χρόνια της πανδημίας: η κρίση πριν και μετά». Στο Καψάλης Α., Κουμαριανός, Β. και Κουραχάνης Ν. (επιμ.) *κοινωνική πολιτική, αυταρχικός νεοφιλελευθερισμός και πανδημία*. Αθήνα: Τόπος

Σταθοπούλου, Δ. & Αργύρη, Μ. (2024). Αξιολόγηση της διαδικασίας εκτίμησης των αναγκών σε πολίτες τρίτων χωρών για εργασία στην Ελλάδα και της διαδικασίας μετάκλησης τους. *Κοινωνική Πολιτική*, 18, 61-86 ανακτήθηκε από

<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/eeekp/article/view/36498/27348>

Τριανταφυλλίδου, Α., Μαρούκης, Θ. (επιμ.) (2010). *Η μετανάστευση στην Ελλάδα τον 21ο αιώνα*. Αθήνα: Κριτική

Χριστόπουλος, Δ. (2020). *Αν το προσφυγικό ήταν πρόβλημα, θα είχε λύση*. Αθήνα: Πόλις

Χριστόπουλος, Δ. (2019). *Ποιος είναι ο Έλληνας πολίτης: δύο αιώνες ιθαγένειας*. 2ή έκδ. Αθήνα: Βιβλιόραμα

Ψημμένος, Ι. (2020). *Το μεταναστευτικό εργατικό δυναμικό: σχέσεις, αντιλήψεις, δράσεις*. Αθήνα: Παπαζήσης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΙΧΑΛΗ ΚΟΣΜΙΔΗ

Που στοχεύει ο κώδικας μετανάστευσης αλλά και τροπολογία του Δεκεμβρίου ;

Στοχεύουν κατά πρώτον στην απλοποίηση των κατηγοριών αδειών διαμονής, διότι από τις 120 περίπου κατηγορίες και υποκατηγορίες αδειών, έχουμε πάει γύρω στις 60 συνολικά. Δημιουργεί μία νέα σειρά από διαδικασίες οι οποίες θα επιτρέπουν για την περίπτωση εισόδων αλλοδαπών για εργασία, το μεγάλο μέρος του ελέγχου να γίνεται πριν ο αλλοδαπός μπει στη χώρα ώστε να είναι γρήγορες οι διαδικασίες, δηλαδή η διαδικασία της έγκρισης και όλα τα υπόλοιπα. Οπότε η διαδικασία μετά, για την αδειοδότηση να είναι γρήγορη. Ο νέος νόμος δημιούργησε μία νέα μεγάλη κατηγορία δεκαετούς άδειας διαμονής που ενσωμάτωσε μια σειρά από προηγούμενες άδειες χάριν απλοποίησης. Στόχος παράλληλα είναι η θεσμοθέτηση όλων των ηλεκτρονικών διαδικασιών που προβλέπει ο νέος κώδικας κι οι οποίες είναι σε φάση υλοποίησης αυτή τη στιγμή, ώστε πλέον ο αλλοδαπός να εμφανίζεται μόνο μία φορά σε εμάς, όταν θα πρέπει να δώσει τα βιομετρικά του στοιχεία για να τον ταυτοποιήσουμε και όλες οι υπόλοιπες επικοινωνίες θα γίνονται πλέον ηλεκτρονικά. Η τροπολογία του Δεκεμβρίου έχει διάφορες ρυθμίσεις. Η βασική ήταν μία δυνατότητα νομιμοποίησης που παρέχεται σε αλλοδαπούς που ζουν στη χώρα για τουλάχιστον τρία έτη, εφόσον υπάρχει ενεργή προσφορά εργασίας από εργοδότη. Έχει ξεκινήσει η διαδικασία να υλοποιείται εδώ και δύο μήνες και εξελίσσεται κανονικά. Παρακολουθούμε κι εμείς πώς πάει η υλοποίηση και αναμένεται να γίνουν κάποιες διορθωτικές παρεμβάσεις σε επίπεδο εγκυκλιακό, αλλά ναι, νομίζω ότι πλήρη εικόνα θα έχουμε μέχρι τον Ιούνιο του 2024, και επειδή η διάταξη αυτή έχει ημερομηνία λήξης το τέλος Δεκεμβρίου του 2024, έχουμε το χρόνο να το δούμε λίγο και αν χρειαστεί να γίνουν κάποιες διορθωτικές παρεμβάσεις.

Αποτελεί ευρεία νομιμοποίηση ;

Είναι νομιμοποίηση γιατί μιλάμε για ανθρώπους που δεν διαμένουν νόμιμα στη χώρα και τους παρέχει τη δυνατότητα υπό προϋποθέσεις να έχουν πρόσβαση σε μια άδεια διαμονής για εργασία. Το αν είναι ευρεία ή όχι πάντα εξετάζεται “*ad hoc*”. Ποτέ μία νομιμοποίηση δεν είναι ευρεία, πλην των πρώτων νομιμοποιήσεων του 1997 του 2001 και 2005 που ήταν ευρείες με την έννοια ότι υπήρχανε γενικά κριτήρια. Εδώ υπάρχουν και ειδικά κριτήρια που αφορούν εξειδικευμένα τον κάθε αλλοδαπό και έχει να κάνει με την προσφορά εργασίας από τον εργοδότη, έχει να κάνει με τα χρόνια στην Ελλάδα και τα λοιπά. Άρα δεν μπορεί να θεωρηθεί μια νομιμοποίηση ευρύτατη γιατί είναι “*ad hoc*” με μειωμένες προϋποθέσεις έναντι της παλιάς επταετίας.

Ήτανε η τροπολογία απαραίτητη να γίνει ;

Νομίζω ότι η ευρεία πλειοψηφία με την οποία ψηφίστηκε καταδεικνύει το αναγκαίο του πράγματος με 265 θετικές ψήφους, νομίζω ότι αποδεικνύεται η αναγκαιότητά της ξεκάθαρα. Επειδή είμαστε σε μία περίοδο που η ελληνική οικονομία μαστιάζεται από έλλειψη εργατικού δυναμικού, ήτανε ένας ακόμα από τους τρόπους να ενισχύσουμε λίγο την αγορά εργασίας με κόσμο, με εργαζομένους, διότι είναι προτιμότερο να προσελκύσεις ανθρώπους που είναι ήδη εδώ με όποιο καθεστώς και εφόσον δεν έχουν άλλα θέματα που σχετίζεται την ασφάλεια της χώρας, να τους απασχολήσεις γιατί έχουν ήδη ένα ελάχιστο διάστημα παραμονής στη χώρα και γνωρίζουν τι γίνεται, από το να μπεις στη διαδικασία -το οποίο το κάνουμε έτσι κι αλλιώς- να φέρεις και νέο κόσμο από το εξωτερικό.

Πιστεύετε που μπορεί να υπονομευτεί από τη γραφειοκρατία ;

Έχουμε κάποιες δυσκολίες, αλλά νομίζω ότι με τις παρεμβάσεις του υπουργείου στις υπηρεσίες αλλοδαπών και όχι μόνο, θα αρθούν τα όποια προβλήματα ή αίρονται ήδη και θα προχωρήσουμε θετικά στην υλοποίηση της τροπολογίας. Η στελέχωση αποτελεί ένα μεγάλο πρόβλημα το οποίο προσπαθεί το υπουργείο μας να επιλύσει σε συνεργασία με το Υπουργείο Εσωτερικών, έχουν

αναληφθεί κάποιες πρωτοβουλίες για επιπλέον προσωπικό, οι οποίες μέχρι το φθινόπωρο θα αποδώσουν θεωρούμε και θα αυξηθεί το προσωπικό, γιατί διαφορετικά όντως ό,τι και να κάνουμε σήμερα νομοθετικό, εάν δεν έχεις τον κόσμο να το διεκπεραιώσεις, θα μείνει κενό γράμμα.

Ποιοί λόγοι οδήγησαν στην τροπολογία των Δεκεμβρη, εννιά μήνες μετά το νόμο;

Η τροπολογία αφορά μία “*ad hoc*” ρύθμιση η οποία ανεξαρτήτως του πότε υιοθετείται σε ένα νομοθέτημα και αφορά μία ρύθμιση η οποία έρχεται με τη διαδικασία του εξαιρετικώς επείγοντος να δώσει μία παράλληλη “*ad hoc*” ευκαιρία. Η υιοθέτηση του 5038/23 ήταν υιοθέτηση νέου κώδικα όπου περιγράφει τις κανονικές διαδικασίες νόμιμης μετανάστευσης και νόμιμης παραμονής. Εδώ μιλάμε για μία “*ad hoc*” παρέμβαση που έγινε κατά παρέκκλιση των διατάξεων γιατί εκρίθη αναγκαίο πολιτικά και οικονομικά ότι θα πρέπει να γίνει. Για πολιτικούς και οικονομικούς λόγους.

Δεν υπάρχει ο όρος “κοινωνική ένταξη” ο οποίος υπάρχει σε αυτόν του 2014. Σημαίνει ότι δεν στοχεύει στην κοινωνική ένταξη ;

Στοχεύει, απλώς αποτελεί κι ένα ξεχωριστό κομμάτι αυτό που λέμε μετανάστευση. Ο κώδικας αφορά στην είσοδο και τη διαμονή. Τα θέματα της κοινωνικής ενσωμάτωσης τα επεξεργάζεται το υπουργείο, το ενδεχόμενο να έχει ειδική νομοθεσία, επειδή η κοινωνική ένταξη αποτελεί μία ομπρέλα ουσιαστικά πολυτομεακών πολιτικών που αφορούν στο σύνολο σχεδόν το λειτουργιών ανά τομέα τους, εξετάζει κάτι πιο ευρύ και για αυτό ενεργοποιείται και αντίστοιχη επιτροπή για την κοινωνική ένταξη.

Με την τροπολογία και το νόμο γενικά, ενθαρρύνεται η προσωρινή και εποχική εργασία σε βάρος της μόνιμης ;

Δεν υπάρχει έννοια ενθαρρύνεται το Α σε βάρος του Β. Έχει να κάνει με τις ανάγκες που έχει μία αγορά σε ένα κράτος μέλος όπως και η Ελλάδα. Κατά κανόνα ο χαρακτήρας του μεγάλης πλειοψηφίας των αναγκών μας έχει εποχιακό χαρακτήρα στα αγροτικά και στα τουριστικά. Σε τομείς που δεν υπάρχει εποχικότητα υπάρχει η έννοια της μετανάστευσης με άλλου είδους χρονικά όρια γιατί μόνιμη δεν υπάρχει. Είναι μόνιμη όσο πληροίς τις προϋποθέσεις και επιθυμείς να μένεις σε μία χώρα, οπότε ουσιαστικά ο νόμος προβλέπει και τις δύο διαδικασίες και αναλόγως, αλλά αυτό το οποίο κινεί τις διαδικασίες είναι η ανάγκη του εργοδότη. Αν ο εργοδότης χρειάζεται προσωρινά προσωπικό θα φέρει εποχικούς ή προσωρινούς, εάν χρειάζεται μόνιμο προσωπικό. Εάν η φύση της δραστηριότητας στο είναι ετήσια, είναι πλήρης ή συνεχής, εκεί θα επιδιώξει να φέρει κόσμο με βάση εξαρτημένης εργασίας. Εξάλλου ο νόμος ουσιαστικά ανταποκρίνεται ούτως ή άλλως σε μία διαδικασία εισόδου και πάντα ξεκινάει από ένα αίτημα εργοδότη στην πάγια διαδικασία, κατά συνέπεια αν ο εργοδότης δεν χρειάζεται κόσμο, δε θα ζητήσουν να έρθουν νέοι. Όλα ξεκινάνε από την ανάγκη του εργοδότη να φέρει προσωπικό.

Τα εργασιακά δικαιώματα και συνθήκες εργασίας επηρεάζονται από αυτή την τροπολογία ;

Το αντίθετο θα έλεγα. Με την έννοια ότι τον κόσμο ο οποίος ήταν στην άτυπη εργασία, επιχειρείς να τον περάσεις στη νόμιμη με ό,τι αυτό μπορεί να σημαίνει στη διασφάλιση δικαιωμάτων για τον εργαζόμενο και υποχρεώσεις του έναντι του εργοδότη.

Οι διακρατικές συμφωνίες αποτελούν μια λύση ;

Οι διακρατικές συμφωνίες -τουλάχιστον το vision του Υπουργείου- είναι να πάμε σταδιακά σε αξιοποίηση όλο και περισσότερο των διακρατικών συμφωνιών. Αυτή τη στιγμή έχει δύο διακρατικές συμφωνίες με την Αίγυπτο και το Μπαγκλαντές. Έχει πολλά προβλήματα υλοποίησης μεν, που έχουν να κάνουν με διάφορα κομμάτια της διοικητικής πρακτικής, όμως προσπαθούμε να τα επιλύσουμε και αυτή τη στιγμή έχουμε έξι συμφωνίες στα σκαριά προς διαπραγμάτευση με

μία σειρά από χώρες. Στόχος μας είναι στο απώτερο μέλλον όλες οι νόμιμοι εισόδοι που αφορούν σε χαμηλή και μέση ειδίκευση να είναι μέσω των διακρατικών συμφωνιών, ώστε κάποια στιγμή να πούμε ότι με 6-7-8 χώρες που έχουμε συνάψει συμφωνίες πλέον, παραδείγματος χάρι για χαμηλής ειδίκευσης προσωπικό, θα πάμε μόνο σε αυτούς. Το μελετούμε να δούμε κατά πόσο θα μας διευκολύνει και θα δουλέψει, αλλά είμαστε προς αυτή την κατεύθυνση. Η λογική των διμερών συμφωνιών είναι ότι όσοι βρέθηκαν εδώ από τη χώρα με την οποία κάναμε συμφωνία, τους τακτοποιούμε αλλά όλοι οι υπόλοιποι παράνομοι που έρχονται μετά, θα τους παίρνει η χώρα πίσω. Αυτή ήταν η λογική των διμερών συμφωνιών. Εγώ σαν Ελλάδα θα νομιμοποιήσω ένα μέρος των ανθρώπων που ήταν ήδη εδώ με κάποιες προϋποθέσεις, τους υπόλοιπους θα τους πάρεις πίσω αν θες να σου δεχθώ να έρθει προσωπικό να εργαστεί. Και είναι επίσης και η λογική των τρίτων χωρών, οι οποίες συμφωνούν πλέον όλο και περισσότερες με αυτό.

Εξαλείφονται οι μετανάστες πολλών ταχυτήτων που υπήρχαν μέχρι τώρα ;

Η τροπολογία δίνει δυνατότητα να πάμε σε έναν εξορθολογισμό νομικού καθεστώτος ανθρώπων που δεν ήταν νόμιμοι στην Ελλάδα. Αυτό από μόνο του έχει ένα θετικό πρόσημο, γιατί ουσιαστικά εμμέσως επιτρέπει στον αλλοδαπό να διεκδικήσει δικαιώματα που είχε ως εργαζόμενος και δεν μπορούσε να τα ασκήσει λόγω της μη νόμιμης διαμονής του.

Έχετε εντοπίσει κάποια κάποιες παραλείψεις ή κάποια προβληματικά σημεία ;

Σε όλες τις νομοθεσίες, πάντα υπάρχουν προβλήματα ή ζητήματα τα οποία εκ των υστέρων βλέπεις ότι μπορεί να χρειάζονται μία διαφορετική ρύθμιση. Εμείς θεωρούμε ότι αυτή τη στιγμή το νομοθέτημα μας ως έχει θα το αξιολογήσουμε αφού υλοποιηθεί. Η έναρξη εφαρμογής ήτανε 31 Μαρτίου, οπότε νομίζω θα αποτιμηθεί περίπου σε ένα χρόνο από σήμερα κατά πόσον θα γίνουν κάποιες συμπληρωματικές παρεμβάσεις μέσα στο καλοκαίρι αλλά θα είναι απλώς για την δημιουργία κάποιων νέων κατηγοριών αδειών, οπότε θεωρούμε ότι θα αξιολογηθεί το νομοθέτημα εν συνόλω, όταν πλέον πάμε στην διαδικασία μετά από ένα με ενάμιση έτος και τότε αν κριθεί σκόπιμο μπορεί να γίνουν κάποιες βελτιωτικές κινήσεις.

Πώς θα τις χαρακτηρίζεται τις πολιτικές των κυβερνήσεων ως και τον κώδικα του 2014 ;

Κοιτάζετε, η μετανάστευση στην Ελλάδα έχει η ημερομηνία έναρξη ουσιαστικά του 1997 με τη νομιμοποίηση της πράσινης κάρτας. Μετά τη λευκή ήρθε η πράσινη. Υπήρχε νομοθεσία παλαιότερη βέβαια, μία νομοθεσία του 1979 η οποία ήτανε πολύ εμβρυακή ουσιαστικά το 1997 και το 2001 οι νόμοι προσπαθούσαν ουσιαστικά να τακτοποιήσουν υφιστάμενους αλλοδαπούς που είχαν εισέλθει λόγω κατάρρευσης των ανατολικών καθεστώτων στην Ελλάδα τη δεκαετία του '90. Ήτανε πολύ εμβρυακές νομοθεσίες λοιπόν, η πρώτη δε προσπάθεια κωδικοποίηση νομοθεσίας ήτανε ο 3386 που έγινε το 2005 επί υπουργίας Παυλόπουλου. Ήταν η πρώτη προσπάθεια κάπως να εξορθολογιστούν αρκετά πράγματα στο κομμάτι αυτό που λέγεται νόμιμη μετανάστευση κι όπως είπατε, το 2014 ο πρώτος κώδικας κωδικοποίησε ένα νόμο και καμιά εικοσαριά τροποποιήσεις οπότε η προσέγγιση δεν ήταν διαφορετική. Εγώ αυτό που θα πω ότι η προσέγγιση ήδη από τον νόμο 2910 που ήτανε ουσιαστικά εμπνευσμένος από το γερμανικό μεταναστευτικό νόμο και ήτανε ουσιαστικά στην ίδια φιλοσοφία -τη μετάκληση- δηλαδή η φιλοσοφία δεν άλλαξε. Αλλάζουν τα πράγματα και ο τρόπος διαχείρισης των πραγμάτων αλλά η φιλοσοφία και η νομοθετική δεν έχει μεταβληθεί ιδιαίτερα. Περνάμε από διάφορες περιόδους της οικονομικής άνεσης της χώρας, τα πράγματα ήτανε πολύ πιο θετικά για αυτό που λέμε άδειες μετανάστευσης, μετακλήσεις κι όλα αυτά. Γενικώς, όλο και περισσότερο η μετανάστευση και στην νομοθεσία αντιμετωπίζεται ως εργαλείο οικονομικής πολιτικής και ανάπτυξης και δευτερευόντως ως εργαλείο ασφάλειας. Εντάξει, η ασφάλεια υπάρχει ως κορωνίδα, έτσι σε κάθε περίπτωση τα ζητήματα ασφάλειας πάντα νομίζω βρίσκονται υπό μείζονα έλεγχο αλλά πλέον οι μετανάστες αντιμετωπίζονται ως οικονομικό εργαλείο από το 2014.

Από τη στιγμή που γίνει αυτό που προβλέπει ο νόμος και μετακυλήσουν σε μία άλλου τύπου άδειας, έχουν κίνητρα να μείνουν μετά εδώ στη χώρα ή αφού θα είναι πλέον ανοιχτό το μονοπάτι θα φύγουν για την Ευρώπη ;

Δεν ανοίγει ο δρόμος εάν πάρουν την άδεια ελληνική. Μπορούν μόνο τουριστικώς να πάνε. Για να μπορείς να μετακινηθείς εργασιακώς από ένα κράτος άλλο κράτος μέλος, στο επιτρέπει αυτό μόνο η άδεια διαμονή επί μακρόν. Της οδηγίας 109 του 2003. Αυτό θέλει πενταετή νόμιμη διαμονή, σειρά κριτηρίων ενταξιακών, εισοδηματικών, δεν χορηγείται αυτόματα. Η άδεια διαμονής επί μακρόν χορηγείται σε έναν αλλοδαπό εφόσον έχει τουλάχιστον πέντε συναπτά χρόνια νόμιμα στη χώρα, εφόσον έχει απαιτούμενο εισόδημα που προβλέπεται από την αντίστοιχη υπουργική απόφαση, έχει κριτήρια ενταξιακά, έχει περάσει την ελληνομάθεια και τα σχετικά. Τότε, αν πάρει το επί μακρόν και έχει προσφορά από άλλο κράτος μέρος μπορεί να μετακινηθεί για να δουλέψει γιατί μπαίνει στο μεταναστευτικό εργασιακό σύστημα του άλλου κράτους μέλους, οπότε θέλω να πω, δεν είναι ότι παίρνεις αυτή την άδεια και φεύγεις. Αν κάποιος έχει δουλειά πιστεύω και είναι καλά εδώ δεν θα επιχειρήσει να πάει αλλού γιατί μπορεί να το μετανιώσει. Όλα εξαρτιούνται, όλα έχουν να κάνουν με τις οικονομικές ευκαιρίες που σου παρέχει χώρα. Αν η χώρα σου παρέχει επαρκή αριθμό οικονομικών ευκαιριών γιατί να φύγουν; εγώ ξέρω πολλούς πρόσφυγες οι οποίοι έχουν άδεια διαμονής στην Ελλάδα και δεν επιδίωξαν καν να φύγουν γιατί είχανε καλή δουλειά. Υπάρχουν και εδώ κλαδικές συμβάσεις σε κάποιες κατηγορίες εργαζομένων απασχόλησης. Ο τουρισμός για παράδειγμα έχει όχι μόνο κλαδικές, έχει και χωρικές ακόμα συμβάσεις. Άλλο πράγμα ισχύει στη Μύκονο και στη Σύρο, άλλο καθεστώς ισχύει στην Αττική, εννοώ για τις αμοιβές, τον κλάδο κτλ, οπότε τα πράγματα είναι λίγο πιο περίπλοκα. Η Ιταλία κι Ισπανία επιχειρούν βασικά να προσελκύσουν ακόμα και παράνομο εργατικό δυναμικό. Εν μέσω πανδημίας και αμέσως μετά, προσπάθησαν Ιταλοί και Ισπανοί με νομοθετήματα περί νομιμοποίησης να προσελκύσουν κόσμο ακόμα και παράνομο από άλλα κράτη μέλη. Αυτό συνέβη γιατί είχανε ακόμα μεγαλύτερη έλευση και έχουν ακόμα από ό,τι έχει η Ελλάδα, οπότε είναι αυτό το μοτο, είναι αυτό το παιχνίδι που γίνεται αυτή τη στιγμή.

Κατά πόσο επηρεάζει ο νόμος της σχέση εργοδοτών και εποχικών εργαζομένων ; Στα εποχικά δεν έχει αλλάξει κάτι ουσιαστικό σε σχέση με το ν.4251. Ούτως ή άλλως η εποχική εργασία ρυθμίζεται από το κοινοτικό δίκαιο, που έχουμε ενσωματώσει στο ελληνικό δίκαιο, οπότε νομίζω ότι δεν έχει αλλάξει κάτι στην ουσία σε σχέση με τον νόμο 4251 και στο κομμάτι των δικαιωμάτων είμαστε δέσμιοι της οδηγίας.

Η αδήλωτη εργασία καταπολεμάται οριστικά ;

Στόχος είναι να μειωθεί, αν μη τι άλλο, η αδήλωτη εργασία. Δεν νομίζω ότι υπάρχει χώρα του πλανήτη που μπορεί να την καταπολεμήσει πλήρως. Ο στόχος είναι όσο περισσότερους ανθρώπους βάζεις στην κεντρική απασχόληση και στην δηλωμένη εργασία, τόσο έχεις να κερδίσει και εσύ και αυτοί. Θεωρούμε ότι αυτή η τροπολογία είναι μία ευκαιρία.

Η μετατροπή των ρυθμίσεων της τροπολογίας σε πάγιο μηχανισμό διορθωτικής προσαρμογής για ενσωμάτωσής θα βοηθούσε ;

Όχι ! Όχι είναι η απάντηση. Για να είναι μία διαδικασία νομιμοποίησης επιτυχημένη πρέπει να είναι “*ad hoc*”, γιατί διαφορετικά μία πάγια διαδικασία ελαστικής νομιμοποίησης δημιουργεί απλώς νέες ροές και νέες γενιές παρανόμων οι οποίοι ελπίζουν ότι θα φτάσουν τα ελάχιστα κριτήρια για να μπορέσουν να νομιμοποιηθούν. Είναι αυτό που λέμε για τους ανασχηματισμούς, γίνονται αλλά δεν ανακοινώνονται. Το ίδιο και οι νομιμοποιήσεις. Γίνονται αλλά δεν ανακοινώνονται. Το αν θα κάνεις ή όχι νομιμοποίηση είναι κάτι που άπτεται της σφαίρας του εθνικού δικαίου του πυρήνα της εθνικής αρμοδιότητας, δηλαδή το κράτος έχει αποκλειστική αρμοδιότητα να αποφασίσει εάν και ποιους θα επιτρέψει να μείνουν στη χώρα, από κει και πέρα πάγιο μηχανισμό νομιμοποίησης, όμως έχουν και άλλα κράτη μέλη, αυτόν με τα επτά χρόνια

διαμονής στην Ελλάδα το οποίο είναι μία μακροχρόνια περίοδος που απαιτείται, κατά συνέπεια ο νομοθέτης έχει πει ότι αυτό μπορεί να το κάνω δεκτό ως μια διαδικασία πάγια αλλά μία φορά. Αν πάρεις μία φορά άδεια εξαιρετικών λόγων, δεν μπορείς να ξαναπάρεις. Μετά οφείλεις να ακολουθείς τη νομιμότητα σου. Εδώ μιλάμε για κάτι άλλο, δηλαδή για μία “*ad hoc*” ρύθμιση η οποία με πολύ λιγότερους όρους σε σχέση με τους εξαιρετικούς λόγους γιατί ζητά μόνο τρία χρόνια κλπ, του επιτρέπουμε να πάρει άδεια διαμονής. Αυτό δε θα μπορούσε ποτέ να είναι πάγιος μηχανισμός.

Κάτι άλλο καινούργιο που εισάγει ο κώδικας ;

Ο κώδικας εισάγει και κάποιες άλλες -λίγες-νέες περιπτώσεις επενδυτικών προϊόντων ιδίως στο κομμάτι επιχειρήσεων και ήδη είμαστε σε φάση οριστικοποίησης και των υπουργικών αποφάσεων που πρέπει να εκδοθούν με το Υπουργείο Ανάπτυξης προκειμένου να δούμε αν θα λειτουργήσει αυτό. Ουσιαστικά θέλουμε να δώσουμε μεγαλύτερη βοήθεια και ένα *grand* στις επιχειρήσεις ή στις εταιρείες στην Ελλάδα, οι οποίες είναι κάποιας αυξημένης οικονομικής κλίμακας και άρα να διευκολύνουμε αυτούς να έρθουν εργαζόμενοι και όχι σε εταιρείες χαμηλής οικονομικής δυνατότητας. Σε εργαζόμενους υψηλής ειδίκευσης και όχι μόνο σ’ αυτό. Άμα δείτε το άρθρο 98 του νόμου εξηγεί και λέει ακριβώς για τις κατηγορίες επενδύσεων στην Ελλάδα και εταιρειών οι οποίες μπορούν να μετακαλέσουν προσωπικό και στελέχη με βάση μία σειρά από κριτήρια που σχετίζονται με τον κύκλο εργασιών τους και τα λοιπά.

Ποια ήταν η συνεισφορά της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ ;

Νομίζω ότι όλες οι κυβερνήσεις συνεισφέρουν στο βαθμό που άπτεται βέβαια και της δικής τους πολιτικής ατζέντας. Εγώ δεν θεωρώ ότι υπάρχει κυβέρνηση που συνεισέφερε αρνητικά σε μία διαδικασία όπως η μετανάστευση, με τις όποιες προτεραιότητες μπορεί να έχει κάθε κυβέρνηση πολιτικά -που είναι διαφοροποιημένες- νομίζω ότι όλοι συνεισφέρουν θετικά. Βήματα πίσω όχι, το μόνο που μπορώ να πω είναι ότι έχει μείνει πίσω και όχι μόνο επί εποχής ΣΥΡΙΖΑ, είναι το γεγονός ότι οι αρμόδιες υπηρεσίες δυστυχώς αντιμετωπίζονται ως φτωχοί συγγενείς των υπόλοιπων υπηρεσιών και δε μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις. Δηλαδή το θέμα του προσωπικού, της στελέχωσης και της ισχυροποίησης των υπηρεσιών είναι ξεκάθαρο ότι υπάρχει. Πρόβλημα υπήρχε και επί εποχής ΣΥΡΙΖΑ και λίγο πριν, υπάρχει και τώρα. Είναι θέμα πόρων πολλές φορές αλλά η βούληση σήμερα είναι το αντιμετωπίσουμε.

Με την τροπολογία Καιρίδη, η κυβέρνηση αδιαφόρησε εντελώς για το δεξιό ακροατήριο ;

Ίσα-ίσα οι τροπολογία Καιρίδη είχε μέσα και ρυθμίσεις που αυστηροποίησαν κάποιες διαδικασίες, δηλαδή αν δείτε τα υπόλοιπα άρθρα της τροπολογίας είχε ρυθμίσεις για την αυστηροποίηση των διαδικασιών στη μετάκληση, είχε ρυθμίσεις για πρόστιμα σε εργοδότες και ρυθμίσεις για ανάκληση αδειών αλλοδαπών και επίσης θεωρήσεων, εφόσον αυτοί δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις και δεν ανταποκρίνονταν στις υποχρεώσεις από την άδεια εργασίας. Δηλαδή, θέλω να πω ότι στην τροπολογία το κομμάτι για την νομιμοποίηση ήτανε κομμάτι μιας ευρύτερης παρέμβασης που είχε και διατάξεις οι οποίες αυστηροποιούνε κάποια πράγματα, οπότε θέλω να πω ότι το ουσιαστικό είναι ότι μιλάμε για εργαζόμενους, δηλαδή υπάρχει ανάγκη για εργαζόμενους. Όταν θα καταλάβουν τα πολιτικά κόμματα ότι αυτό είναι αυτή τη στιγμή το μείζον για την ελληνική οικονομία, είναι μάλλον μία από τις μεγάλες προκλήσεις και τα πράγματα θα πάνε καλύτερα νομίζω. Αλλά επί της ουσίας η τροπολογία και επί της αυστηροποίησης ήτανε πιο ισορροπημένη.

Συνδέονται μεταναστευτικό με προσφυγικό ;

Τελείως διαφορετικά τα ακροατήρια και ξεκάθαρα τελείως διαφορετικά τα νομικά καθεστώτα. Από την άλλη υπάρχουνε πάντα συγκοινωνούντα δοχεία. Για παράδειγμα εμείς στην τροπολογία νομιμοποίησης έχουμε δώσει τη δυνατότητά και σε αιτούντες άσυλο ή σε παλιούς αιτούντες άσυλο να μεταβούν στο καθεστώς, αν πληρούν τις προϋποθέσεις του νόμου. Δηλώνεις ότι θέλεις να

αλλάξεις και μας φέρνεις τα δικαιολογητικά για να μπορείς να αλλάξεις κατηγορία. Θέλω να πω ότι υπάρχουν συγκοινωνούντα δοχεία και πάντα θα υπάρχουνε, γιατί το μεταναστευτικό και το προσφυγικό είναι κομμάτια του ίδιου παζλ.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΓΙΩΡΓΟΥ ΨΥΧΟΓΙΟΥ

Με την τριετία έγινε κάτι αντίστοιχο με αυτό που έκανε και η επταετία των εξαιρετικών λόγων. Έτσι όσο κι αν το αρνούσαν στη Βουλή και διαρρήγνυν τα ιμάτιά τους, είναι ακριβώς η ίδια διάταξη νομιμοποίησης στην ουσία ανθρώπων, οι οποίοι βρίσκονταν στη χώρα τουλάχιστον τα τελευταία τρία χρόνια νόμιμα ή παράνομα και που με αυτό τον τρόπο έχουν το δικαίωμα να πάρουν εργασιακά δικαιώματα, πρώτα σύμφωνα με την τροπολογία και μετά άδεια διαμονής. Ο λόγος για τον οποίον έγινε η τροπολογία είναι ότι η Νέα Δημοκρατία, η οποία επένδυσε πολύ στο προσφυγικό-μεταναστευτικό ως αντιπολίτευση κάνοντας μικροπολιτική, δηλητηριάζοντας την κοινωνία και λέγοντας ψέματα, άργησε πάρα πολύ να προσγειωθεί σε μία πραγματικότητα η οποία ήτανε ότι έπρεπε με κάποιο τρόπο οι άνθρωποι που βρίσκονται στη χώρα, αρκετοί από αυτούς πολλά χρόνια, να μην είναι αόρατοι. Διότι αυτό συμφέρει και το ελληνικό κράτος και τους ίδιους τους ανθρώπους προφανώς αλλά και μία σύγχρονη πολιτεία σε μια ευρωπαϊκή χώρα. Η κίνηση τους αυτή προκύπτει από την παταγώδη αποτυχία τους να εξασφαλίσουν εργατικό δυναμικό. Στην ουσία ο στόχος τους είναι, όχι ότι ξαφνικά αποδέχτηκαν ότι η χώρα κατοικείται και από ανθρώπους οι οποίοι είναι άλλης φυλής, φύλου, καταγωγής ή άλλης προέλευσης και πρέπει με κάποιο τρόπο να μούνε στην κοινωνική ένταξη, γιατί δεν αναφέρεται καν ο όρος κοινωνική ένταξη και στην ουσία δεν τους ενδιαφέρει. Ήτανε για να βρουν εργατικά χέρια, που και σε αυτό είχαν αποτύχει πλήρως, δηλαδή όλες οι διακρατικές συμφωνίες που έγιναν μέχρι τώρα είχαν αποτύχει εντελώς. Καμία ενίσχυση της πρωτογενούς παραγωγής, καμία διευκόλυνση στους ανθρώπους από τρίτες χώρες να έρθουν με νόμιμες και ασφαλείς οδούς, κατάργηση του 13α, δηλαδή του άρθρου που εμείς είχαμε φτιάξει για τα εργόσημα και έτσι, πλήρης εμπλοκή, άρα έχουμε αυτή τη διάταξη που στην ουσία δείχνει την πλήρη υποκρισία τους. Τόσα χρόνια μας κατηγορούσαν ότι θέλουμε υποτίθεται τη χώρα ξέφραγο αμπέλι αλλά έρχονται και κάνουνε μία διάταξη την οποία κι εμείς την ψηφίσαμε γιατί είναι η κοινή λογική. Άργησαν όμως πάρα πολύ και αυτό έχει επίπτωση και στους ανθρώπους οι οποίοι φύγανε από τη χώρα. Πολλοί οικονομικοί μετανάστες πήγανε σε χώρες όπως η Ιταλία, η Ισπανία και αλλού και είχε επίπτωση στην ίδια την ελληνική πολιτεία διότι απώλεσε την ευκαιρία να μπορέσει να τους χαρτογραφήσει και να μην είναι στην ουσία αόρατοι. Με το να υποβαθμίζει και να αγνοεί την ύπαρξη πολιτών οι οποίοι βρίσκονταν στη χώρα αλλά για διάφορους λόγους είχαν απολέσει την νομιμοποίηση τους, αποκαλύπτει ότι η δική μας προσέγγιση επί χρόνια ήταν η σωστή και παρά το γεγονός ότι μας είχαν πετάξει τόσο λάσπη, δικαιωθήκαμε και στηρίζαμε αυτή τη διάταξη, διότι νομίζουμε ότι ακόμα και να μην αφορά μια κρίσιμη μάζα πληθυσμού που βρίσκεται επαναλαμβάνω σε μία γκρίζα ζώνη, ακόμα και λίγους ή ακόμα και συγκεκριμένα πρόσωπα ή συγκεκριμένες κατηγορίες ανθρώπων, πληθυσμούς και τα λοιπά και μετανάστες που ήταν εδώ με τις οικογένειές τους να αφορά, τελικά θα βοηθήσει. Θεωρώ λοιπόν ότι αυτό ήτανε πράγματι μία αφενός προσγείωση στην πραγματικότητα όπως είπα για την Νέα Δημοκρατία, αφετέρου ήταν μία εξαιρετικά υποκριτική στάση, που πραγματικά είχε ως στόχο το ακροδεξιό ακροατήριο. Τώρα αναγκάστηκαν να παραδεχτούν ότι όλα αυτά που λέγανε ήταν μύθοι, δηλαδή όλα αυτά που καλλιεργούσαν ως φαντάσματα, ως απειλή, ήτανε μύθος και αυτό πράγματι είχε μία επίπτωση στο δεξιό ακροατήριο. Στην ουσία έδειξαν ότι ήτανε σε πλήρες αδιέξοδο διότι δεν μπορούσαν ούτε τους παραγωγούς σε περιοχές συγκεκριμένες να καλύψουν με τα εργατικά χέρια γιατί αυτό είναι το μόνο που τους νοιάζει εδώ, τίποτα άλλο, άρα είχανε πρόβλημα από τους παραγωγούς και εγώ είμαι και μία περιοχή που το ξέρω. Είχαμε πρόβλημα με τα εργατικά χέρια στην Κορινθία, άρα εκεί θέλουν να το “πουλήσουν” και με μία τεράστια επαναλαμβάνω κυβίστηση, μια κωλοτούμπα από τον κύριο Γεωργιάδη κυρίως, ο οποίος παλιότερα θυμάστε τι έλεγε, κάνοντας ακροδεξιά παραληρήματα.

Απάντησαν λοιπόν σε ένα πρόβλημα το οποίο υπήρχε και το οποίο δεν έλεγαν να δεχτούν, οι ίδιοι το δημιούργησαν και το τονίζω, οι ίδιοι το δημιούργησαν με τις διακρατικές συμφωνίες και καταργώντας το προηγούμενο πλαίσιο, ήρθαν να το καλύψουν με έναν τρόπο ο οποίος είχε μία κοινή λογική. Αυτό επαναλαμβάνω το στηρίζαμε και εμείς χωρίς να λέμε ότι ήμασταν σε όλα θετικοί 100%, διότι αυτό το κομμάτι επαναλαμβάνω ότι βάζει ως προϋπόθεση την εργασία για την παραμονή άρα εκεί μπορεί να γίνουν διάφορα, έτσι υπάρχει ένα ζήτημα εκεί ότι πρώτα τον βλέπεις ως εργατική μηχανή και μετά ως άνθρωπο. Αλλά και πρακτικά μπορεί να δημιουργήσει θέματα με τους εργοδότες και ενδεχομένως αυθαιρεσίες, άρα ήμασταν επιφυλακτικοί, ένεκα της γραφειοκρατίας και όντως δικαιωθήκαμε γιατί ακόμα υπάρχει και ακόμα δεν έχουν ξεκινήσει επί της ουσίας να τρέχουν αυτές οι άδειες. Είναι σε ένα στάδιο το οποίο είναι εξαιρετικά καθυστερημένο σε σχέση με τις ανάγκες, είχαμε θέματα και με τις οικογενειακές επανενώσεις, όπου πράγματι άνθρωποι που μένουν στη χώρα και έχουν πάρει την άδεια θα έπρεπε τουλάχιστον κάποιες κατηγορίες από αυτούς να μπορούν να πάρουν την οικογενειακή επανένωση, επαναλαμβάνω για συγκεκριμένες κατηγορίες και με συγκεκριμένους λόγους, όχι ανεξέλεγκτα. Γενικά δεν διαχωρίζουμε εμείς ούτε Ουκρανούς, ούτε Ασιάτες είτε αυτούς οι οποίοι είναι πρόσφυγες, είτε μετανάστες στη χώρα. Δεν κάνουμε διακρίσεις, αλλά επαναλαμβάνω για συγκεκριμένους λόγους και κατηγορίες εξαίρεσης, λόγους υγείας ή λόγους άλλων αναγκών θα μπορούσαν να δικαιολογηθούν και θα πρέπει να υπάρχει μία πρόβλεψη, μια δικλείδα για οικογενειακούς λόγους, επαναλαμβάνω συνολικά ή ανοιχτά σε όλα, αλλά υπάρχει και το διεθνές δίκαιο. Δηλαδή θα έπρεπε κατ'εξαίρεση ή εν πάση περιπτώσει για στοχευμένες κατηγορίες, μόνο από το διεθνές δίκαιο και την ΕΣΔΑ, η οικογενειακή επανένωση να επιτρέπεται για συγκεκριμένες κατηγορίες. Επίσης υπήρχαν και όλα αυτά τα ζητήματα υποστελέχωσης για τα οποία δυστυχώς δικαιωθήκαμε αφού η στελέχωση των υπηρεσιών την οποία ζητάμε τόσα χρόνια, δεν γίνεται. Πώς θα καταφέρνουν να τα βγάλουνε πέρα οι υπηρεσίες αυτές όταν και στους εξαιρετικούς λόγους, που κι εγώ έχω κατά καιρούς ασχοληθεί, η στελέχωση υπηρεσιών και το προσωπικό είναι ελάχιστη σε σχέση με τις ανάγκες. Πώς θα βγάλουνε πέρα λοιπόν σωστά και αξιόλογα, δίκαια και οργανωμένα αυτές τις αιτήσεις; Υπάρχει ένα θέμα και με την με τον έλεγχο των εργοδοτών, δηλαδή ήδη ξέρουμε ότι έχει υποβαθμιστεί το Σ.Ε.Π.Ε, οπότε ισχύει για το συνολικό πληθυσμό, άρα ισχύει και για τους ανθρώπους σου αυτούς που είναι πιο ευάλωτοι απ' όλους. Παίρνουν βέβαια χαρτιά, το οποίο είναι μία πρώτη καλή κίνηση, αλλά το πώς θα δουλέψουν, σε τι συνθήκες θα δουλέψουν, εάν θα προστατευτούν, εάν θα γίνουμε μεταξύ εργοδοτών συμφωνίες οι οποίες θα τους βάζουν να δουλεύουνε παραπάνω όπως λέει το νομοθετικό πλαίσιο, δεν μπορώ να το ξέρω και αμφιβάλλουμε, με βάση και τα εργατικά ατυχήματα που έχουν οι εργαζόμενοι αλλά και με βάση τις Μανωλάδες τα τελευταία χρόνια.

Δεν ενδιαφέρει την κυβέρνηση η κοινωνική ένταξη. Τους ενδιέφερε η κάλυψη των οικονομικών αναγκών και μόνο. Οι πολιτικές του ελληνικού κράτους μέχρι τον κώδικα του 2014, ήταν πολιτικές οι οποίες ήταν εντελώς αποσπασματικές και ευκαιριακές. Υπήρξαν κάποιες καλές κινήσεις και πρωτοβουλίες -εγώ δεν μηδενίζω- και προοδευτικές ορισμένες ήταν από αυτές, ως επί το πλείστον. Βέβαια οι άνθρωποι εντάχθηκαν μόνοι τους αντιμετωπίζοντας και μεγάλα κύματα ρατσισμού, ξενοφοβίας και αποκλεισμών, το κατάφεραν όμως και προσέφεραν πάρα πολλά στη χώρα άλλωστε και εμείς το έχουμε δεχτεί αυτό ως μετανάστες στην Αμερική στις αρχές του 20ου αιώνα αλλά και μετά το 1960 και το ξέρουμε και βέβαια μπορώ να πω ότι στο ελληνικό κράτος υπάρχει μία εμπειρία πλέον και μία τεχνογνωσία στο κομμάτι αυτό, η οποία όμως πρέπει να αξιοποιηθεί σωστά, πρέπει να γίνουν εκεί νομοθετικές παρεμβάσεις που θα απλοποιούν τις διαδικασίες και θα ενισχύουν τις υπηρεσίες σε προσωπικό. Πρέπει να αναγνωρίσουμε το ζήτημα και να δούμε ότι είναι πάνω από μισό εκατομμύριο άνθρωποι μεταναστευτικής καταγωγής στην Ελλάδα και είναι προς το συμφέρον της χώρας να μπορέσουμε να τους εντάξουμε πλήρως σε όλες τις κοινωνικές λειτουργίες. Έτσι και στο δημογραφικό έχουν παίξει ένα σημαντικό ρόλο και στα ασφαλιστικά μας ταμεία και στα πάντα, αλλά κυρίως και σαν άνθρωποι είμαστε μαζί τους, συνεργαζόμαστε, δουλεύουμε δίπλα τους, είναι στο σχολείο με τα παιδιά μας, είναι παντού στις

πιο βαριές δουλειές αλλά και πιο επιτελικές θέσεις, όπως κυρίως τα παιδιά της δεύτερης γενιάς, για τα οποία είμαστε περήφανοι που σαν κυβέρνηση δώσαμε και την ιθαγένεια το 2015 και δεκάδες χιλιάδες παιδιά που γεννήθηκαν εδώ, φοίτησαν εδώ έχοντας την Ελλάδα ως πατρίδα τους, αποτελώντας μέρος του ελληνικού κράτους και είναι και πάρα πολύ δραστήριοι, μαχητικοί και αξιόλογοι. Θα έχουνε κίνητρα δηλαδή. Από τη στιγμή που μπαίνεις μέσα στο σύστημα, μπαίνεις μες στην καταγραφή, μπαίνεις μέσα στην άδεια διαμονής, ακόμα και αυτού του ελλειμματικού τύπου. Μετά βρίσκεσαι σε μία λογική που λέει ότι και κατοχυρώνω δικαιώματα και μπορώ να μεταπηδήσω σε άλλο τύπου άδεια που να είναι πιο ισχυρή και σταδιακά να χτίσω εκεί. Και αυτό που εμείς θα λέγαμε και είναι η πρότασή μας ως ΣΥΡΙΖΑ εδώ και χρόνια, ότι κλιμακωτά φτάνεις και στο στάδιο της πολιτογράφησης και της ιθαγένειας. Και εκεί έχουμε μία ολοκληρωμένη πρόταση αλλά μέχρι να φτάσεις εκεί, έχεις περάσει από αυτά τα στάδια τα οποία πράγματι ενδιαφέρουν τους μετανάστες και είναι κίνητρο να μείνουν στη χώρα, αρκεί να μην είναι δεκαετίες πίσω, αρκεί να μην είναι τα παράβολα χιλιάδες ευρώ, αρκεί τα παιδιά τους να έχουνε τουλάχιστον την ιθαγένεια για να μπορούν να μείνουν στη χώρα και να την στηρίζουν. Τώρα, βλέπουμε ότι υπάρχει τάση φυγής προς το εξωτερικό αλλά δεν πάνε τυχαία στην Ισπανία ή την Ιταλία. Πηγαίνουν διότι υπάρχουνε και καλύτεροι μισθοί και σε πολλές περιπτώσεις καλύτεροι όροι εργασίας και μιλάμε και για χώρες του νότου με ομοειδή προϊόντα, ομοειδείς σε ένα βαθμό οικονομίες, άρα ναι προφανώς και χρειάζεται γενικότερη ενίσχυση. Επίσης το λέμε, το στηρίζουμε και ζητάμε να μούνε οι μετανάστες μέσα στα συνδικάτα αλλά και οι κοινότητες των μεταναστών να έχουνε λόγο σε αυτά. Και στο δικό μας κόμμα και σε κόμματα άλλα, κυρίως της Αριστεράς που διεκδικούν τη διεύρυνση των εργασιακών δικαιωμάτων και σίγουρα οι κλαδικές συμβάσεις θα παίξουν τεράστιο ρόλο ώστε να αποφύγουμε όπως είπαμε και τέτοια φαινόμενα τα οποία μας έχουν εκθέσει πάρα πολύ σαν χώρα και πρέπει να εξαλείψουμε, δηλαδή, τύπου Μανωλάδας. Για το αν θα πρέπει να γίνει πάγιος μηχανισμός διορθωτικής προσαρμογής εμείς λέμε ότι καλό είναι να υπάρχουνε ξεκάθαροι νόμοι που να ισχύουν σε κάθε εποχή και να μπορεί κάποιος μετανάστης να ενταχθεί εκεί, δηλαδή πράγματι υπάρχουνε περίοδοι που όπως και το 2014 είχαν νομοθετηθεί τότε οι εξαιρετικοί λόγοι και βελτιώθηκαν από την κυβέρνηση μας μετά έτι περαιτέρω. γιατί όντως υπήρχε μία ανάγκη. Και τώρα υπάρχει ανάγκη για άλλους λόγους και πάντα θα υπάρχει μία ανάγκη, όμως εμείς λέμε ότι πρέπει να υπάρχει πάγιο σταθερό σύστημα αδειών διαμονής ένταξης του κόσμου στο σύστημα των υπηρεσιών, του Υπουργείου και της ελληνικής πολιτείας προκειμένου να ξέρουν ποιες άδειες έχουνε δικαίωμα να πάρουνε, με τι προϋποθέσεις κλπ. Είναι βέβαια πλέον στο κομμάτι του προσφυγικού ως αιτούντες άσυλο κάποιοι άνθρωποι προς επιστροφή και εκείνοι να ξέρουν ακριβώς τα δεδομένα. Δηλαδή εμάς η άποψή μας είναι ότι και σε αυτό το κομμάτι και σε άλλα κομμάτια, καλό είναι υπάρχουν ξεκάθαροι νόμοι οι οποίοι για παράδειγμα να μην δημιουργούν έμμεσα προβλήματα όπως η υπερσυμφόρηση των φυλακών, δεν το δεν το λέω δημιουργώντας ένα αντανάκλαστικό ρατσιστικό -αλίμονο- ούτε ποινικοποιώντας το πεδίο του μεταναστευτικού, αλλά όπως κάναμε αποσυμφορητικές διατάξεις για τις φυλακές, θα πρέπει να έχουμε εκείνους τους νόμους, εκείνες διαδικασίες και εκείνη την πρόνοια ούτως ώστε εάν ανά πάσα στιγμή χρειαστεί, να μπορεί ο καθένας όπως γίνεται και στις χώρες του εξωτερικού και στην Ευρώπη και στην Αμερική να ξέρει τι δικαιούται, μέχρι που δικαιούνται, αλλά και να το παίρνει και μάλιστα να το παίρνει και γρήγορα και με το ελάχιστον κόστος. Τώρα εδώ στην Ελλάδα περνάνε τα πάνδεινα οι άνθρωποι για να πάρουν τις άδειες και λειτουργούν με βεβαιώσεις αντί να έχουνε πάρει την άδεια διαμονής. Όταν κάνουν ανανέωση, λειτουργούν με την κοινωνική ζωή με τις βεβαιώσεις. Τι σημαίνει βεβαίωση κατάθεσης ; κάποιος από τις αρχές σε πιθανό έλεγχο μπορεί να μην το ξέρει, γιατί υπάρχουν και αυτά τα φαινόμενα. Έχουμε δει σε κέντρα κράτησης ανθρώπους με βεβαιώσεις που είχαν πρόβλημα στην πρόσβαση στο κοινωνικό κράτος ή δεν μπορούσαν να βγουν από τη χώρα κλπ. Υπάρχουν τέτοιου είδους προβλήματα, άρα είναι απαράδεκτα αυτά που γίνονται στην Ελλάδα και δεν σέβονται τον μετανάστη ως δικούμοιο πολίτη πλέον.

Για το δεξιό ακροατήριο η απάντηση είναι ότι δεν αδιαφόρησε εντελώς. Ήταν μία διάταξη με την οποία η Νέα Δημοκρατία συνεχίζει να υπηρετεί το ακροδεξιό ακροατήριο και να δίνουν

διαπιστευτήρια τους εκεί, χρησιμοποιώντας και εργαλειοποιώντας το προσφυγικό-μεταναστευτικό, αλλά αναγκάστηκε να φέρει μία διάταξη κοινής λογικής. Το λέγαμε επί χρόνια και για να αποκαταστήσει κάποιες αδικίες ώστε να μην είναι αόρατοι και να έχουν δικαιώματα και υποχρεώσεις στη χώρα, αλλά και για έναν άλλο λόγο, διότι ήθελε να υπηρετήσει τις ανάγκες των παραγωγών. Εμείς λέγαμε ότι έχουν πρόβλημα οι άνθρωποι, αλλά βλέπουμε και τις δύο μεριές. Εδώ βλέπουνε μόνο τη μία μεριά, άρα το κάνανε για αυτό το λόγο. Κυρίως για τη βόρεια Ελλάδα και προς τα κάτω, αλλά δεν άλλαξε η λογική τους.

Η κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ έκανε πάρα πολλά για τη βελτίωση του νομοθεσίας, της καθημερινότητας και της ζωής και την βελτίωση της εικόνας της χώρας. Η ρητορική μας ως κυβέρνηση, μία ρητορική που είχε ως επίκεντρο τον άνθρωπο, την αλληλεγγύη, το διεθνές δίκαιο αλλά και στο νομοθετικό πλαίσιο που ενσωμάτωσε πάρα πολλές διατάξεις και έφερε τους νόμους 4375/16 ή τον 4332/15. Ο ένας ήταν για το προσφυγικό, ο άλλος ήταν για την ιθαγένεια των παιδιών δεύτερης γενιάς. Στην ουσία δηλαδή και στο νομοθετικό επίπεδο, στην πολιτική διαχείριση, στην επιχειρησιακή αντιμετώπιση αλλά και γενικότερα στο κομμάτι της κοινωνίας, πέρα δηλαδή από το θεσμικό πλαίσιο, έπαιξε πολύ μεγάλο και καθοριστικό ρόλο σε μία πάρα πολύ δύσκολη περίοδο για τη χώρα και σε μία περίοδο που υπήρχε η Χρυσή Αυγή. Και μέσα στη Βουλή και έξω έπαιξε πολύ μεγάλο ρόλο στο να υπάρχει κοινωνική συνοχή, κοινωνική αλληλεγγύη, να μειωθούν τα ρατσιστικά φαινόμενα, να μειωθούν οι ανισότητες, να υπάρχει τιμωρία για αυτούς οι οποίοι προέβαιναν σε τέτοιες πράξεις και γενικά να υπάρχει ένα κλίμα το οποίο να βλέπει ότι οι άνθρωποι που βρίσκονται στη χώρα, όταν αντιμετωπιστούν ως άνθρωποι και έχουν δικαιώματα και υποχρεώσεις, δεν διαθέτουν ούτε το προφίλ των εγκληματιών που καλλιεργούσε η Νέα Δημοκρατία πριν, ούτε κάποιοι οι οποίοι έχουν στόχο να εκμεταλλευτούν μια κατάσταση, ούτε μας παίρνουν τις δουλειές. Όταν υπάρχει μείωση των ανισοτήτων είναι πρόοδος για όλους.

Όσον αφορά στην συνεισφορά μας από το κυβερνητικό μετερίζι, ξεκινήσαμε από το νόμο του 2015. Κατ' αρχάς στήσαμε το υπουργείο. Ήτανε στο υπουργείο εσωτερικών στην πρώτη κυβέρνηση του 2015. Λοιπόν, στο πρώτο εξάμηνο γίνανε πάρα πολύ σημαντικά βήματα και στο κομμάτι της ιθαγένειας με τον ν.4332/15 για την ιθαγένεια των παιδιών δεύτερης γενιάς. Είχαμε την αποσυμφόρηση των κέντρων κράτησης, τα οποία όταν παραλάβανε ήτανε χιλιάδες άνθρωποι και μετά μέινανε ελάχιστοι και μόνο αν είχανε ζητήματα ποινικά κτλ, είχαμε τις νομοθεσίες που κάναμε για την βελτίωση των εξαιρετικών λόγων ούτως ώστε να περιλάβουμε και περισσότερους ανθρώπους και να είναι λιγότερο γραφειοκρατικά, είχαμε θέματα με την υπηρεσία ασύλου την οποία στην πορεία μετά το 2016, όταν ιδρύσαμε και την υπηρεσία με τον κύριο Μουζάλα ήταν πάρα πολύ σημαντικό να υπάρχει Υπουργείο Μετανάστευσης στη χώρα. Κάναμε κινήσεις όπως η ενίσχυση της υπηρεσίας ασύλου με προσωπικό, με μέσα, fast track διαδικασίες, αλλά πάντα με σεβασμό στις υποχρεώσεις της χώρας, κάναμε τον 4375/16 που έβαλε πολλά ζητήματα κρίσιμα για το προσφυγικό-μεταναστευτικό, κυρίως για το κομμάτι των αιτούντων άσυλο, των διαδικασιών, των επιστροφών, αυτών που καταγγέλλουν περιστατικά ρατσιστικά, της λειτουργίας της πολιτείας σε όλα τα επίπεδα παίρνοντας και ένα κομμάτι του νόμου 3907 του 2011. Στη συνέχεια έγιναν και πάρα πολλές παρεμβάσεις με προγράμματα όπως το **ΕΣΤΙΑ** το οποίο μπήκε στη λογική της φιλοξενίας μέσα στο αστικό ιστό αιτούντων άσυλο και ευαίσθητων ομάδων. Βέβαια είχαμε και προβλήματα στις δομές αφού ήτανε πάρα πολλές οι ροές και οι άνθρωποι που ήρθαν, επομένως δεν είμαστε για όλα όσα έγιναν ακριβώς στο πρόγραμμά μας επάνω, αλλά γίνανε υπεράνθρωπες προσπάθειες από όλους και από τους βουλευτές, από το Υπουργείο και από τους συνεργάτες των υπουργών και από τους υπηρεσιακούς, ούτως ώστε να μπορέσουμε αυτό το πράγμα να το διαχειριστούμε με μια αξιοπρέπεια, με μια προσοχή, μία αλληλεγγύη και σεβασμό στην ανθρώπινη ζωή.

Το εργόσημο το διατηρήσαμε και μάλιστα βάλαμε αυτό που είπα πριν το 13α, δηλαδή στο αντίστοιχο στον οικείο νόμο 13α ήταν ένα θετικό μέτρο διότι δηλώθηκαν. Στην Κορινθία, ένα χειροπιαστό παράδειγμα, από εκεί που ήτανε μηδενικός ο αριθμός στην περιφερειακή ενότητα

Κορινθίας για εργάτες γης, για αλιεργάτες, για οικιακές βοηθούς, για μάγειρες κτλ, βάλαμε 2.500 άτομα, τα οποία μετά με το εργόσημο ένας μεγάλος αριθμός από αυτούς καλύφθηκε μέσα από εργόσημο του εργοδότη προς τον εργαζόμενο. Ήρθαν όμως μετά και το καταργήσανε. Ήταν ένα στάδιο αυτό για μας, δηλαδή δεν ήταν το εργόσημο το απόγειο μας, ούτε το εργόσημο ήταν το τέλος του δρόμου. Ήταν ένα εργαλείο ούτως ώστε να κατοχυρώνει παραμονή, διαμονή και κάποια άλλα δικαιώματα. Υπήρχε και ένα άλλο κομμάτι το οποίο ήταν η οδηγία του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας (I.L.O), την αντίστοιχη οδηγία την οποία δεν προλάβουμε να την ενσωματώσουμε, ήτανε έτοιμο στα σκαριά και είχαμε συμφωνήσει να την προχωρήσουμε Προχώρησε, αλλά δυστυχώς δεν εφαρμόζεται. Εν πάση περιπτώσει, θέλω να πω ότι στο κομμάτι αυτό γίνανε βήματα όχι μόνο με το εργόσημο που ήταν σημαντικό και με τους ελεγκτικούς μηχανισμούς οι οποίοι ήτανε δραστήριοι, δηλαδή πήγαιναν επί του πεδίου και παρακολουθούσαν. Το θεσμικό πλαίσιο άλλαξε πάρα πολύ σημαντικά και σωστά σε ευρωπαϊκό επίπεδο ταυτισμένο με το διεθνές δίκαιο, σεβόμενο τα δικαιώματα και των τοπικών κοινωνιών αλλά κυρίως των ανθρώπων οι οποίοι ήταν αόρατοι μέχρι τότε.

Όλα τα παραπάνω λοιπόν όσο και με ενταξιακές πολιτικές συνέβαλαν στην εθνική στρατηγική που κάναμε το 2019, στην εκπαίδευση με τα 13.000 προσφυγόπουλα που πήγαν σχολείο, σε γειτονίες με ακροδεξιούς θύλακες με τους καθηγητές και τους δασκάλους στην πρώτη γραμμή, με το κοινωνικό κράτος και την πρόσβαση στην υγεία που υπήρχε για όλους, με το κομμάτι της εργασίας, που και εκεί οι αιτούντες άσυλο και οι μετανάστες είχαν δικαίωμα εργασίας, κάτι το οποίο δεν υπήρχε παλαιότερα και έχει περικοπεί ενώ τώρα τουλάχιστον ισχύει για αυτούς που είναι στις δομές. Όλες αυτές λοιπόν οι πολιτικές έπαιξαν τεράστιο ρόλο και στο επίπεδο αυτό το θεσμικό, το νομοθετικό κτλ, αλλά κυρίως γιατί το προσφυγικό δεν είναι κομμάτι ξεκομμένο από το μεταναστευτικό. Υπάρχει δηλαδή ένα οριζόντιο πλαίσιο που θέλει συναρμόδια υπουργεία, συνεργασίες, καθότι είναι δύσκολο κομμάτι για να μπορέσεις να το ισορροπήσεις και στην εργασία, αλλά και σε ό,τι έχει να κάνει με την αντίληψη του κόσμου για να μην υπάρχει κοινωνικός αυτοματισμός το οποίο περιλαμβάνει τη μείωση ανισοτήτων, περιλαμβάνει όλα αυτά που λέγαμε δηλαδή να έχουμε τη λογική ότι αν η πρόοδος και η ανάπτυξη είναι για όλους και δεν είναι για λίγους και ισχυρούς τότε όλοι έχουνε θέση σε αυτό. Δεν είναι εχθρός μας αυτός ο οποίος παλεύει όλη μέρα και δουλεύει δέκα και δεκαπέντε ώρες σε δύσκολες δουλειές ή αυτός ο οποίος αναγκάζεται να αφήσει την πατρίδα του για να περάσει στην Ελλάδα και στην Ευρώπη για να κάνει αίτημά ασύλου.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΑΓΓΕΛΟΥ ΣΥΡΙΓΟΥ

Ποιες ήταν οι προσδοκίες από τον μεταναστευτικό κώδικα του 2014 και ποιους σκοπούς θέλησε να υπηρετήσει ;

Μέχρι τότε η Ελλάδα δε διέθετε ολοκληρωμένο μεταναστευτικό κώδικα. Οι ρυθμίσεις περιλαμβάνοντας σε 20 νόμους, 6 προεδρικά διατάγματα και σε 42 άλλες κανονιστικές πράξεις. Συγκεντρώσαμε λοιπόν για πρώτη φορά όλες τις ρυθμίσεις που αφορούσαν στην είσοδο και διαμονή πολιτών τρίτων χωρών καθώς και τη σχετική ευρωπαϊκή νομοθεσία και αυτά έγιναν σε ένα ενιαίο νομοθετικό κείμενο. Θυμάμαι χαρακτηριστικό ότι υπήρχαν κάποιες διατάξεις παρωχημένες, επί παραδείγματι κάποιες διατάξεις για πλοηγούς πλοίων της δεκαετίας του '30 ή του '50, οι οποίες είχαν ξεμείνει μέσα στο σύστημα χωρίς κάποιος να γνωρίζει για ποιο λόγο υπάρχουνε. Προκρίθηκε ως βασική άδεια διαμονής η άδεια επί μακρόν διαμένοντος. Η συγκεκριμένη άδεια έδινε τη δυνατότητα σε όσους πολίτες τρίτων χωρών το επιθυμούσαν να μπορούν να την αποκτήσουν και να έχουν και το δικαίωμα κινητικότητας για να μπορούν να μεταβούν και σε άλλα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής ένωσης. Ουσιαστικά ως τότε είχαμε μακρόχρονες εθνικές άδειες διαμονής που ήταν

είτε δεκαετούς, είτε αορίστου διάρκειας. Εμείς τους ωθήσαμε να πάρουν άδεια επί μακρόν διαμένοντος και θα είχαμε πλέον κάτι σαφές και συγκεκριμένο διότι στις προηγούμενες εθνικές άδειες αόριστης διάρκειας οι κάτοχοι τους δεν πληρούσαν πλέον τα κριτήρια που έλεγε ο νόμος αλλά απλώς τις είχανε. Υπήρχανε 50 διαφορετικοί τύποι αδειών διαμονής και τους μειώσαμε σε 19. Επί παραδείγματι υπήρχε άλλη άδεια για παροχή υπηρεσιών έργου, άλλη άδεια για ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα, άλλη άδεια για εξαρτημένη εργασία και άλλη άδεια για εργασία για κάποιον ο οποίος παράλληλα σπουδάζει. Όλα αυτά έγιναν μία άδεια εργασίας. Καταργήσαμε είκοσι περίπου δικαιολογητικά για ανανεώσεις αδειών διότι είχαμε πολύ μεγάλο πρόβλημα. Όταν ανέλαβα στο υπουργείο το 2012, εκκρεμούσαν κάποιες δεκάδες χιλιάδες άδειας διαμονής οι οποίες δεν είχαν προλάβει να εκδοθούν εγκαίρως και να παραδοθούν στους κατόχους τους. Αυτές ήταν επί το πλείστον ετήσιες άδειες διαμονής οι οποίες έφταναν στα χέρια των κατόχων τους δεκατέσσερις και δεκαπέντε μήνες αφότου έπρεπε να έχουν εκδοθεί, δηλαδή όταν έφταναν είχαν ήδη λήξει, οπότε δεν είχε κανένα νόημα να τις πάρουν πλέον και ουσιαστικά υπέβαλαν αίτηση για νέα διαδικασία για να πάρουνε τις άδειες διαμονής, δηλαδή το ελληνικό κράτος δεν μπορούσε να τηρήσει τις προθεσμίες που το ίδιο έθετε οπότε καταργήσαμε πάρα πολλά δικαιολογητικά και μειώσαμε την ευχέρεια που είχε το προσωπικό να κρίνει τις άδειες. Έλεγαν στους μετανάστες αν κάποιος έχει αυτό το χαρτί ή εκείνο το χαρτί ή το άλλο το χαρτί παίρνει άδεια και τελειώσει. Δεν μπαίνει στην διαδικασία να εξετάσει τι και πώς. Επίσης βγάλαμε μία ειδική άδεια αυτή της δεύτερης γενεάς. Δηλαδή σε παιδιά μεταναστών που είχαν γεννηθεί εδώ ή είχαν μεγαλώσει στη χώρα μας και είχαν πάει εδώ σχολείο, παρείχαμε τα δικαιώματα του επί μακρόν διαμένοντος. Έτσι μειώσαμε την γραφειοκρατία ως προς την ανανέωση και δεν χρειαζόταν να πηγαίνουν να ανανεώνουν την άδειά τους. Αλλάξαμε τη διαδικασία μετακλήσεως νέων αλλοδαπών για να μπορούμε να έχουμε εικόνα στο σύνολο της χώρας τι ακριβώς συμβαίνει με τις ανάγκες αλλοδαπών, διότι επί παραδείγματι ο νομός Φλωρίνης είχε ανάγκη για εργάτες γης. Έβγαζε η περιφέρεια δυτικής Μακεδονίας άδειες για αλλοδαπούς. Αυτοί που έρχονταν για δύο ή τρεις μήνες να μαζέψουν τα φασόλια, είχανε πρόβλημα να πάνε να μαζέψουν τα βερίκοκα στο διπλανό νομό. Ούτε μπορούσαν να πάνε, ούτε το ξέρανε. Δεν μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν αυτή την άδεια. Έπρεπε να βγούνε από την χώρα και να ξαναυποβάλλουν καινούργια αίτηση. Νέα λοιπόν διαδικασία, πάλι παράβολα κλπ. Οπότε το περάσαμε σε κεντρικό επίπεδο. Εισάγαμε καινούργιες ειδικές διαδικασίες για προώθηση επενδυτικών και αναπτυξιακών δραστηριοτήτων, προβλέψαμε έναν αριθμό αλλοδαπών οι οποίοι με το που αρχίζει ένας εργοστασιακός επενδυτής να έχει δικαίωμα να φέρει πέντε ή επτά άτομα και αυτομάτως να παίρνουν άδεια διαμονής, εναρμονίσαμε την εργατική με τη μεταναστευτική νομοθεσία, προσπαθήσαμε να περιορίσουμε την ανασφάλιστη απασχόληση, δηλαδή καταργήσαμε τη σύμβαση εργασίας, τα θέματα ενσήμων επαρκών πόρων τα συνδυάσαμε με τον τρόπο λειτουργίας της εργατικής νομοθεσίας, ορίσαμε ότι η δυνατότητα ασκήσεως ανεξάρτητης οικονομικής δραστηριότητας μπορούσε να γίνει μόνο από τους κατόχους άδειας μακράς διαμονής και αναπροσαρμόσαμε τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής για λόγους οικογενειακής επανενώσεως και καταργήσαμε το απαιτούμενο εισόδημα για την ανανέωση των αδειών διαμονής που υπήρχε ως τότε. Δηλαδή κάποιος που ήταν Αλβανός, ήταν παντρεμένος με Αλβανίδα και ζούσε η σύζυγός παρανόμως στη χώρα, δεν μπορούσε να την νομιμοποιήσει εδώ πέρα με κανένα τρόπο. Το πιο σημαντικό άρθρο για μένα ήτανε το άρθρο 19. Αντιμετώπιζε τους εξαιρετικούς λόγους, δηλαδή είχαμε διάφορες περιπτώσεις ατόμων τα οποία είχανε χάσει την άδεια διαμονής τους και διάφορους λόγους. Τότε που είχε περάσει το 2014, υπήρχε ένας αριθμός μεγάλος Αλβανών κυρίως, οι οποίοι ζούσαν χρόνια στην Ελλάδα και δούλευαν στην οικοδομή. Με το που άρχισε η οικονομική κρίση είχαν επιστρέψει την Αλβανία.

Εκεί αντιμετώπισαν πολλά πρακτικά προβλήματα οι γυναίκες και κυρίως τα παιδιά τους τα οποία δεν ήθελαν να γυρίσουν πίσω στη Αλβανία. Πολλοί από αυτούς λοιπόν επέλεξαν να επιστρέψουν πίσω στην Ελλάδα, αλλά επειδή για δύο χρόνια λείπανε από το 2010 έως το 2012 είχαν χάσει τις άδειες διαμονής τους. Φτιάξαμε λοιπόν ένα ολόκληρο σύστημα με το οποίο μπορούσαν να ξαναπάρουν άδεια διαμονής για εξαιρετικούς λόγους εφόσον υπήρχαν κάποιες στοιχειώδεις προϋποθέσεις και επίσης είχαμε πρόβλημα μεγάλο με τους επιτροπές για τους ανθρωπιστικούς λόγους. Τότε υπήρχαν περίπου 50.000 αιτήσεις σε εκκρεμότητα και είχε φτιάξει το υπουργείο προστασίας του πολίτη είκοσι μία επιτροπές οι οποίες θα ασχολούνταν με αυτό το θέμα. Πολλές επιτροπές δεν έδιναν άσυλο αλλά έδιναν άδεια για ανθρωπιστικούς λόγους. Έρχονται μετά στο Υπουργείο Εσωτερικών και περνούν καινούρια επιτροπή. Εμείς το καταργήσαμε αυτό. Με το που ερχόταν εισήγηση από την επιτροπή για ανθρωπιστικούς λόγους πηγαίνανε και παίρνανε αμέσως άδεια διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους και το ίδιο συνέβη και με πολλά παιδιά. Επίσης προβλέψαμε να υπάρχει ηλεκτρονική ενημέρωση για το που βρίσκονται τα δικαιολογητικά, μεταφέραμε την επιτροπή και την κατάθεση των δικαιολογητικών από το κτίριο που ήταν στην οδό Ευαγγελιστρίας, στον Πειραιά που ήταν μεγαλύτερο και υπήρχε η δυνατότητα προσβάσεως από το κοινό με πολλές θυρίδες στην είσοδό του. Και έτσι μετατρέψαμε τις αιτήσεις σε διετή διάρκεια. Γενικά για ένα πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα λειτούργησαν πάρα πολύ ομαλά και με μικρές αλλαγές θα μπορούσε να συνεχιστεί. Άλλαξε βέβαια, αλλά με μικρές αλλαγές μπορούσε να συνεχιστεί χωρίς πρόβλημα. Οι στόχοι επετεύχθησαν διότι κατορθώσαμε και μειώσαμε το χρόνο και μέσα σε επόμενους οχτώ μήνες ο χρόνος αναμονής που ήταν από δεκαπέντε μέχρι δεκαοχτώ μήνες, σε δύο με τρεις μήνες.

Ευνόησαν τον μεταναστευτικό κώδικα του 2014 οι πολιτικές και μεταναστευτικές συγκυρίες τις εποχής στην Ελλάδα και στην Ευρώπη;

Είχε γίνει ένα περιστατικό άσχημο στη Βουλή τότε το οποίο σχετιζόταν και με ιδεοληψίες που υπήρχανε. Μια από τις προβλέψεις που υπήρχαν στο άρθρο 19 έλεγε ότι άδεια διαμονής μπορούσε να πάρει κάποιος ο οποίος έχει έρθει παρανόμως στη χώρα εφόσον ο εισαγγελέας κρίνει ότι έχει πέσει θύμα εκμετάλλευσης και Trafficking. Ο τότε γενικός γραμματέας της κυβερνήσεως κύριος Μπαλτάκος ενοχλήθηκε με τη συγκεκριμένη διάταξη διότι θεώρησε ότι άνοιγε το παράθυρο για να μούνε μέσα στη χώρα οι πάντες. Στην πραγματικότητα ήταν ήδη υπάρχουσα διάταξη τουλάχιστον δεκαπέντε ετών πριν. Ο Μπαλτάκος δεν το ήξερε αυτό, ο Μιχελάκης την απέσυρε κι έφυγε απ' τη Βουλή. Μπαίνει μέσα Γρηγοράκος ο οποίος την ξαναφέρει, φεύγει ο Γρηγοράκος ξαναέρχεται ο Μιχελάκης και λέει "όχι, την αποσύρω εκ νέου" αυτό έγινε τρεις φορές. Στο τέλος της ημέρας ήρθε ο τέως υπουργός δικαιοσύνης Χαράλαμπος Αθανασίου, ο οποίος ήταν δικαστικός και γύρισε και είπε "αυτή είναι παλιά διάταξη, τι τρέχει;" και έτσι ηρέμησε το σύστημα. Οπότε δεν είχαμε κάποιο ιδιαίτερο πρόβλημα γιατί ήταν ένας πρακτικός κώδικας. Επίσης να σας αποκαλύψω ότι είχε προηγηθεί εκτενής συνεννόηση με όλα τα κόμματα στα οποία είχαν δοθεί οι διατάξεις και μετά είχα φωνάξει τα κόμματα για αυτές τις διατάξεις εκτενώς και στο ΣΥΡΙΖΑ ήταν τότε η Βασιλική Κατριβάνου, είχαμε καθίσει πολλές μέρες και είδαμε όλες τις διατάξεις και πράγματα τα οποία τα είχαμε θεωρήσει λογικά, τα περάσαμε μέσα. Πάρα πολύ σημαντική και η βοήθεια του Δημήτρη Χριστόπουλου σε εκείνη τη φάση και μάλιστα σε μια συνεδρίαση του ΣΥΡΙΖΑ που είχε γίνει τους είχε προτείνει να ψηφίσουν υπέρ του νομοσχεδίου. Επέλεξαν να ψηφίσουν κατά του νομοσχεδίου επί της αρχής αλλά υπέρ του νομοσχεδίου κατ' άρθρο και επίσης όταν ανέλαβαν εξουσία ουσιαστικά προσέθεσαν κάτι στο άρθρο 19, δεν άλλαξαν τίποτα άλλο.

Αποτέλεσε τομή σε κάποια μεταναστευτικά ζητήματα της εποχής ;

Βέβαια. Άδεια για τη δεύτερη γενιά, μεγαλύτερες άδειες, μικρότερη γραφειοκρατία. Άλλαξε ριζικά το τοπίο δηλαδή. Ως τότε παλεύαμε να βρούμε ποιες διατάξεις εφαρμόζονται. Το δούλεψε μία επιτροπή επί οχτώ μήνες, δηλαδή οχτώ μήνες έψαχνε να βρει διατάξεις όπου υπήρχαν διάσπαρτες. Είχαμε ένα πρόβλημα με τη γραφειοκρατία τους πρώτους μήνες, διότι ουσιαστικά ξεκινούσαμε από την αρχή και τους πρώτους δύο τρεις μήνες είχαμε πρόβλημα αλλά επειδή το ξέραμε, το αντιμετωπίσαμε. Για όλους τους παραπάνω λόγους λοιπόν, θεωρώ ότι ο νόμος 4251 είναι μία τομή από μόνος του και βεβαίως, άφησε ένα θετικότατο αποτύπωμα.

Ο κώδικας είχε στον τίτλο και την κοινωνική ένταξη. Συνέβαλε στην κοινωνική ένταξη ο κώδικας ;

Όχι! η κοινωνική ένταξη στην Ελλάδα γίνεται μόνον από ένα μηχανισμό που έχει αποδειχθεί αποτελεσματικός και αυτό είναι το σχολείο. Στα υπόλοιπα είναι αμφίβολες οι διαδικασίες που ακολουθούνται. Η μόνη αποτελεσματική ένταξη γίνεται από το σχολείο. Ουσιαστικά το είχαμε βάλει διότι υπήρχαν διατάξεις και στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την κοινωνική ένταξη αλλά δεν περιμένουμε κάτι παραπάνω από αυτό. Το βάρος ρίχτηκε στις διατάξεις για την μετανάστευση αυτή καθ' αυτή.

Πιστεύετε ότι ο κώδικας έχει κάποιες ελλείψεις ή κάποια γκρίζα σημεία, κάποια ναι και όχι ή κάποια μπρος πίσω ;

Αυτά τα πράγματα διαπιστώνονται εκ των υστέρων. Το πρώτο πρόβλημα ήταν οι διατάξεις για στρατηγικούς επενδυτές. Τους υποχρεώναμε όλους να έρθουν στην Αθήνα. Το κάναμε για να ελέγχουμε καλύτερα και να πηγαίνουμε πολύ πιο γρήγορα το σύστημα και αυτό βέβαια λειτουργούσε, αλλά αντικειμενικά αυτό δεν ήταν σωστό. Δεν μπορούσε όμως να λειτουργήσει αλλιώς. Ένα δεύτερο πρόβλημα ήταν ότι με τον κορονοϊό άρχισαν οι καθυστερήσεις γιατί δόθηκαν παρατάσεις σε άδειες που έληγαν και μετά δεν μπορούσε να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα με τις άδειες που είχαν λήξει και έχουμε περάσει τώρα σε μία φάση που έχουμε δύο χρόνια περίπου καθυστερήσεις στις άδειες διαμονής, δηλαδή γυρίσαμε σε μια κατάσταση χειρότερη από αυτή που ήμασταν το 2014.

Οι ενστάσεις που είχε αντιπολίτευση τότε για την απώλεια της νομιμότητας των παιδιών της δεύτερης γενιάς, και ότι όσοι έκαναν αίτηση ασύλου και είχε λήξει έμεναν ξεκρέμαστοι ήταν δικαιολογημένες ;

Επρόκειτο για μια μεταβατική περίοδος ως προς τα παιδιά γιατί ετοιμάζαμε τότε όπως σας είπα τον κώδικα για την ιθαγένεια και είχε κατατεθεί στη Βουλή, αλλά έπεσε η κυβέρνηση τον Δεκέμβριο του 2014 και μάλιστα ήταν το νομοσχέδιο που θα συζητούνταν την εβδομάδα μετά την εκλογή του πρόεδρου της δημοκρατίας, δηλαδή για μία εβδομάδα θα είχαμε ψηφίσει εμείς τον καινούργιο κώδικα, οπότε θα λύναμε το πρόβλημα των παιδιών. Από 'κει και πέρα το γνωρίζαμε ότι ήταν ένα μεταβατικό στάδιο ενώ αυτά που η αντιπολίτευση για το άσυλο ήταν απλά ιδεοληψίες. Γι' αυτό και δεν τα πέρασαν όταν ήρθαν στην κυβέρνηση.

Γιατί πιστεύετε ότι ο νόμος κρίθηκε να ανεπαρκής το 2023 και άλλαξε ;

Πραγματικά δεν το ξέρω. Όταν έχεις φτιάξει τον προηγούμενο νόμο βέβαια, καλό είναι να μην ανακατεύεις ξανά μετά γιατί το θεωρούν περίεργο, οπότε δε μπήκα σε συζητήσεις. Κατέθεσα ένα σημείωμα στον κύριο Μηταράκη στο οποίο του έλεγα τι έπρεπε να αλλάξει για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα που είχε δημιουργηθεί με τις καθυστερήσεις λόγω κορονοϊού, γιατί για ενάμιση χρόνο η υπηρεσία δεν λειτουργούσε, οπότε ξαφνικά ο αριθμός των αδειών που λήγανε υπερδιπλασιάστηκε και του είχα καταθέσει κάποιες προτάσεις, αλλά επέλεξε να αλλάξει το νόμο. Αυτό αντιμετωπίζονταν με αλλαγή του άρθρου 19, όχι με αλλαγή όλου του συστήματος.